

คู่มือ (ต้นแบบ) การขยายผลนวัตกรรมในพื้นที่

โครงการพัฒนาระบบนวัตกรรมเชื่อมโยงสู่การทำแผนพัฒนาเชิงพื้นที่
ระดับจังหวัดและอำเภอ (นำร่อง 6 จังหวัด)

The Development of Innovation System for Area-based Planning

โดย นายกวิน เทพปฏิพัทธ์ และคณะ

มูลนิธิพัฒนาประสิทธิภาพในราชการ โดยสถาบันที่ปรึกษาเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในราชการ

คู่มือ (ต้นแบบ) การขยายผลนวัตกรรมในพื้นที่

โครงการพัฒนาระบบนวัตกรรมเชื่อมโยงสู่การทำแผนพัฒนาเชิงพื้นที่
ระดับจังหวัดและอำเภอ (นำร่อง 6 จังหวัด)

The Development of Innovation System for Area-based Planning

คณะผู้วิจัย

มูลนิธิพัฒนาประสิทธิภาพในราชการ โดยสถาบันที่ปรึกษาเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในราชการ

1. นายมนุญช์ วัฒนโกเมร	ที่ปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิ
2. นายจาดูร อภิชาติบุตร	ที่ปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิ
3. นายพินัย อนันตพงศ์	ที่ปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิ
4. นายนิคม เกิดขันหมาก	ที่ปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิ
5. นายสุพจน์ ลาภปรารธนา	ที่ปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิ
6. นายกวิน เทพปฏิพัทธ์	หัวหน้าโครงการ
7. นางสาวดารัตน์ บริพันธ์กุล	นักวิจัย
8. นายศิวะ หงษ์นภา	นักวิจัย
9. นางสาวลัดดาวัลย์ ราชูรัต	นักวิจัย

คำนำ

คู่มือ (ต้นแบบ) การขยายผลนวัตกรรมในพื้นที่ ภายใต้โครงการการพัฒนากระบวนการนวัตกรรมเชื่อมโยงสู่ การทำแผนพัฒนาเชิงพื้นที่ ระดับจังหวัดและอำเภอ (นำร่อง 6 จังหวัด) The Development of Innovation System for Area-based Planning เป็นเอกสารที่คณะผู้วิจัยได้รวบรวมมาจากประสบการณ์จากการดำเนินงาน ในโครงการฯ มาสรุปเป็นขั้นตอนการดำเนินงานที่ใช้ค้นหา ระบุ นวัตกรรมในพื้นที่ การวิเคราะห์บริบทในพื้นที่ การติดต่อประสานงานและการดำเนินการเชื่อมโยงนวัตกรรมที่มีอยู่ให้เข้ากับกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาเชิง พื้นที่ โดยแบ่งการดำเนินงานหลักออกเป็น 5 ขั้นตอน ซึ่งมีรายละเอียดอธิบายการดำเนินงานย่อยในแต่ละขั้นตอน หลักให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง และผู้สนใจ ได้รับทราบและเข้าใจขั้นตอนของการปฏิบัติงานในพื้นที่ การติดต่อประสานงาน ได้อย่างถูกต้อง ทั้งนี้ได้แนบเอกสารแบบฟอร์มและตัวอย่างไว้ในคู่มือฉบับนี้แล้ว

คณะผู้วิจัยทำหวังเป็นอย่างยิ่งว่า คู่มือการพัฒนากระบวนการนวัตกรรมเชื่อมโยงสู่การทำแผนพัฒนาเชิงพื้นที่ ฉบับนี้ จะเป็นประโยชน์แก่ท่านผู้ที่เกี่ยวข้อง และผู้สนใจได้บ้างไม่มากนักน้อยในการขยายผลการดำเนินงานในพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป

คณะผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทนำ	1
● ความเป็นมาของโครงการ	1
● แนวทางการใช้คู่มือ	2
● วัตถุประสงค์	2
● ขอบเขตเนื้อหาในคู่มือ	3
● คำศัพท์สำคัญในคู่มือ	3
ผังกระบวนการ	7
ขั้นตอนการดำเนินการ	9
● ขั้นตอนที่ 1 ระบุปัญหา/ความต้องการ (Identify)	9
● ขั้นตอนที่ 2 ค้นคว้างานวิจัย / นวัตกรรม / สิ่งริเริ่ม (Research)	19
● ขั้นตอนที่ 3 ประเมินศักยภาพนวัตกรรม / สิ่งริเริ่ม (Study)	26
● ขั้นตอนที่ 4 ประเมินสภาพแวดล้อม / บริบทของพื้นที่ (Evaluate)	29
● ขั้นตอนที่ 5 พัฒนาโครงการ (Implement)	32
การติดตามผลการขยายผลนวัตกรรมในพื้นที่	41
● ประเด็นที่ต้องพิจารณาในการดำเนินการขยายผล	41
ภาคผนวก	
● ภาคผนวก ก: ปัจจัยสำคัญต่อการขับเคลื่อนและบริหารจัดการนวัตกรรมในพื้นที่ รายประเด็น	43
● ภาคผนวก ข: การออกแบบช่องทางแลกเปลี่ยนองค์ความรู้	50
● รายการคำถามและคำตอบ (Frequently Asked Questions :FAQs)	59

บทนำ

● ความเป็นมาของโครงการ

“นวัตกรรม” นับว่าเป็นสิ่งสำคัญต่อการยกระดับและขับเคลื่อนประเทศเป็นอย่างมาก ซึ่งพบว่าหลาย ๆ ประเทศในโลกก็ต่างให้ความสำคัญในเรื่องของนวัตกรรมในการเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการกำหนดทิศทางและพัฒนาในหลากหลายมิติ ไม่ว่าจะเป็นทั้งการที่มีส่งเสริมและกระตุ้นนวัตกรรมให้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการทำงานทั้งในภาครัฐ และเอกชน หรือแม้กระทั่งในบางประเทศที่มีการตั้งกระทรวงที่มีหน้าที่ในการคาดการณ์อนาคต และนำปัจจัยเหล่านั้นมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนานวัตกรรมให้เกิดขึ้นภายในประเทศ เป็นต้น ซึ่งท้ายที่สุดแล้วจะส่งผลอย่างมากต่อขีดความสามารถของประเทศได้

สำหรับประเทศไทย แม้ว่าจะมีการผลักดันแนวคิดประเทศไทย 4.0 (Thailand 4.0) ที่มุ่งเน้นการขับเคลื่อนประเทศด้วยวิจัยและนวัตกรรมในภาคส่วนต่าง ๆ มากขึ้น แต่ยังคงพบว่าการส่งเสริมนวัตกรรมเชิงพื้นที่ยังคงมีอยู่อย่างจำกัดมาก ดังเช่นที่ว่าปัจจุบันจะมีการสนับสนุนงานวิชาการ หรือมีการส่งเสริมการพัฒนาโครงการนวัตกรรมในพื้นที่ต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งโครงการที่เกิดจากการริเริ่มของภาคประชาชนขึ้นมาเอง หรือที่อาจเรียกได้ว่าเป็น “นวัตกรรมภาคประชาสังคม” (อาจมีทั้งที่ประสบผลสำเร็จในวงกว้างจนสามารถพัฒนาขึ้นมาเป็นธุรกิจ หรือช่วยสร้างงานให้กับคนในพื้นที่จำนวนมาก และที่ไม่ประสบผลสำเร็จ) แต่กลับพบว่าโครงการเหล่านั้น ไม่ได้รับการขับเคลื่อน หรือการขยายผลอย่างที่ควรจะเป็น ทำให้การดำเนินการค่อนข้างจะจัดกระจาย และไม่สามารถสร้างผลลัพธ์ทางสังคมในวงกว้างได้

นอกจากนี้ ยังพบอีกว่า แม้รัฐบาลเองจะมีความพยายามในการขับเคลื่อนนโยบายเชิงพื้นที่ หรือการจัดการปัญหาในพื้นที่มากขึ้น ผ่านแผนพัฒนาเชิงพื้นที่ระดับต่าง ๆ ตั้งแต่แผนระดับกลุ่มจังหวัด จังหวัด อำเภอ และชุมชน แต่กลับไม่ได้มีการนำงานวิจัยและโครงการนวัตกรรมที่มีการริเริ่มจากภาคประชาสังคมในพื้นที่เหล่านี้ มาช่วยขับเคลื่อนหรือแก้ปัญหาในพื้นที่มากเท่าที่ควร ทำให้นอกจากที่จะขาดการขยายผลอย่างเป็นรูปธรรมแล้ว ยังทำให้การพัฒนาเชิงพื้นที่ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนอีกด้วย ซึ่งท้ายที่สุดแล้ว หากส่วนราชการในพื้นที่ไม่ได้มีการผลักดันหรือสนับสนุนให้นำงานนวัตกรรมเข้ามาเป็นส่วนสำคัญต่อการจัดทำแผนพัฒนาเชิงพื้นที่อย่างจริงจัง ประชาชนก็อาจจะไม่เห็นการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ ๆ เกิดขึ้นในพื้นที่ได้ หรืออาจต้องใช้งบประมาณแผ่นดินที่สูงมาก ซึ่งในความเป็นจริงแนวโน้มของงบประมาณแผ่นดินกลับจะลดลงอย่างต่อเนื่อง

ด้วยเหตุนี้จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการศึกษาถึงแนวทางในการพัฒนาระบบหรือกระบวนการที่จะช่วยเชื่อมโยงนวัตกรรมที่มีอยู่ให้เข้ากับกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาเชิงพื้นที่อย่างเป็นระบบมากขึ้น โดยเฉพาะผ่านกลไกของแผนอำเภอ หรือแผนจังหวัด ซึ่งนอกจากที่จะช่วยให้การขับเคลื่อนงานวิจัย โครงการ หรือนวัตกรรมเหล่านี้เกิดขึ้นในวงกว้างได้แล้ว ยังจะเป็นการส่งเสริมการขับเคลื่อนและเพิ่มโอกาสการมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนงานเชิงพื้นที่พร้อม ๆ กับการผลักดันแผนที่เกิดมาจากภาคประชาชนได้อย่างเต็มที่อีกด้วย โดยโครงการพัฒนาระบบนวัตกรรมเชื่อมโยงสู่การทำแผนพัฒนาเชิงพื้นที่ ที่ได้ดำเนินการในปี 2562 ที่ผ่านมา

ดำเนินการนำร่องในพื้นที่ 6 จังหวัด มีวัตถุประสงค์ของโครงการ ที่จะศึกษาปัญหา และอุปสรรคของภาครัฐ ในการนำนวัตกรรมมาใช้ พร้อมการพัฒนาเครื่องมือ หรือกระบวนการในการขับเคลื่อนให้งานนวัตกรรม ไปเชื่อมโยงกับกระบวนการจัดทำแผนเชิงพื้นที่อย่างเป็นระบบ และเพื่อพัฒนาข้อเสนอโครงการเชิงนวัตกรรม ในแผนพัฒนาเชิงพื้นที่ให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม คณะทำงานจึงได้จัดทำคู่มือ (ต้นแบบ) การขยายผลนวัตกรรม ในพื้นที่ขึ้น เพื่อการขยายผลการดำเนินงานในพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป

● แนวทางการใช้คู่มือ

คู่มือ (ต้นแบบ) การขยายผลนวัตกรรมฉบับนี้ เปรียบเสมือนเป็นกรอบแนวทางของกระบวนการ (Guideline) สำหรับผู้ที่ต้องการศึกษาหาแนวทางในการขยายผลงานนวัตกรรมไปยังพื้นที่ต่าง ๆ โดยมุ่งเน้นงาน นวัตกรรมหรือสิ่งริเริ่มที่มีอยู่แล้วในพื้นที่ นำมาประเมินศักยภาพ และหาทางขยายผลผ่านกระบวนการของ แผนพัฒนาเชิงพื้นที่ที่สำคัญ คู่มือ (ต้นแบบ) นี้จะไม่ได้เจาะลึกลงไปถึงประเด็นเฉพาะหรือเชิงเทคนิคของงาน นวัตกรรมแต่ละชิ้น หรือขั้นตอนที่จะทำให้งานนวัตกรรมดังกล่าว ประสบผลสำเร็จในพื้นที่ได้ เนื่องจาก การขับเคลื่อนดังกล่าวต้องอาศัยการพิจารณาสภาพและบริบทของพื้นที่ที่แตกต่างกันควบคู่กันไปด้วย แต่คู่มือ (ต้นแบบ) นี้ ก็จะมีการนำเสนอประเด็นสำคัญที่ต้องพิจารณาในการดำเนินการขับเคลื่อนงานนวัตกรรมในพื้นที่ด้วย เช่นกัน

คู่มือ (ต้นแบบ) ฉบับนี้เหมาะสำหรับผู้สนใจที่การขยายผลนวัตกรรมในพื้นที่ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น นักวิชาการ อาจารย์มหาวิทยาลัย ส่วนราชการในระดับจังหวัด/อำเภอ หรือแม้กระทั่งผู้นำหรือคนในชุมชนที่สนใจ ทั่วไป

อย่างไรก็ดี เนื่องจากคู่มือนี้เป็นเพียงคู่มือต้นแบบเท่านั้น หน่วยงานหรือบุคคลที่นำไปใช้งาน อาจต้องมีการคำนึงถึงประเด็นของพื้นที่ที่อาจแตกต่างจากที่ระบุในคู่มือนี้ พร้อมนำประเด็นดังกล่าวมาพิจารณาร่วมกับคู่มือ และปรับใช้อย่างเหมาะสมต่อไปด้วยเช่นกัน

● วัตถุประสงค์

คู่มือ (ต้นแบบ) การขยายผลนวัตกรรมฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อนำเสนอกรอบแนวทาง และกระบวนการงาน ที่เกี่ยวข้องกับการขยายผลนวัตกรรม / สิ่งริเริ่มในพื้นที่ โดยมุ่งหวังที่ให้ผู้นำไปใช้มีความเข้าใจ ถึงกรอบแนวทาง ในการขยายผลและการประยุกต์ใช้งานวิจัย / นวัตกรรม / สิ่งริเริ่ม ในระดับพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะ การเชื่อมโยงงานเข้ากับแผนพัฒนาเชิงพื้นที่อย่างเป็นระบบ

- **ขอบเขตเนื้อหาในคู่มือ**

คู่มือ (ต้นแบบ) ฉบับนี้พัฒนามาจากงานโครงการวิจัย โดยมุ่งเน้นเรื่องการเชื่อมโยงกับแผนจังหวัด ไม่ใช่การเป็นคู่มือในการนำนวัตกรรมไปปรับใช้ในพื้นที่โดยตรง ดังนั้นขอบเขตของจึงเป็นเอกสารอธิบายขั้นตอนการค้นหานวัตกรรมในพื้นที่ แนวทางการประเมินความพร้อมที่จะขยายผลการใช้นวัตกรรมเชื่อมโยงการดำเนินงานไปยังแผนพัฒนาระดับพื้นที่ รวมเป็น 5 ขั้นตอนสำคัญ มีขอบเขตเนื้อหาการอธิบายในแต่ละขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ระบุปัญหา/ความต้องการ (Identify)

: อธิบายแนวทางการระบุปัญหา/ความต้องการ (Identify) ซึ่งแสดงวิธีการพิจารณา เอกสารช่องทางที่จะค้นหาข้อมูล หลักการวิเคราะห์ พร้อมยกตัวอย่าง

ขั้นตอนที่ 2 ค้นคว้างานวิจัย / นวัตกรรม / สิ่งริเริ่ม (Research)

: อธิบายวิธีการค้นหางานวิจัย / นวัตกรรม / สิ่งริเริ่มในพื้นที่ พร้อมตัวอย่างช่องทางการสืบค้น และแนวทางการประชุมระดมความคิดเห็นเพื่อสรุปชิ้นงานที่จะเลือกศึกษาต่อ

ขั้นตอนที่ 3 ประเมินศักยภาพนวัตกรรม / สิ่งริเริ่ม (Study)

: แสดงปัจจัยการประเมินศักยภาพงาน วิจัย / นวัตกรรม / สิ่งริเริ่ม พร้อมคำอธิบาย วิธีการประเมิน พร้อมยกตัวอย่างที่ได้ดำเนินการจริงในพื้นที่

ขั้นตอนที่ 4 ประเมินสภาพแวดล้อม / บริบทของพื้นที่ (Evaluate)

: แสดงปัจจัยการประเมินสภาพแวดล้อม / บริบทของพื้นที่ พร้อมคำอธิบาย วิธีการประเมิน พร้อมยกตัวอย่างที่ได้ดำเนินการจริงในพื้นที่

ขั้นตอนที่ 5 พัฒนาโครงการ (Implement)

: ระบุถึงแนวทางการเชื่อมโยงงาน วิจัย / นวัตกรรม / สิ่งริเริ่ม เข้าสู่ระบบการพัฒนาพื้นที่อย่างกับแผนพัฒนา ระดับพื้นที่ (แผนพัฒนาจังหวัด แผนพัฒนาอำเภอ)

- **คำศัพท์สำคัญในคู่มือ**

1) แผนพัฒนาเชิงพื้นที่

“แผนพัฒนาในระดับพื้นที่” หมายความว่า แผนพัฒนาหมู่บ้าน แผนชุมชน แผนพัฒนาตำบล แผนพัฒนาท้องถิ่น แผนพัฒนาอำเภอ และแผนพัฒนาของส่วนราชการหรือหน่วยงานอื่นที่ดำเนินการในพื้นที่อำเภอ

“การจัดทำแผนและประสานแผนพัฒนาในระดับพื้นที่” หมายความว่า การจัดทำแผน และประสานแผนพัฒนาหมู่บ้าน แผนชุมชน แผนพัฒนาตำบล แผนพัฒนาท้องถิ่น แผนพัฒนาอำเภอ และแผนพัฒนาของส่วนราชการหรือหน่วยงานอื่น รวมทั้งองค์กรภาคเอกชนและประชาชน ที่ดำเนินการในพื้นที่ให้มีความเชื่อมโยงและสอดคล้องในทุกระดับเป็นแผนเดียวกัน เพื่อให้สะท้อนปัญหาและความต้องการของประชาชนในพื้นที่ และ

สอดคล้องกับแนวทางตามแผนพัฒนาจังหวัด แผนพัฒนาภูมิภาค และแผนพัฒนาภาค ที่เป็นการบูรณาการการทำงานของแต่ละหน่วยงานในพื้นที่

“หมู่บ้าน” หมายความว่า หมู่บ้านตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่

“ชุมชน” หมายความว่า ชุมชนที่ไม่มีตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และอยู่ในพื้นที่ความรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น “องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” หมายความว่า องค์กรการบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์กรบริหารส่วนตำบล เมืองพัทยา และราชการส่วนท้องถิ่นอื่นตามที่มิใช่กฎหมายกำหนดแต่ไม่รวมถึงกรุงเทพมหานคร

“คณะกรรมการชุมชน” หมายความว่า คณะกรรมการของชุมชนที่อยู่ในพื้นที่ความรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตเทศบาลและเมืองพัทยา

“คณะกรรมการหมู่บ้าน” หมายความว่า คณะกรรมการหมู่บ้านตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่ และคณะกรรมการกลางหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเองตามกฎหมายว่าด้วยจัดระเบียบบริหารหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง “แผนพัฒนาอำเภอ” หมายความว่า แผนพัฒนาที่รวบรวมรายการโครงการและแผนงานต่าง ๆ ของอำเภอที่สะท้อนถึงปัญหาและความต้องการของประชาชน ตลอดจนความต้องการของทุกภาคส่วนในพื้นที่อำเภอโดยแผนพัฒนาอำเภอจำเป็นต้องจัดทำเพื่อให้เป็นเครื่องมือในการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์และทิศทางการพัฒนาของอำเภอในอนาคต

“แผนความต้องการระดับอำเภอ” หมายความว่า รายการเกี่ยวกับโครงการและแผนงานต่าง ๆ ที่จำเป็นต้องดำเนินการในพื้นที่อำเภอในแต่ละปีงบประมาณที่ระบุถึงปัญหาและความต้องการของประชาชนในพื้นที่อำเภอและเป็นไปตามลำดับความสำคัญ ที่มาจากแผนพัฒนาหมู่บ้าน แผนชุมชน แผนพัฒนาตำบล แผนพัฒนาท้องถิ่น และแผนของส่วนราชการหรือหน่วยงานอื่น ที่ดำเนินการในพื้นที่ โดยจัดกลุ่มของปัญหาและความต้องการออกเป็นหมวดหมู่และส่งไปยังจังหวัดหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อประกอบการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดและแผนปฏิบัติราชการประจำปีของจังหวัดหรือแผนปฏิบัติราชการประจำปีของส่วนราชการ

“แผนปฏิบัติงานประจำปีของอำเภอ” หมายความว่า แผนพัฒนาที่รวบรวมโครงการหรือกิจกรรมของส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หน่วยงานอื่นของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณ รายจ่ายประจำปีที่ต้องดำเนินการในพื้นที่อำเภอ และรายงานให้คณะกรรมการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการทราบ

“แผนพัฒนาท้องถิ่น” หมายความว่า แผนพัฒนาท้องถิ่นตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

“แผนพัฒนาตำบล” หมายความว่า แผนพัฒนาที่รวบรวมรายการแผนงานหรือโครงการหรือกิจกรรมที่จำเป็นต้องทำเพื่อการพัฒนาแก้ไขปัญหาและความต้องการของประชาชนในพื้นที่ระดับตำบลที่มาจากแผนพัฒนาหมู่บ้าน แผนชุมชน แผนพัฒนาท้องถิ่น และแผนของส่วนราชการหรือหน่วยงานอื่น ที่ดำเนินการในพื้นที่

“แผนพัฒนาหมู่บ้าน” หมายความว่า แผนพัฒนาที่กำหนดแผนงานหรือโครงการ หรือกิจกรรมที่มาจากกระบวนการเรียนรู้เพื่อจัดการตนเองที่คณะกรรมการหมู่บ้านและประชาชนในหมู่บ้านร่วมคิดวิเคราะห์ปัญหา

ศักยภาพความพร้อมของหมู่บ้าน ภายใต้เวทีประชาคมหมู่บ้าน และข้อมูลทีคนในหมู่บ้านจัดเก็บ รวมถึงข้อมูลจากแผนชนิดต่าง ๆ ที่มีอยู่ในหมู่บ้าน ไม่ว่าจะเป็นแผนที่ส่วนราชการ หน่วยงาน องค์กรต่าง ๆ ให้การสนับสนุน หรือจัดทำขึ้น เพื่อรวบรวมให้เป็นกรอบแนวทางการป้องกัน แก้ไขปัญหา และพัฒนาหมู่บ้านให้สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของหมู่บ้าน

“แผนชุมชน” หมายความว่า แผนชุมชนตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

“การจัดทำเวทีประชาคมหมู่บ้านและชุมชน” หมายความว่า การจัดทำเวทีประชาคมร่วมกันระหว่างประชาชน คณะกรรมการหมู่บ้าน คณะกรรมการชุมชน และส่วนราชการหรือหน่วยงานอื่นที่ดำเนินการในพื้นที่ เพื่อรวบรวม วิเคราะห์ปัญหา และความต้องการของประชาชนในพื้นที่ เพื่อใช้ประกอบการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน แผนพัฒนาท้องถิ่น และแผนของส่วนราชการหรือหน่วยงานอื่นที่ดำเนินการในพื้นที่

(ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 136 ตอนพิเศษ 149 ง หน้า 1 – 3 (2562) ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนและประสานแผนพัฒนาพื้นที่ในระดับอำเภอและตำบล พ.ศ. 2562)

2) นวัตกรรม

นิยามของนวัตกรรม

นิยามของคำว่า “นวัตกรรม (Innovation)” นั้น มีค่อนข้างหลากหลาย แต่โดยส่วนใหญ่มักจะกล่าวถึงการพัฒนาของความคิด และการปฏิบัติ อันจะนำมาสู่การพัฒนาสิ่งใหม่ ๆ ไม่ว่าจะเป็นสิ่งที่จับต้องได้ อย่างเช่น วัตถุ หรือสินค้า หรือสิ่งที่จับต้องไม่ได้ เช่น การบริการ หรือกระบวนการ เป็นต้น

ศาสตราจารย์ ดร. ชัยยงค์ พรหมวงศ์ ได้กล่าวถึงกรอบของเกณฑ์การพิจารณานวัตกรรมไว้ ดังนี้

- 1) นวัตกรรมจะต้องเป็นสิ่งใหม่ทั้งหมด หรือบางส่วนอาจเป็นของเก่าใช้ไม่ได้ผลในอดีต แต่นำมาปรับปรุงใหม่ หรือเป็นของปัจจุบันที่เรานำมาปรับปรุงให้ดีขึ้น
- 2) มีการนำวิธีการจัดระบบมาใช้ กล่าวคือ มีการพิจารณาองค์ประกอบทั้งส่วนข้อมูลที่น่าเข้าไปในกระบวนการและผลลัพธ์ โดยกำหนดขั้นตอนการดำเนินการให้เหมาะสมก่อนที่จะทำการเปลี่ยนแปลง
- 3) มีการพิสูจน์ด้วยการวิจัยสิ่งใหม่นั้นจะช่วยแก้ปัญหาและการดำเนินงานบางอย่างได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงขึ้นกว่าเดิม
- 4) สิ่งใหม่นั้นยังไม่ใช่เป็นส่วนหนึ่งของระบบงานในปัจจุบัน เพราะหาก “สิ่งใหม่” นั้นได้รับการเผยแพร่และยอมรับจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของระบบงานที่ดำเนินอยู่ในขณะนั้น จะไม่ถือว่าเป็นนวัตกรรม เนื่องจากถือได้ว่าเปลี่ยนสภาพเป็นเทคโนโลยีเต็มที่แล้ว

3) ประเภทของนวัตกรรม

ประเภทของนวัตกรรมที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจ ตามแนวคิดของ Kotelnikov (2009) สามารถแบ่งออกมาได้เป็น 6 ประเภท ดังนี้ นวัตกรรมกระบวนการ (Process Innovation) นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ (Product Innovation) นวัตกรรมการตลาด (Marketing Innovation) นวัตกรรมองค์กร (Organization Innovation) นวัตกรรมกลยุทธ์ (Strategy Innovation) และนวัตกรรมเทคโนโลยี (Technology Innovation)

งานวิจัย “การเปิดรับสื่อและการยอมรับนวัตกรรมของผู้บริโภคเจนเนอเรชันเอ็กซ์และเจนเนอเรชันวาย” โดย ชานนท์ ศิริทร ได้อ้างอิงตัวอย่างของการแบ่งประเภทของงานนวัตกรรมตามประเภทและการใช้งานต่าง ๆ ดังนี้

ประเภทของงานนวัตกรรมที่แบ่งตามกลุ่มสินค้าที่อ้างอิงตามเทคโนโลยี ตามแนวคิดของ Viardot (1998) สามารถแบ่งประเภทได้ ดังนี้

- 1) เทคโนโลยีชีวภาพ (Biotechnology) เช่น การตัดต่อพันธุกรรม การปลูกยา เป็นต้น
- 2) วัสดุ (Material) เช่น การผลิตพลาสติกคุณภาพสูง การผลิตวัสดุทดแทน เป็นต้น
- 3) คอมพิวเตอร์ และระบบสารสนเทศ (Computer and Information Processing) เช่น การพัฒนาระบบโทรคมนาคม การผลิตสื่อดิจิทัล เป็นต้น
- 4) พลังงาน (Energy) เช่น โรงงานผลิตไฟฟ้าพลังงานปรมาณู โซลาร์เซลล์ เป็นต้น

4) กระบวนการปรับใช้นวัตกรรม (Innovation Adoption Process)

หนังสือ Diffusion of Innovations โดย E. M. Rogers ได้กล่าวถึง 5 ขั้นตอนของการปรับใช้นวัตกรรม ดังนี้

- 1) ความรู้ (Knowledge): เป็นการรับรู้ถึงการมีอยู่ของนวัตกรรม แต่อาจยังไม่ได้มีความเข้าใจที่ลึกซึ้งว่านวัตกรรมนั้น ๆ มีประโยชน์ หรือมีรายละเอียดอย่างไร
- 2) โน้มน้าว (Persuasion): เริ่มให้ความสนใจอย่างจริงจัง และเริ่มที่จะค้นคว้าหาข้อมูลเกี่ยวกับนวัตกรรมนั้น ๆ
- 3) ตัดสินใจ (Decision): เริ่มมีการนำแนวคิดของนวัตกรรมนั้น ๆ มาวิเคราะห์ และประเมินถึงข้อดีข้อเสียของการปรับใช้ โดย Rogers กล่าวว่าจะเป็นขั้นตอนที่ยากที่สุดเนื่องจากอาจต้องมีการค้นคว้า และพิสูจน์ข้อมูลอย่างลึกซึ้ง
- 4) การปรับใช้ (Implementation): เริ่มมีการนำนวัตกรรมเหล่านั้นมาปรับใช้ โดยการปรับใช้อาจแตกต่างกันขึ้นอยู่กับสถานการณ์ และบริบทที่เป็นอยู่ เช่น อาจเริ่มในระดับทดลองแค่บางส่วนก่อน (Pilot Project) โดยในขั้นตอนนี้ยังคงอาจมีการประเมินถึงความเหมาะสม หรืออาจมีการหาข้อมูลเพิ่มเติมควบคู่กันไปด้วย
- 5) การยืนยัน (Confirmation): การตัดสินใจขั้นสุดท้ายก่อนมีการนำนวัตกรรมมาปรับใช้อย่างจริงจังทั้งหมด โดยขั้นตอนนี้อาจมีทั้งการใช้กระบวนการประเมินภายใน และการประเมินภายนอกควบคู่กันไปด้วย

ผังกระบวนการ

1 Identify
ระบุปัญหา / ความต้องการ

ค้นหา รวบรวมข้อมูล

สัมภาษณ์ / สํารวจ

ศึกษาวิเคราะห์

สรุปกรอบประเด็นปัญหา/ความต้องการ

2 Research
ค้นคว้างานวิจัย / นวัตกรรม/ สิ่งริเริ่ม

กำหนด Key word

สืบค้นหาข้อมูล

สรุปข้อมูลพื้นฐาน
กลไกการดำเนินการของนวัตกรรม

3 Study
ประเมินศักยภาพ / ประเมินสภาพแวดล้อม

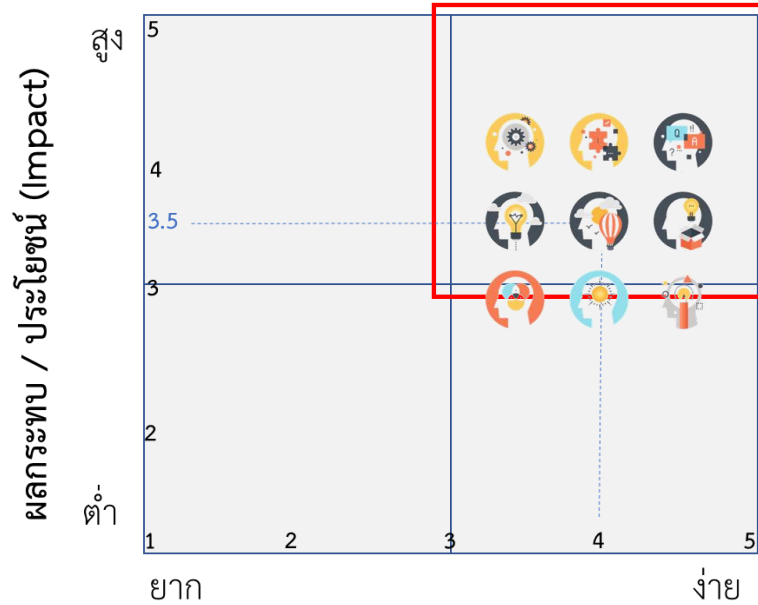
ประเมินศักยภาพ

ประเมินสภาพแวดล้อม

4

Evaluate

ประเมินความเหมาะสมในการขยายผล

ความยาก/ง่ายในการดำเนินการ
Ease of Implementation

5

Develop

พัฒนาโครงการ

	1	2	3	4
	VC 1	VC 2	VC 3	VC 4
จังหวัด	1.1 xxx 1.2 xxx	2.1 xxx 2.2 xxx	3.1 xxx 3.2 xxx	4.1 xxx 4.2 xxx
อำเภอ	1.3 xxx 1.4 xxx	2.3 xxx 2.4 xxx	3.3 xxx 3.4 xxx	4.3 xxx 4.4 xxx
Function / มหาวิทยาลัย	1.5 xxx 1.6 xxx	2.5 xxx 2.6 xxx	3.5 xxx 3.6 xxx	4.5 xxx 4.6 xxx
ท้องถิ่น	1.7 xxx 1.8 xxx		3.6 xxx	
เอกชน / วิสาหกิจ	1.8 xxx	2.7 xxx	3.7 xxx 3.8 xxx	4.5 xxx 4.6 xxx 4.7 xxx

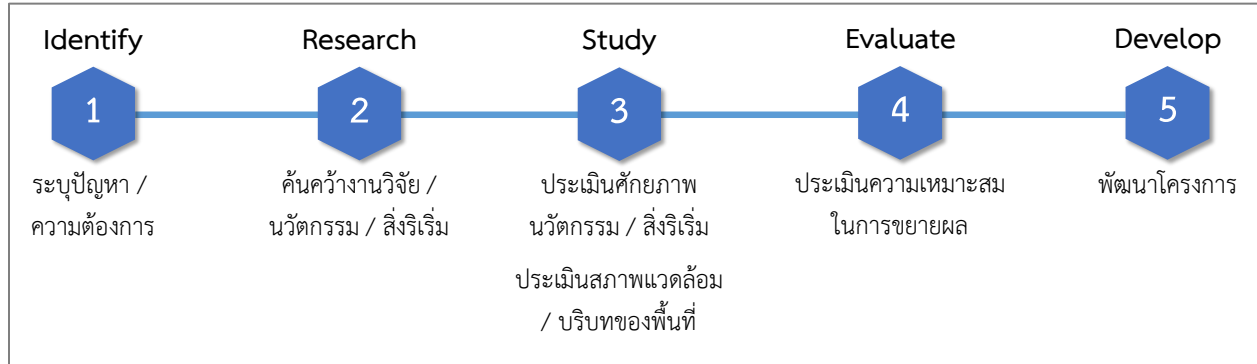
ประเด็นสำคัญ	ชื่อโครงการ / มาตราการ	แนวคิดโครงการ / กิจกรรม	ผู้รับผิดชอบ
1.1 xxx 1.5 xxx 1.6 xxx 1.7 xxx	โครงการ xxx	สรุปรายละเอียดเพิ่มเติมของโครงการ หรือมาตรการ	ระบุรายชื่อผู้ประสาน เจ้าภาพหลัก / เจ้าภาพรอง ที่จะมาร่วมขับเคลื่อนงาน
1.3 xxx 2.1 xxx	มาตรการ xxx มาตรการ xxx		

ชื่อโครงการ	ชื่อโครงการอะไร
วัตถุประสงค์ ตัวชี้วัด และค่าเป้าหมาย	อะไรคือวัตถุประสงค์ของโครงการ ตัวชี้วัดที่จะบอกถึงความสำเร็จของแผนงานได้
พื้นที่เป้าหมาย	จะดำเนินการในพื้นที่ใดบ้าง หรือกลุ่มใดบ้าง
กิจกรรมหลัก	อะไรคือกิจกรรมที่สำคัญของโครงการ และระยะเวลาที่ต้องใช้
หน่วยงานดำเนินการ	ใครคือผู้ต้องรับผิดชอบในการดำเนินงานโครงการนี้
งบประมาณ	งบประมาณของโครงการนี้ เท่ากับเท่าไร
ผลที่คาดว่าจะได้รับ	ดำเนินโครงการนี้เพื่ออะไร และจะได้ะไรออกมา (Outcomes)

ขั้นตอนการดำเนินการ

การพัฒนาระบบนวัตกรรมเชื่อมโยงสู่การทำแผนพัฒนาเชิงพื้นที่ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนสำคัญ (ดังภาพแสดง) โดยมีรายละเอียด การดำเนินงานแต่ละขั้นตอน ดังนี้

ภาพที่ 1 : ขั้นตอนการพัฒนากระบวนการเชื่อมโยงสู่การทำแผนพัฒนาเชิงพื้นที่

1

ขั้นตอนระบุปัญหา/ความต้องการ (Identify)

การระบุปัญหาหรือความต้องการเป็นขั้นตอนแรกของการพัฒนาระบบนวัตกรรมเชื่อมโยงสู่การทำแผนพัฒนาเชิงพื้นที่ ซึ่งเป็นการทำความเข้าใจสถานการณ์ในพื้นที่นั้น ว่ามีปัญหาหรือความต้องการอะไร ระดับมากน้อยแค่ไหน โดยมีวัตถุประสงค์การดำเนินงานดังนี้

- (1) ศึกษาสภาพปัญหา หรือความต้องการของพื้นที่
- (2) ระบุประเด็นของปัญหา (Pain Points) หรือประเด็นในการพัฒนา

ซึ่งการศึกษาในส่วนนี้จะเป็นการศึกษาจากข้อมูลทุติยภูมิที่มีอยู่ในปัจจุบัน โดยจะมุ่งเน้นไปที่ระเบียบและคำสั่งจากส่วนราชการที่เกี่ยวข้องเป็นสำคัญ รวมถึงในส่วนที่เป็นข้อมูลเชิงปฐมภูมิซึ่งได้จากการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดทำแผน เพื่อรวบรวมเป็นข้อมูลใช้ประกอบในการประเมินความพร้อม หรืออุปสรรคของการทำงานนวัตกรรมมาเชื่อมโยงกับแผนพัฒนาเชิงพื้นที่ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลมีวิธีการประกอบด้วย

- สัมภาษณ์ / สํารวจ โดยนายอำเภอ หรือคนในพื้นที่
- หารือกับผู้เชี่ยวชาญในพื้นที่
- การหาเอกสารอ้างอิงข้อมูลเชิงสถิติ (ตัวอย่างประกอบ)

โดยในขั้นตอนนี้ แบ่งเป็นขั้นตอนย่อยที่ต้องดำเนินการดังนี้

คู่มือ (ต้นแบบ) การขยายผลนวัตกรรมในพื้นที่

1.1 ค้นหา รวบรวมข้อมูลสำคัญ :

การค้นหา รวบรวมข้อมูลสำคัญ จากเอกสาร รายงาน และการสืบค้นจากสื่อต่าง ๆ ซึ่งข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญของพื้นที่ ประกอบด้วย แผนพัฒนาจังหวัด แผนพัฒนาท้องถิ่น แผนนโยบายการบริหารงานของผู้นำจังหวัด ข้อมูลศักยภาพ (สถิติพื้นฐาน) จะแสดงถึงศักยภาพความพร้อมของจังหวัด รวมถึงในแผนพัฒนาระดับต่าง ๆ จะมีรายการกิจกรรม แผนงานโครงการที่จะดำเนินการด้วย ซึ่งการค้นหารวบรวมข้อมูลสำคัญนี้ควรรวบรวมข้อมูลปัจจุบัน และการศึกษาข้อมูลย้อนหลังอย่างน้อย 1-3 ปี เพื่อดูแผนงานโครงการของพื้นที่เคยได้ดำเนินการผ่านมาแล้ว และ/หรือดำเนินการต่อเนื่องเป็นข้อมูลประกอบเพิ่มความชัดเจนในการระบุความต้องการหรือปัญหาของพื้นที่

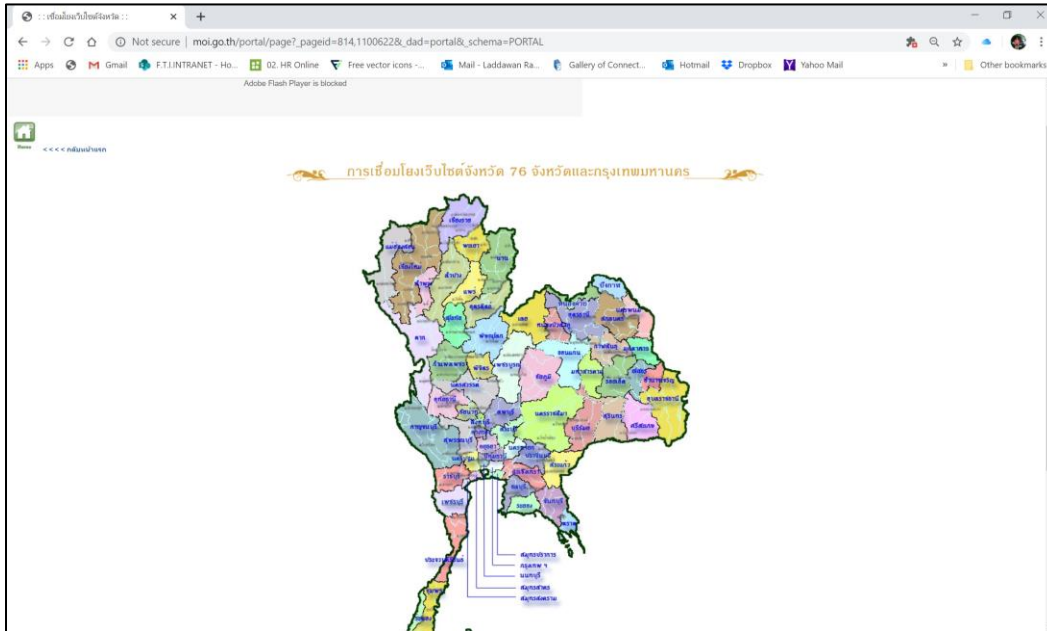
ทั้งนี้ การสืบค้นข้อมูลพื้นฐานศักยภาพจังหวัดนั้น สามารถทำการสืบค้นได้ทางอินเทอร์เน็ต ผ่านเว็บไซต์ของสำนักงานจังหวัด สำนักงานในพื้นที่ต่าง ๆ และเวปไซด์กลางของมหาดไทย โดยมีเวปไซด์แนะนำดังต่อไปนี้

ข้อมูลที่ต้องการ	เวปไซด์
แผนพัฒนาจังหวัด	เข้าเวปไซด์กลางของสำนักงานปลัดมหาดไทย เพื่อเชื่อมโยงเข้าเวปไซด์ทางการของแต่ละจังหวัด http://www.moi.go.th/portal/page?_pageid=814,1100622&_dad=portal&_schema=PORTAL
ข้อมูลศักยภาพ (สถิติพื้นฐาน)	http://www.moi.go.th/portal/page?_pageid=814,2086809&_dad=portal&_schema=PORTAL http://benchmark.moi.go.th/moibenchmarking2561/#aboutproject http://www.pad.moi.go.th/TH/home.html

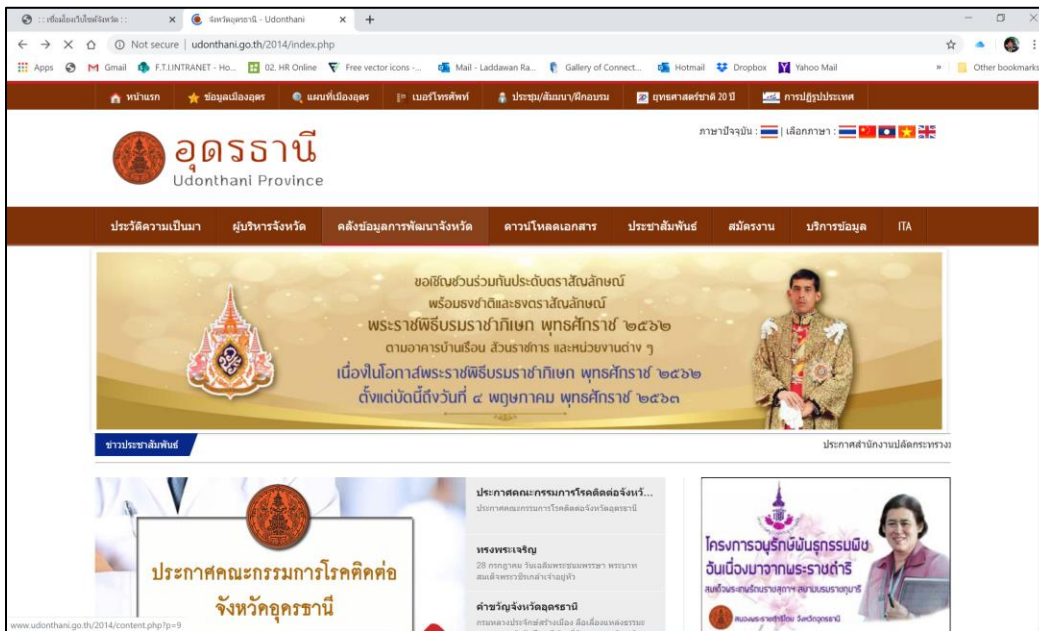
คู่มือ (ต้นแบบ) การขยายผลนวัตกรรมในพื้นที่

ตัวอย่างการค้นหา รวบรวมข้อมูลสำคัญ

- เข้าเว็บไซต์หาข้อมูลแผนพัฒนาจังหวัด รวบรวมข้อมูลสำคัญการพัฒนาพื้นที่โดยการเข้าลิงค์เว็บไซต์ http://www.moi.go.th/portal/page?_pageid=814,1100622&_dad=portal&_schema=PORTAL

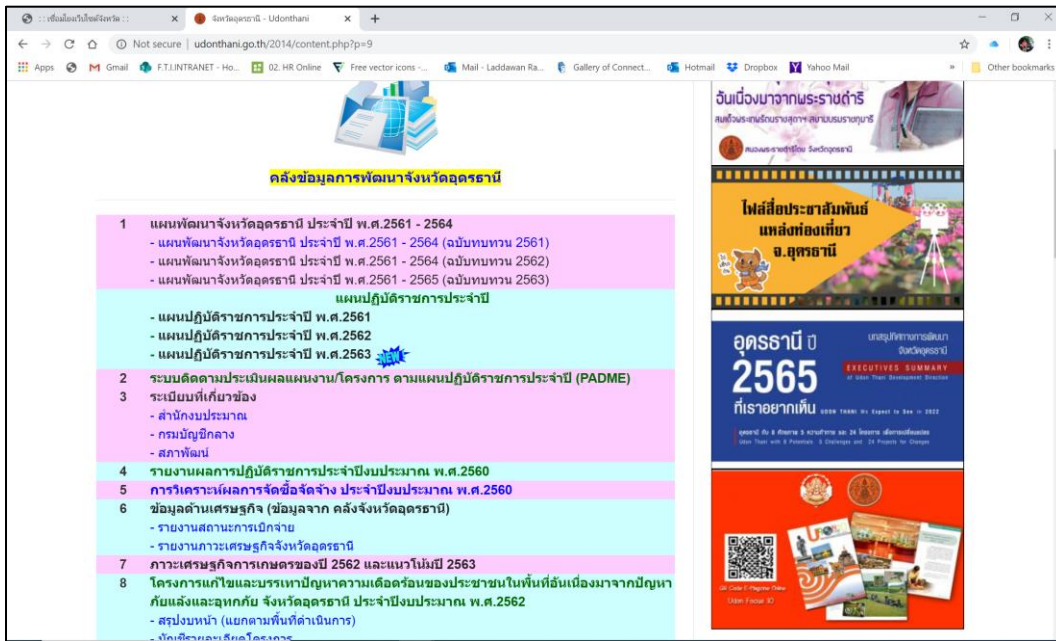

- เมื่อเข้าลิงค์เว็บไซต์นี้ จะเจอหน้าแผนที่ประเทศไทย กดเลือกพื้นที่จังหวัดเป้าหมาย ที่ต้องการแผนพัฒนาจังหวัด จะเชื่อมโยงไปสู่เว็บไซต์ของสำนักงานจังหวัดนั้น

คู่มือ (ต้นแบบ) การขยายผลนวัตกรรมในพื้นที่

- หาไฟล์แผนพัฒนาจังหวัด เพื่อดาวโหลด ดาวโหลดแผนปีปัจจุบัน และแผนย้อนหลังเพื่อศึกษาข้อมูล

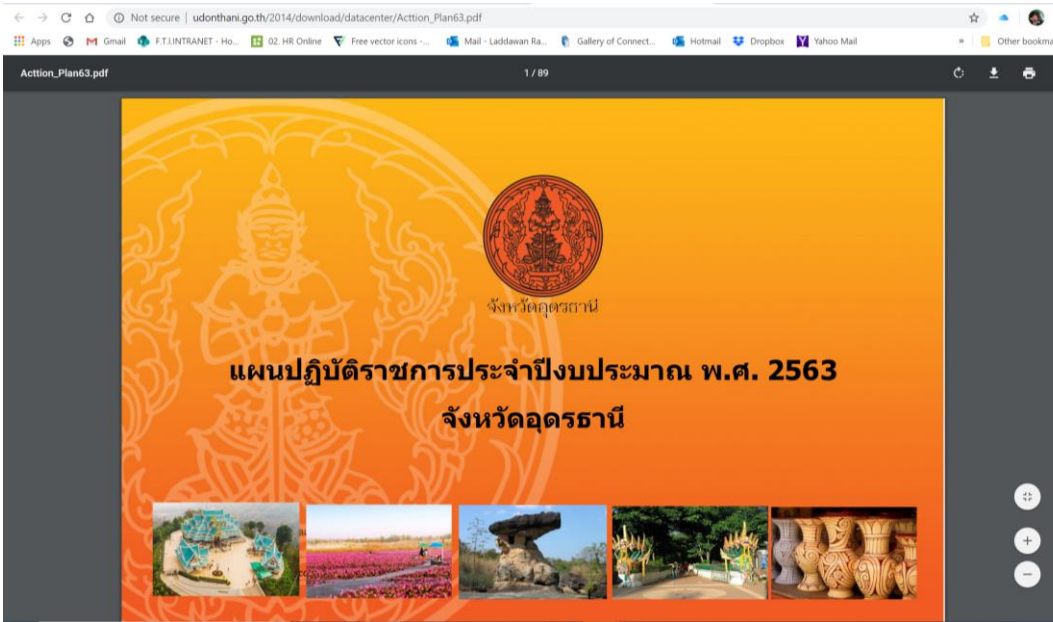
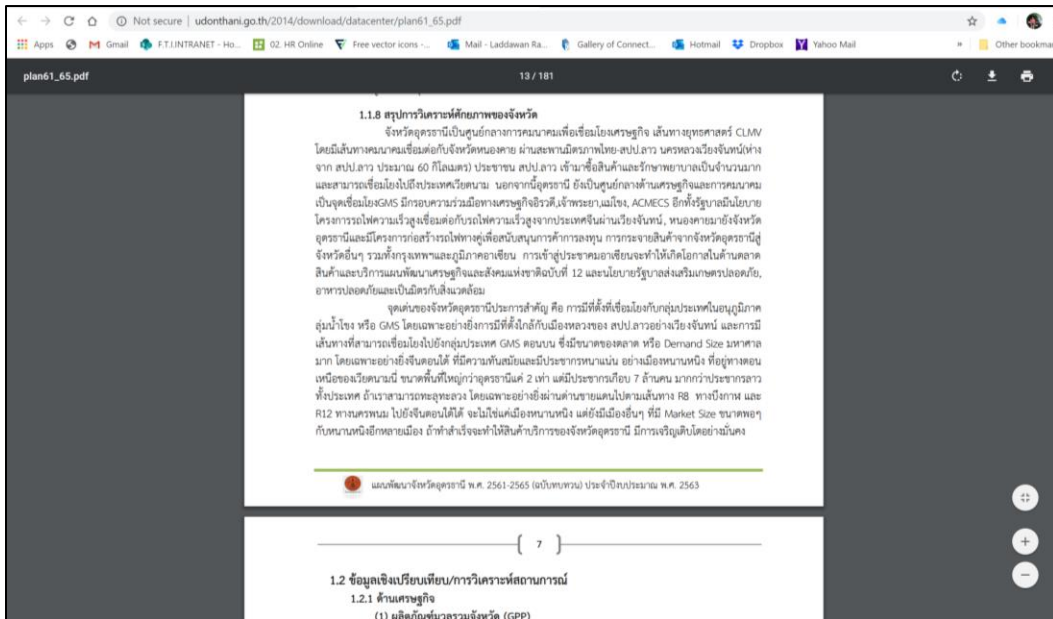

- คัดเลือกดาวโหลดแผนพัฒนาจังหวัดอุดรธานี ประจำปี 2561 – 2564 (ฉบับทบทวน 2563) และแผนปฏิบัติการประจำปี 2561 , 2562 , 2563

โดยในแผนพัฒนาจังหวัดจะมีข้อมูลศักยภาพสำคัญของจังหวัด สำหรับการวิเคราะห์และหาประเด็นสำคัญให้กับพื้นที่

คู่มือ (ต้นแบบ) การขยายผลนวัตกรรมในพื้นที่

สำหรับแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ จะมีตารางแผนงานโครงการ ซึ่งจะเป็นข้อมูลทีสะท้อนให้เห็นว่าพื้นที่มีการดำเนินการอะไรไปแล้วบ้าง มีกิจกรรมอะไร ดำเนินงานโดยใคร

คู่มือ (ต้นแบบ) การขยายผลนวัตกรรมในพื้นที่

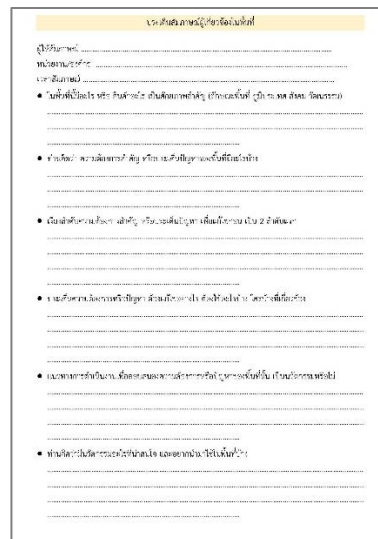
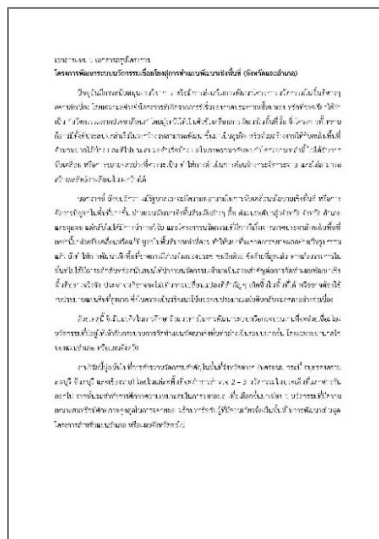
1.2 เก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่ด้วยการสัมภาษณ์ / สัมภาษณ์

เพื่อให้ได้ข้อมูลปัจจุบัน และสะท้อนจากความต้องการของพื้นที่ นายอำเภอ หรือผู้นำในพื้นที่ดำเนินการเก็บข้อมูลตรงจากการสัมภาษณ์และสำรวจ ซึ่งอาจทำในลักษณะแบบทางการนัดหมายขอเข้าพบและสัมภาษณ์ หรือแบบไม่ทางการด้วยการนัดหารือ สอบถามในประเด็นต่าง ๆ ตามกรอบประเด็นคำถามที่ได้วางไว้ดังนี้

- ในพื้นที่นี้มีอะไร หรือ สินค้าอะไร เป็นศักยภาพสำคัญ (ลักษณะพื้นที่ ภูมิประเทศ สังคม วัฒนธรรม)
- ท่านคิดว่า ความต้องการสำคัญ หรือประเด็นปัญหาของพื้นที่มีอะไรบ้าง
- เรียงลำดับความต้องการสำคัญ หรือประเด็นปัญหา เพื่อแก้ไขก่อน เป็น 2 ลำดับแรก
- ประเด็นความต้องการหรือปัญหา ต้องแก้ไขอย่างไร ต้องใช้อะไรบ้าง ใครบ้างที่เกี่ยวข้อง
- แนวทางการดำเนินงานเพื่อตอบสนองความต้องการหรือปัญหาของพื้นที่นั้น เป็นนวัตกรรมหรือไม่
- ท่านคิดว่ามีนวัตกรรมอะไรที่น่าสนใจ และอยากนำมาใช้ในพื้นที่บ้าง

ตัวอย่างการเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่ด้วยการสัมภาษณ์ / สัมภาษณ์

ทำการนัดหมายผู้เกี่ยวข้องในประเด็นที่สนใจ และส่งประเด็นการสัมภาษณ์ เพื่อเก็บประเด็น ความคิดเห็นเพิ่มเติมโดยทำหนังสือแจ้งในพื้นที่จังหวัด เอกสารแนะนำที่มาความสำคัญ แผนงาน และประเด็นคำถาม

ลงพื้นที่สอบถาม สัมภาษณ์ผู้แทนที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐ เอกชน และผู้นำชุมชน เก็บรวบรวมเป็นข้อมูลปัจจุบันของพื้นที่ ที่ทำให้เห็นถึงระดับการมีนวัตกรรม สถานการณ์ปัจจุบัน โดยมีร่างประเด็นคำถามข้างต้นเป็นลิสเก็บรวบรวมข้อมูล

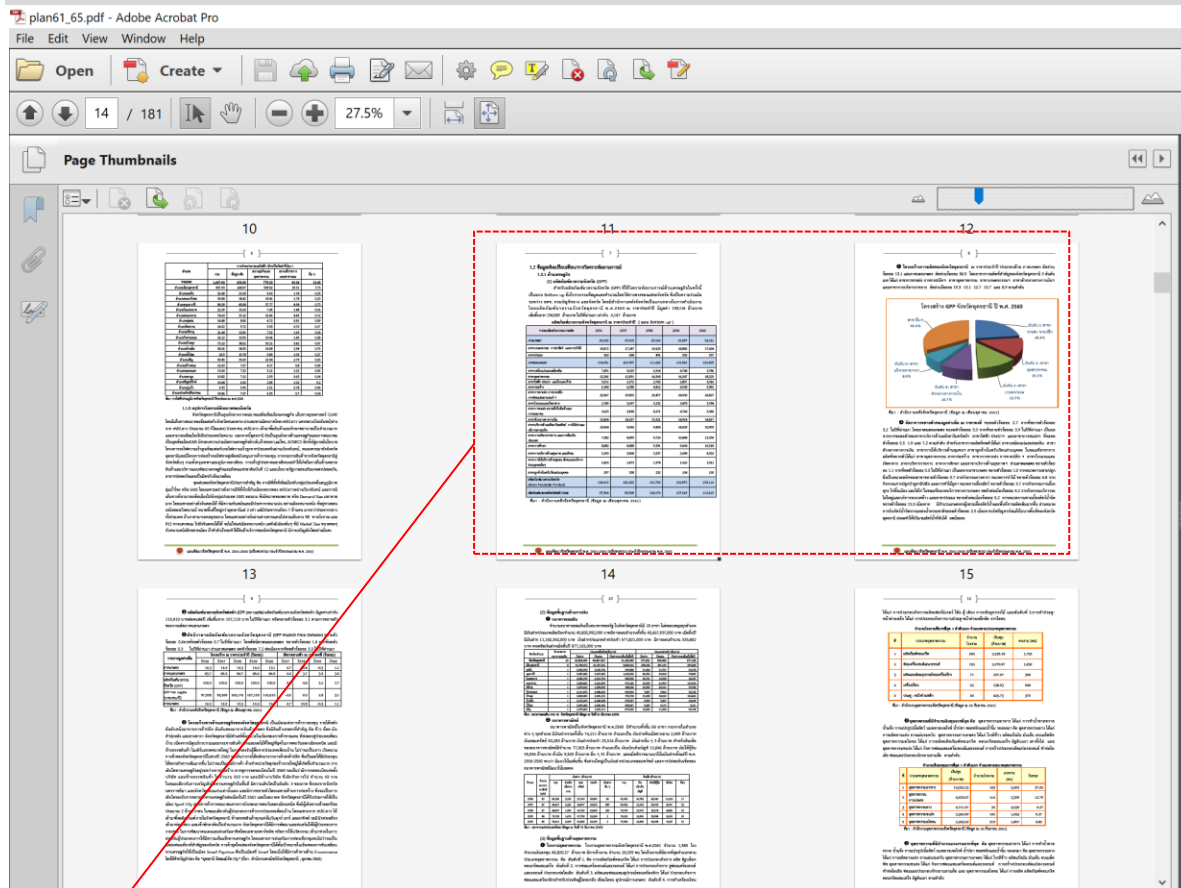
1.3 ศึกษาวิเคราะห์ ข้อมูลที่ได้ทำการรวบรวมมา

จากข้อมูลที่ได้รวบรวมข้างต้นจะทำให้เรามีข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและข้อมูลคุณภาพ ซึ่งจะช่วยให้การวิเคราะห์เพื่อระบุความต้องการหรือปัญหาได้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยข้อมูลต่าง ๆ มีแนวทางการวิเคราะห์ ดังนี้

- แผนพัฒนาจังหวัด : ศึกษาวิเคราะห์ประเด็นยุทธศาสตร์ซึ่งเป็นทิศทางการพัฒนาของพื้นที่ที่มีความชัดเจนว่าเกี่ยวข้องกับประเด็นด้านใด (เกษตร อุตสาหกรรม การท่องเที่ยว สังคม วัฒนธรรม) และมีความสอดคล้องกับศักยภาพหรือโครงสร้างของพื้นที่หรือไม่
- ข้อมูลศักยภาพ (สถิติพื้นฐาน) ของจังหวัด : ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณในด้านต่าง ๆ ของพื้นที่ (เกษตร อุตสาหกรรม การท่องเที่ยว สังคม วัฒนธรรม) ซึ่งจะช่วยให้แสดงถึงระดับของประเด็นที่มีความสอดคล้องกันหรือไม่ มีช่องว่างการพัฒนามากน้อยแค่ไหน หรือศักยภาพนั้น ๆ มีความพร้อมสนับสนุนความต้องการหรือระดับปัญหานั้นรุนแรงมาก - น้อยแค่ไหน
- ข้อมูลจากการการสัมภาษณ์ / สํารวจ : วิเคราะห์ข้อมูลปัจจุบันที่ได้รับจากกลุ่มประชาชน หรือกลุ่มผู้แทนที่ได้ ประกอบกับการวิเคราะห์ในส่วนแรกว่าถึงระดับความต้องการของพื้นที่ว่ามากน้อยเพียงใด

คู่มือ (ต้นแบบ) การขยายผลนวัตกรรมในพื้นที่

ตัวอย่างสรุปข้อมูล ข้อมูลพื้นฐาน และทิศทางการพัฒนาของจังหวัด

ภาพรวมโครงสร้างเศรษฐกิจจังหวัดนครพนมมีอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจเฉลี่ย 3 ปี เท่ากับร้อยละ 6.56 ต่อปี ซึ่งสูงกว่าอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจของ 76 จังหวัด รวมทั้งมูลค่าผลิตภัณฑ์ต่อหัว (GPP per Capita) เพิ่มขึ้นต่อเนื่องทุกปี ปี 2559 มีมูลค่าเท่ากับ 73,088 โดยมูลค่าภาคการเกษตรสูงเป็นลำดับแรก โดยในปี 2559 มีมูลค่ารวมเท่ากับ 12,130 ล้านบาท อันดับสองเป็นภาคการค้ามีมูลค่าเท่ากับ 4,682 ล้านบาท ภาคอุตสาหกรรมมีมูลค่าอยู่ที่ 3,211 ล้านบาท และภาคการท่องเที่ยวมีมูลค่าเท่ากับ 147 ล้านบาท

วิสัยทัศน์จังหวัด (พ.ศ. 2561 - 2564)

“เมืองน่าอยู่ ประตูละครธุรกิจสู่อาเซียนและจีนตอนใต้ – ตะวันออก”

ประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด (พ.ศ. 2561 - 2564)

- ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1: การพัฒนาการค้าและการลงทุน
- ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2: การพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว
- ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3: การพัฒนาการเกษตรและอุตสาหกรรมเกษตรเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
- ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4: การพัฒนาสังคมและคุณภาพชีวิตเพื่อสร้างสุขอย่างยั่งยืน
- ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 5: การรักษาความมั่นคงชายแดน
- ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 6: การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

คู่มือ (ต้นแบบ) การขยายผลนวัตกรรมในพื้นที่

1.4 สรุปรอบประเด็นปัญหา/ความต้องการ และกรอบประเด็นงานวิจัย หรือนวัตกรรมที่ต้องการนำมาปรับใช้

เมื่อได้ข้อมูลจากส่วนต่าง ๆ มากเพียงพอตามกรอบการดำเนินงาน และระยะเวลาที่กำหนดแล้ว คณะนักวิจัยจะต้องประชุมสรุปข้อมูล ระดมความคิดเห็น พิจารณาว่าจะเป็นประเด็นในด้านใด : ด้านการเกษตร ด้านการท่องเที่ยว ด้านสังคม หรือด้านสิ่งแวดล้อม พร้อมเลือกประเด็นหลักเป็นโจทย์หลักในการดำเนินงานขั้นตอนต่อไปที่จะต้องค้นคว้างานวิจัย / นวัตกรรม / สิ่งริเริ่ม (Research)

ตัวอย่างสรุปรอบประเด็นปัญหา/ความต้องการ

- ประชุมสรุปข้อมูล ระดมความคิดเห็น พิจารณาว่าจะเป็นประเด็นในด้านใด

- 1) การท่องเที่ยว: บุคลากรด้านการท่องเที่ยวและบริการยังไม่ได้รับการพัฒนาองค์ความรู้เท่าที่ควร โครงสร้างพื้นฐานด้านการท่องเที่ยวยังไม่ได้รับการพัฒนา ผลผลิตสินค้าชุมชนที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวยังมีน้อย และไม่ได้คุณภาพ ขาด Story ในการเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยว โดยเฉพาะการท่องเที่ยวอารยธรรมลุ่มแม่น้ำโขง
- 2) การเกษตร: เกษตรกรส่วนใหญ่มีรายได้น้อย มีขีดความสามารถในการบริหารจัดการ และการทำธุรกิจที่ต่ำ ผลผลิตไม่ได้รับการพัฒนาหรือต่อยอด ต้องการให้มีการเพิ่มมูลค่าผลผลิตทางการเกษตรโดยใช้นวัตกรรม
- 3) การค้า การลงทุน: ขาดโครงสร้างพื้นฐานที่ดีพอ
- 4) สังคม: บุคลากรทางการแพทย์ไม่เพียงพอ แรงงานมีอัตราการว่างงานเพิ่มขึ้น คนจนมีสัดส่วนเพิ่มขึ้น ค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคด้านรายได้เพิ่มขึ้น มีจำนวนนักเรียนที่ด้อยโอกาสอยู่ในสัดส่วนที่สูงถึงร้อยละ 62.72 การเข้าถึงบริการสาธารณสุขที่ยังไม่ทั่วถึง
- 5) สิ่งแวดล้อม: ทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะป่าไม้ ถูกทำลาย ต้องการให้มีการสร้างจิตสำนึกในการดูแลสิ่งแวดล้อม

คู่มือ (ต้นแบบ) การขยายผลนวัตกรรมในพื้นที่

- จากข้อมูลข้างต้นและการประชุมระดมความคิดเห็น พบว่าประเด็นสำคัญ ที่จะเลือกศึกษา เป็นประเด็นด้าน
 - 1) การท่องเที่ยว พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เชื่อมโยง Story
 - 2) การเกษตรเพิ่มมูลค่า รายได้

2

ค้นคว้างานวิจัย / นวัตกรรม / สิ่งริเริ่ม (Research)

วัตถุประสงค์หลักของขั้นตอนนี้ คือ ค้นหางานนวัตกรรม หรือสิ่งริเริ่มที่มีศักยภาพ (เนื้องานวิจัยที่มีการทดลองทำแล้ว) ในการมาแก้ปัญหาในพื้นที่ ซึ่งอาจครอบคลุมทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยคณะนักวิจัยจะทำการวิเคราะห์เชิงลึกถึงประเด็นสำคัญของนวัตกรรม และสิ่งริเริ่มที่ค้นพบแต่ละชนิดรวมถึงปัจจัยสำคัญ พร้อมกลไกการทำงานทั้งหมด ก่อนที่จะทำการประเมินถึงความพร้อม ซึ่งจะดำเนินการโดยการสำรวจพื้นที่ในจังหวัด (นายอำเภอ หรือส่วนราชการในพื้นที่) เพื่อหาโครงการ หรือสิ่งริเริ่มที่มีการพัฒนาต้นแบบขึ้นมาแล้ว พร้อมการศึกษาข้อมูลจากบัญชีนวัตกรรม ผลงานวิจัยของหน่วยงานวิจัย / สถาบันการศึกษา หรือผลงานของส่วนงานต่าง ๆ (ส่วนกลางและพื้นที่) โดยมีขั้นตอนย่อยในการดำเนินการดังนี้

2.1 กำหนดคำสำคัญ (Key word) ในการค้นคว้างานวิจัย / นวัตกรรม / สิ่งริเริ่ม

จากประเด็นสำคัญ ปัญหา หรือความต้องการ เพื่อกำหนดขอบเขตในการค้นหาให้ตรงจุด โดยคำสำคัญ (Key word) จะต้องมีความสอดคล้องเกี่ยวเนื่องกับประเด็นปัญหา/ความต้องการ ของพื้นที่ ซึ่งสรุปได้มาจาก ขั้นตอนที่ 1 โดยสืบค้นหา จากแหล่งข้อมูลต่างๆ ทั้งหน่วยงานวิจัย สถาบันการศึกษา ค้นหาผลงานวิจัยจาก หน่วยงานในส่วนกลางและในพื้นที่

จากขั้นตอนที่ 1 มี keyword ที่จะใช้ค้นคว้างานวิจัย / นวัตกรรม / สิ่งริเริ่ม จากประเด็นสำคัญ ปัญหา หรือความต้องการ กำหนดเป็นคำว่า “เกษตร” “ท่องเที่ยว” หรือสามารถหาคุณภาพรวมของพื้นที่ได้เป็น “นครพนม” ซึ่งมีแนะนำเว็บไซต์ต่าง ๆ ดังนี้

ตัวอย่างสรุปการประเมินนวัตกรรมหรือสิ่งริเริ่มเบื้องต้น จังหวัดนครพนม

จากสืบค้น และการศึกษาข้อมูล Keyword “เกษตร” “ท่องเที่ยว” ได้ค้นพบ 6 นวัตกรรม และสิ่งริเริ่ม ภายในจังหวัดนครพนม ที่คณะนักวิจัยให้ความสนใจและนำมาศึกษาเพิ่มเติม โดยมีสรุปนวัตกรรมหรือสิ่งริเริ่มที่มีการศึกษาในจังหวัดนครพนม แบ่งตามหมวด ดังนี้

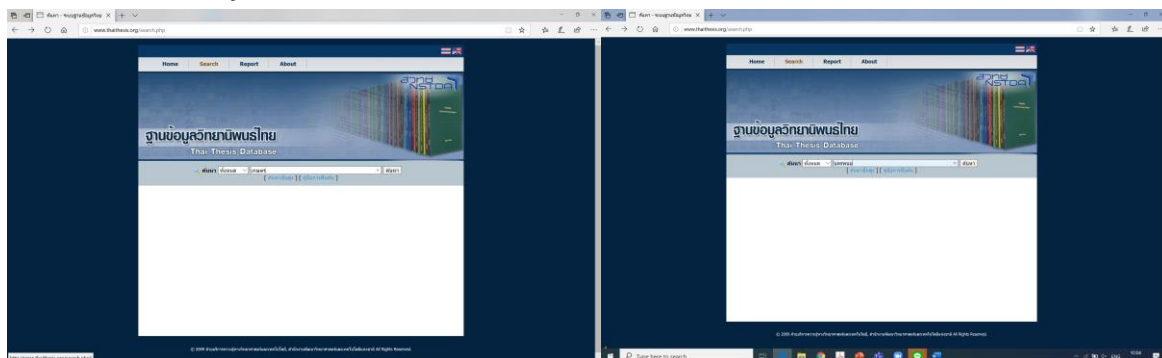
เกษตร

1. กระบวนการปลูกและแปรรูปเห็ดอินทรี อินทราญธ บ้านธาตุน้อย
2. การแปรรูปข้าว ฟาร์มข้าวคุณแม่
3. การพัฒนายาสมุนไพร โรงพยาบาลเรณูนคร
4. กระบวนการจัดการเครือข่าย และยกระดับมาตรฐานข้าวอินทรีย์ วิสาหกิจข้าวสุข

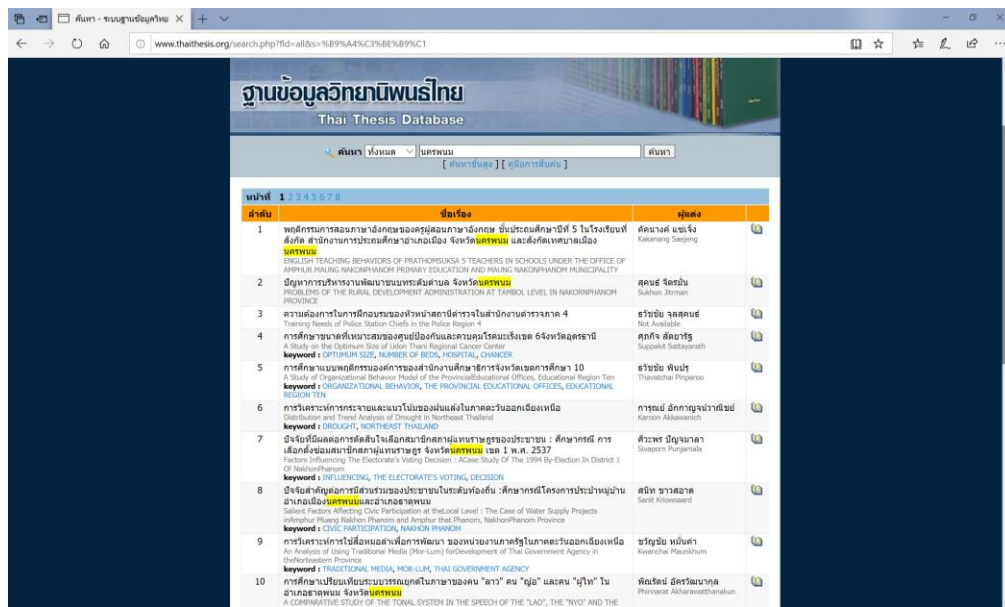
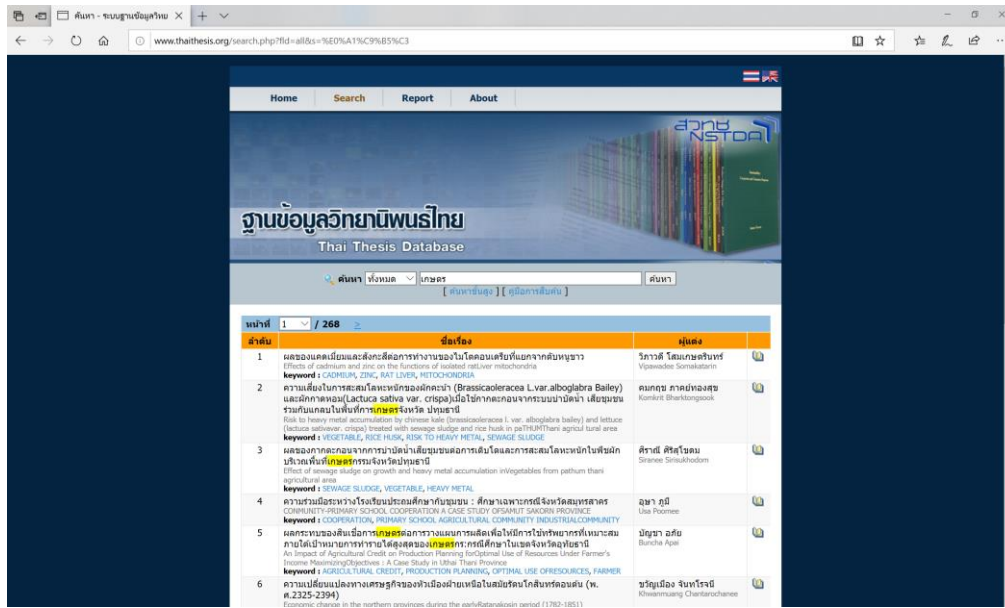
ท่องเที่ยว

5. การต่อยอดผ้าคราม ยายยอดโฮมสเตย์
6. องค์ความรู้การผลิตเครื่องดนตรี ชุมชนวัฒนธรรมบ้านท่าเรือ

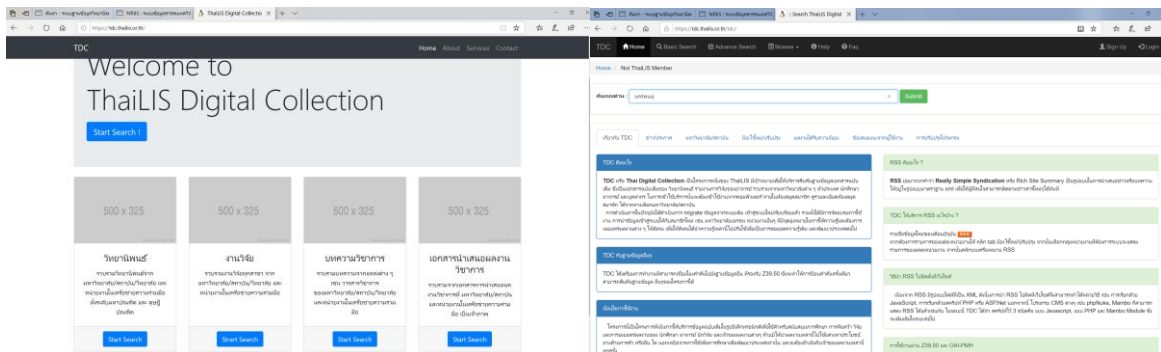
2.1.1) ฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ไทย WWW.THAI THESIS.ORG

คู่มือ (ต้นแบบ) การขยายผลนวัตกรรมในพื้นที่

2.1.2) โครงการเครือข่ายห้องสมุดในประเทศไทย THAILIS [HTTP://TDC.THAILIS.OR.TH/](http://TDC.THAILIS.OR.TH/)

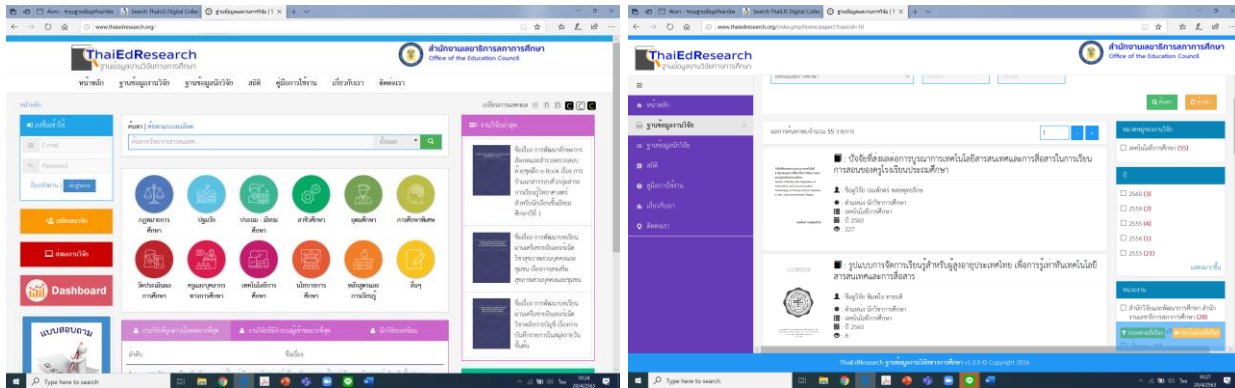

คู่มือ (ต้นแบบ) การขยายผลนวัตกรรมในพื้นที่

Document Type	Date Create	Creator
Article/Proceeding	248	
Image.Moving	25	
Image.Moving_Animation	1	
Image.Photograph	13	
Sound.Music	3	
Sound.Speech	9	
Text	217	
Text_Abstract	14	
Text.Thesis.Doctoral	2	
Text.Thesis.Masters	14	
งานวิจัย/Research report	44,231	
บทความ/Article	71,849	
รูปภาพ/Image	34	
วิทยานิพนธ์/Thesis	403,257	
หนังสือหายาก/Rare Book	1,657	

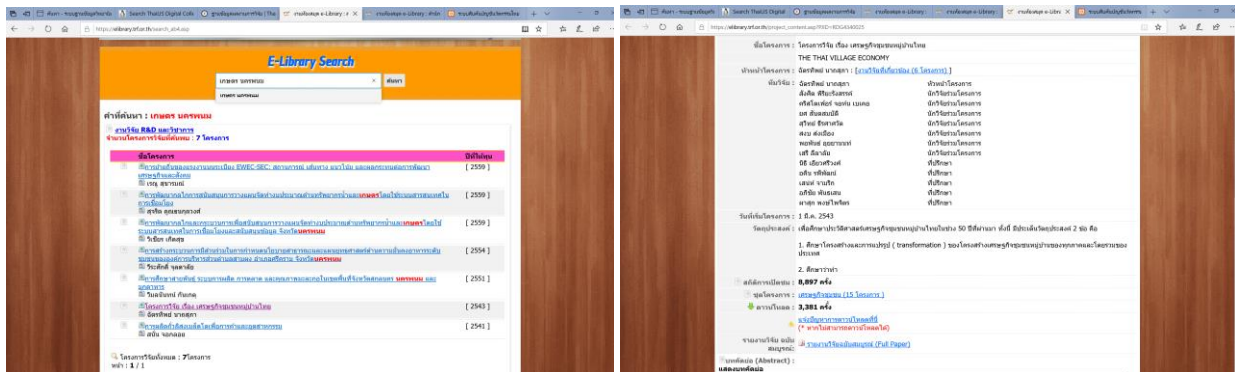
Title	Creator	Doc.Type	Date Create
การปรับปรุงงานศึกษากิจการหอพักโรงเรียนในกระบวนการมีส่วนร่วม ของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตอำเภอปลวกแดง จังหวัดระยอง	จิรายุช ประสงค์สุภญา	วิทยานิพนธ์/Thesis	2550
การพัฒนารูปแบบการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้วยวิธีของพระโมลีดี วิทยานิพนธ์มัธยมศึกษา จังหวัดระยอง	พระสมุทรโศภนรัตน์ โสภณานันดา	วิทยานิพนธ์/Thesis	2546
การพัฒนาความรู้และทักษะการนำเทคโนโลยีกับภาษาสมัครสารานุกรมสู่ประจําหมู่บ้าน : กรณีศึกษา อำเภอเนินขม จังหวัดนครราชสีมา	สุวิทย์ พรหมจันทร์	วิทยานิพนธ์/Thesis	2551
การพัฒนาหลักสูตรบูรณาการแบบบูรณาการเชิงผสมผสาน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนคุณพระวิทยานุกูลสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมาเขต 1	พรพนมิกา ศรีสิงห์	วิทยานิพนธ์/Thesis	2551
การมีส่วนร่วมของแม่ค้าชุมชนในการจัดการองค์ความรู้สู่การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน จังหวัดนครราชสีมา	ณัฐธัชชัย อุตซุมพิสัย	วิทยานิพนธ์/Thesis	2549
การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างนิสัยการอ่านของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมาเขต 2	พวงเพชร นนุเดช	วิทยานิพนธ์/Thesis	2550

2.1.3) ฐานข้อมูลงานวิจัยทางการศึกษา <http://www.thaiedresearch.org/>

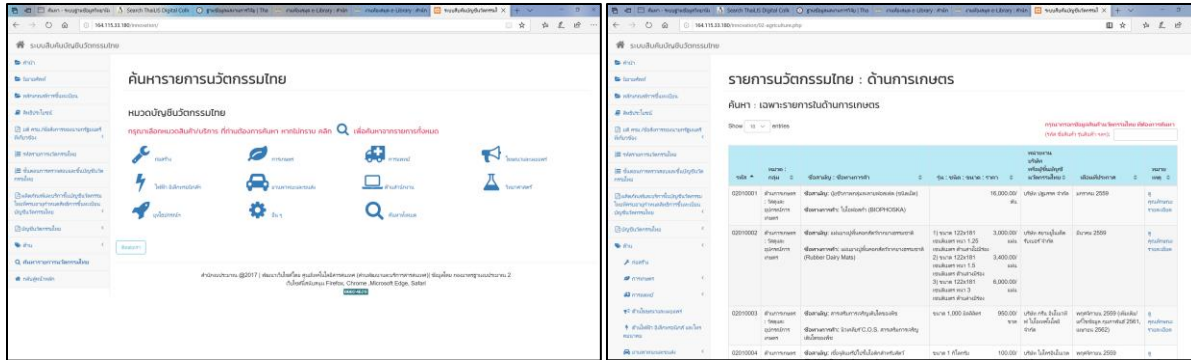
2.1.4) ระบบสืบค้นข้อมูลงานวิจัย สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.)

<https://elibrary.trf.or.th/default2019.asp>

คู่มือ (ต้นแบบ) การขยายผลนวัตกรรมในพื้นที่

2.1.5) ระบบสืบค้นบัญชีนวัตกรรมไทย <http://164.115.33.180/innovation/>

2.2 การลงพื้นที่สัมภาษณ์ ค้นหาข้อมูลพิกัดงานนวัตกรรมปัจจุบันที่มีในพื้นที่

จากรายชื่อนวัตกรรมที่มีข้อมูลเบื้องต้น ทีมงานจะนัดหมายลงพื้นที่ เข้าเยี่ยมชม และเก็บข้อมูลเพิ่มเติมจากแหล่งนวัตกรรมนั้น ๆ เพื่ออัปเดตข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน และได้รูปแบบกระบวนการทำงานความสัมพันธ์ของผู้เกี่ยวข้องทั้งหมดอย่างชัดเจน โดยการลงพื้นที่เก็บข้อมูลในแต่ละชุมชน / กลุ่มเจ้าของนวัตกรรม มีกรอบการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ดังนี้

- ภาพรวมนวัตกรรมเริ่มขึ้นเมื่อไร มีใครเกี่ยวข้องบ้าง
- ดำเนินการอย่างไร เริ่มจากที่ไหน มีขั้นตอนอย่างไรบ้าง ผลการดำเนินงานสุดท้ายได้อะไร
- ประโยชน์ที่ได้รับ (มูลค่าตัวเงิน คุณค่าทางสังคม)
- มีปัญหาอะไรบ้าง แก้ไขได้อย่างไร อะไรที่ยังแก้ไขไม่ได้ ต้องการพัฒนาอะไร
- มีแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืน หรือไม่ อย่างไร

2.3 สรุปข้อมูลพื้นฐานของงานวิจัย นวัตกรรม หรือสิ่งริเริ่ม (Research)

เมื่อทำการคัดเลือกงานวิจัย นวัตกรรม หรือสิ่งริเริ่ม (Research) ที่เกี่ยวข้องได้แล้วนั้น จะต้องสรุปข้อมูลพื้นฐานของงานวิจัย นวัตกรรม หรือสิ่งริเริ่ม (Research) ซึ่งจะประกอบด้วย 5 ส่วนสำคัญ ดังนี้

- 1) ชื่อวิจัย นวัตกรรม หรือสิ่งริเริ่ม (Research) และที่อยู่
 - 2) ผู้นำการใช้ หรือผู้นำชุมชน หรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง เพื่อประสานงานเก็บข้อมูลเพิ่มเติม นัดหมาย สัมภาษณ์
 - 3) ที่มา ความสำคัญ
 - 4) ประเด็นของนวัตกรรมหรือสิ่งริเริ่มที่โดดเด่น
 - 5) แนวทางการดำเนินงาน กลไกการดำเนินงานพร้อมแผนภาพสรุปการดำเนินงานแบบง่าย
- จัดทำรายละเอียดเพื่อเป็นข้อมูลในการวิเคราะห์บทบาทการทำงานปัจจุบัน (As-is analysis) และประเมินศักยภาพความพร้อมสำหรับขั้นต่อไป

ตัวอย่างสรุปข้อมูลพื้นฐานนวัตกรรมชุมชน ปลุกและแปรรูปเห็ดอินทรี อินทราษุ บ้านธาตุน้อย จังหวัดนครพนม

กลุ่มวิสาหกิจข้าวสุข : 138 หมู่ 10 บ้านสุขเจริญ ต.บ้านผึ้ง อ.เมือง จ.นครพนม 48000

ประธานวิสาหกิจ: นางลักษณ์ อัครสกุลชัย

วิสาหกิจชุมชนแปรรูปข้าวตำบลบ้านผึ้ง ได้ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2554 เป็นการรวมตัวของสมาชิกกลุ่มส่งเสริมอาชีพ กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรและผู้สนใจการปลูกข้าวปลอดภัยจากสารพิษ และการผลิตข้าวอินทรีย์เนื่องจากสมาชิกของวิสาหกิจเป็นเครือข่ายวิสาหกิจกว่า 28 กลุ่ม (1,700 ครัวเรือน) พันธุ์ข้าวที่จึงมีความหลากหลาย แต่พันธุ์ข้าวส่วนใหญ่ที่ใช้ปลูกคือ ข้าวกข.6 หอมมะลิ 105 ข้าวหอมนิล ข้าวไรซ์เบอร์รี่ ข้าวเหนียวดำ (ข้าวลิ้มผิว) โดยมีพื้นที่ทำนา 200 ไร่ อาชีพรอง คือการผลิตข้าวกล้อง ข้าวกล้องงอก ข้าวฮาง บรรจุจำหน่าย ผลิตภัณฑ์อื่นจากข้าวเช่น น้ำมันรำข้าว จมูกข้าว มีผลิตภัณฑ์ที่เด่นและเป็นที่ต้องการของตลาด คือ ข้าวกล้องงอกไรซ์เบอร์รี่ ข้าวกล้องงอกหอมนิล ข้าวขาวหอมมะลิ 105 กำลังการผลิต 1,000 ตัน/ปี

สมาชิกกลุ่มเล็งเห็นประโยชน์จากการผลิตข้าวที่ปลอดสารพิษจึงได้ประชุมกันปรับเปลี่ยนการผลิตข้าวใหม่ให้เครือข่ายหันมาทำนาข้าวให้ปลอดภัยจากสารพิษและต่อมาพัฒนาเป็นการทำนาข้าวอินทรีย์ในที่สุด จนได้รับการรับรองผลิตภัณฑ์ GAP / ISO-9001 / HACCP / USDA / IFOAM

จากนั้นกลุ่มได้รับการพัฒนาต่อยอดการผลิตและการแปรรูปข้าวเพิ่มขึ้น เช่น การทำข้าวสารบรรจุถุง การทำข้าวกล้อง การทำข้าวกล้องงอก การทำข้างฮาง จนสามารถทำตลาดภายใต้แบรนด์ “ข้าวสุข” ซึ่งทำตลาดทั้งในและต่างประเทศอย่างต่อเนื่อง

ผลิตภัณฑ์ภายใต้แบรนด์ “ข้าวสุข” ประกอบไปด้วย ผลิตภัณฑ์ประเภทข้าว 23 ชนิด อาทิ ข้าวบรรจุถุง / น้ำมันรำข้าวชนิดแคปซูล / จมูกข้าวขงละลายพร้อมดื่ม / ขนมขบเคี้ยวจากข้าว เป็นต้น และผลิตภัณฑ์ประเภท

คู่มือ (ต้นแบบ) การขยายผลนวัตกรรมในพื้นที่

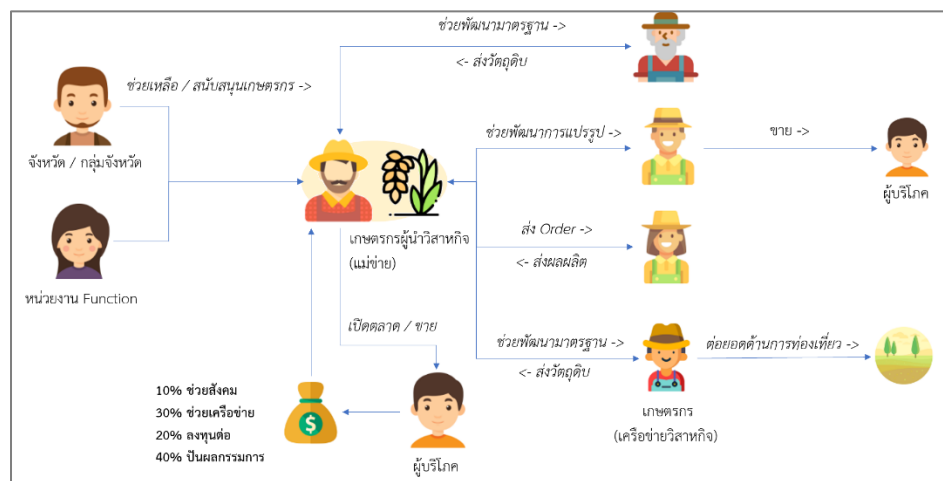
กล้วย 5 ชนิด กลุ่มวิสาหกิจข้าวสุข เป็นแม่ข่ายของวิสาหกิจด้านข้าวหลักของจังหวัดนครพนม ทั้ง 28 วิสาหกิจ โดยในการดำเนินการของวิสาหกิจนอกจากจะมีการวางแผนการจัดการตั้งแต่ต้นน้ำ (การปลูก) กลางน้ำ (เพิ่มมูลค่า) และปลายน้ำ (ตลาด) ตลอดระยะเวลา 5 ปี ทำให้การพัฒนามีความชัดเจนแล้ว ยังมีกระบวนการจัดการเครือข่าย เกษตรกรผู้ปลูกข้าวที่โดดเด่น อาทิ

- กระบวนการประเมิน และการคัดเลือกผู้เข้าร่วมเครือข่าย
- การพัฒนากระบวนการประเมินมาตรฐานการปลูกและการผลิตภายในของกลุ่มเครือข่าย (Internal Control System) ซึ่งได้รับการยอมรับของจังหวัด
- การทำการตลาด และการบริหารจัดการกับ Order ภายในเครือข่าย รวมถึงการรับซื้อผลผลิตจากเครือข่ายในราคาที่สูงกว่าตลาด
- การวางรูปแบบการแบ่งผลกำไรที่ชัดเจนของกลุ่มวิสาหกิจ เพื่อให้เกิดการพัฒนาของกลุ่มต่อไป (30% ลงทุนต่อ / 40% ปันผล / 20% ช่วยเหลือเครือข่าย / 10% ช่วยเหลือสังคม)

แนวทางการดำเนินงาน

บทบาทสำคัญของกลุ่มวิสาหกิจข้าวสุขในฐานะเกษตรกรผู้นำวิสาหกิจคือการตัวกลางในการสื่อสารประสานงานระหว่างส่วนราชการทางด้านการเกษตร เกษตรกร และกับผู้บริโภค โดยในภาพรวมนี้ กลุ่มวิสาหกิจข้าวสุขจะสร้างแบรนด์ พัฒนาผลิตภัณฑ์ การรับรองผลิตภัณฑ์ตามมาตรฐานต่าง ๆ ไปจนถึงการทำตลาดกับผู้บริโภค หลังจากนั้นเมื่อได้ Order มาแล้ว (ทั้งในรูปของข้าวสาร หรือผลิตภัณฑ์แปรรูปจากข้าวอื่น ๆ) ก็จะนำมาบริหารจัดการ และแบ่ง Order ให้กับเครือข่ายเกษตรกรในกลุ่มตามกำลังความสามารถ และศักยภาพของแต่ละราย โดยกลุ่มวิสาหกิจข้าวสุขจะมีการกำหนดราคารับซื้อวัตถุดิบจากเกษตรกรในเครือข่ายที่สูงกว่าราคาตลาดเล็กน้อยเพื่อสร้างแรงจูงใจให้กับเกษตรกรในการปลูกข้าวที่มีคุณภาพ หรือในบางกรณีเกษตรกรอาจนำสินค้ามาฝากขายในกลุ่มวิสาหกิจด้วย และเกษตรกรที่เข้าร่วมเครือข่ายแต่ละรายนั้นก็สามารถไปทำตลาดในรูปแบบของตนเองได้เช่นกัน

รายได้ที่เข้ามาในกลุ่มวิสาหกิจนั้น จะมีการแบ่งสัดส่วนออกมาเป็น 4 ส่วน คือ ร้อยละ 30 ช่วยเครือข่าย ร้อยละ 20 ต่อยอด การลงทุน ร้อยละ 10 ช่วยสังคม และร้อยละ 40 ปันผลกรรมการ โดยมีแผนภาพสรุปกลไกการทำงานในภาพรวมของกลุ่มวิสาหกิจข้าวสุข

ในขั้นตอนนี้แบ่งการประเมินเป็น 2 ด้านหลัก ดังนี้

3.1 การประเมินศักยภาพนวัตกรรม / สิ่งริเริ่ม (Study) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารายละเอียดของงานนวัตกรรม หรือสิ่งริเริ่มนั้น พร้อมประเมินศักยภาพของตัวนวัตกรรมในการมาตอบโจทย์ หรือแก้ปัญหาในพื้นที่ จะดำเนินการโดยสัมภาษณ์เจ้าของนวัตกรรม หรือศึกษารายละเอียดข้อมูลที่เกี่ยวข้อง และวิเคราะห์ผ่าน Framework ที่มีประเด็นสำคัญย่อย 6 ประเด็น ดังนี้

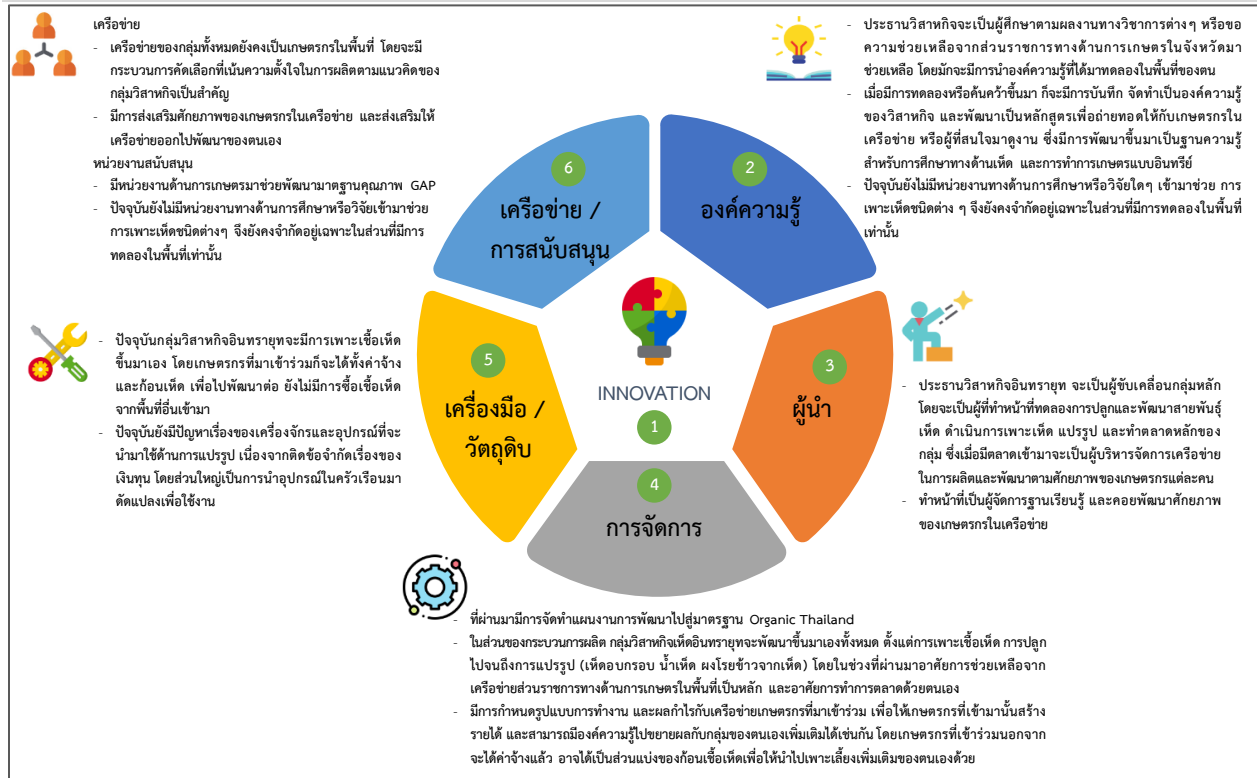
- 1) **นวัตกรรมที่เกิดขึ้น** : การระบุข้อมูลพื้นฐานบอกเล่าถึงเรื่องราวความเป็นมาของนวัตกรรม / สิ่งริเริ่ม ซึ่งอาจมาจากภูมิปัญญาที่มีการสืบทอดปฏิบัติกันมา หรือ เป็นสิ่งที่ริเริ่มดำเนินการเพื่อการแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องในพื้นที่
- 2) **องค์ความรู้** : การระบุข้อมูลรายละเอียดที่บอกลักษณะปฏิบัติ หรือการดำเนินการรูปแบบลักษณะใด ต้องใช้วิธีการกับความรู้ได้อย่างไร และความรู้นี้ได้รับการยอมรับอย่างไร
- 3) **ผู้นำ** : การระบุภาวะของผู้นำ ลักษณะการขับเคลื่อน การบริหารงานในพื้นที่ ว่ามีบทบาท รูปแบบการดำเนินงานอย่างไร
- 4) **การจัดการ** : การสรุปข้อมูลในเชิงธุรกิจ วางสิ่งริเริ่ม / นวัตกรรมที่เกิดขึ้น มีแผนการบริหารจัดการ หรือการจัดทำแผนธุรกิจในการดำเนินกิจกรรมของสิ่งริเริ่ม / นวัตกรรมที่เกิดขึ้น หรือไม้อย่างไร ซึ่งจะช่วยให้เห็นกรอบการสร้างรายได้ หรือแนวทางธุรกิจที่เกิดขึ้นได้

คู่มือ (ต้นแบบ) การขยายผลนวัตกรรมในพื้นที่

5) เครื่องมือ / วัตถุดิบ : การระบุรายละเอียดว่าสิ่งริเริ่ม / นวัตกรรมนั้น ต้องใช้เครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์ ใดบ้าง แล้วมีการจัดหาอย่างไร มีเพียงพอมี ซึ่งการใส่รายละเอียดนี้จะช่วยสะท้อนความยากง่ายในการดำเนินงาน

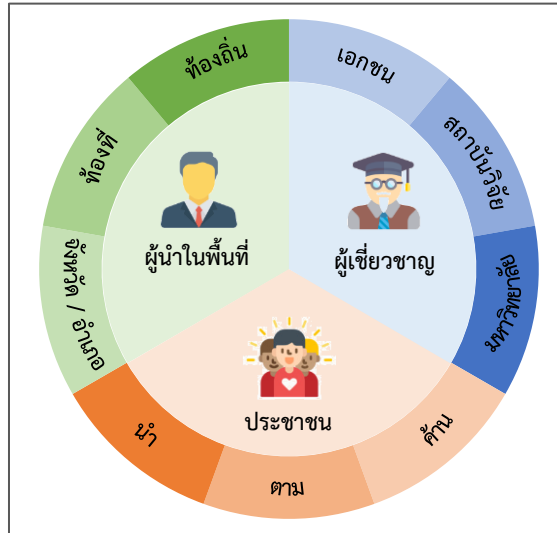
6) เครือข่าย : การระบุผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง (Stakeholder) ของสิ่งริเริ่ม / นวัตกรรมจะทำให้รู้ว่าเกี่ยวข้องกับใคร เหมาะกับใคร ใช้งานได้อย่างไร พร้อมระบุความสามารถดำเนินงานร่วมกัน หน่วยงานใดบ้างที่เข้ามาช่วยสนับสนุนการดำเนินงานบ้าง

ตัวอย่างสรุปการวิเคราะห์ประเด็นสำคัญของนวัตกรรมและสิ่งริเริ่ม 6 ประเด็นย่อย

คู่มือ (ต้นแบบ) การขยายผลนวัตกรรมในพื้นที่

3.2 การประเมินสภาพแวดล้อม / บริบทของพื้นที่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบท และสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง เพื่อประเมินถึงความเหมาะสมในการขยายผล โดยจะวิเคราะห์บทบาทของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง บทบาทการทำงานปัจจุบัน (As-is analysis) ของภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในทิศทางการขับเคลื่อนในพื้นที่เพื่อประเมินถึงขอบเขต ช่องว่างในการทำงานของภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อร่วมขับเคลื่อนนวัตกรรมให้เกิดขึ้นในพื้นที่ รวมถึงการวิเคราะห์ทิศทางของแผนพัฒนาจังหวัดเป็นข้อมูลสนับสนุนด้วย ซึ่งมี Framework ดังนี้

ตัวอย่างสรุปการประเมินสภาพแวดล้อม / บริบทของพื้นที่

การประเมินสภาพแวดล้อม / บริบทของพื้นที่ ที่จะวิเคราะห์บทบาทของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง บทบาทการทำงานปัจจุบัน (As-is analysis) ของภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ในตารางดังนี้

ผู้เกี่ยวข้อง		ระดับความร่วมมือ			หมายเหตุ
		นำ	ตาม	ค้ำ	
ผู้นำในพื้นที่	ระดับจังหวัด	X			
	ระดับอำเภอ	X	X		
	ระดับตำบล		X		
	ระดับท้องถิ่น		X		
ผู้เชี่ยวชาญ	เอกชน	-	-	-	
	มหาวิทยาลัยในพื้นที่			X	
	สถาบันวิจัย				ไม่มีสถาบันเฉพาะในพื้นที่
บุคคลทั่วไป			X	X	<ul style="list-style-type: none"> ต้องการเข้าร่วมสร้างรายได้ให้ชุมชน ชุมชนใกล้เคียงกันที่ได้รับผลกระทบ

วิเคราะห์เปรียบเทียบ คัดเลือกนวัตกรรมที่จะขยายผลเชื่อมโยงแผนพัฒนาจังหวัด

หลังจากสรุปข้อมูลในประเด็นย่อยทำให้เห็นศักยภาพความพร้อมของนวัตกรรม/สิ่งริเริ่มของพื้นที่จังหวัดที่ได้อีกทั้งหมดนั้น ในขั้นตอนนี้จะวิเคราะห์เปรียบเทียบนวัตกรรม/สิ่งริเริ่มที่มีศักยภาพความพร้อมมากที่สุด เพื่อพัฒนาแนวทางการขยายผล โดยในขั้นตอนนี้การวิเคราะห์และให้คะแนนเปรียบเทียบนวัตกรรม/สิ่งริเริ่มนี้ ในองค์ประกอบ 2 ด้าน ได้แก่

4.1 ผลกระทบหรือผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น (Impact) ในพื้นที่ ที่จะให้ความสำคัญในเรื่องของการแก้ปัญหา การตอบสนองต่อความต้องการหรือการสร้างรายได้ในพื้นที่ และความสอดคล้องกับแผนพัฒนา โดยเป็นเกณฑ์ตั้ง **ผลกระทบ / ประโยชน์** แสดงระดับผลสูง-ต่ำ แค่นั้น ซึ่งมีมีกรอบประเด็นคำถามเพื่อการวิเคราะห์ดังนี้

(1) แก้ปัญหา / ตอบสนองต่อความต้องการในพื้นที่ได้ : คณะนักวิจัย จะวิเคราะห์โดยคำถามที่ว่า

- นวัตกรรมที่มีสามารถช่วยแก้ปัญหาในพื้นที่ได้ด้านต่าง ๆ ได้มากน้อยเพียงใด?
- ช่วยส่งเสริมการสร้างรายได้ สร้างอาชีพในพื้นที่ได้หรือไม่?
- ประชาชนในพื้นที่จะได้รับประโยชน์มากน้อยเพียงใด?

(2) สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาของพื้นที่ : คณะผู้วิจัย จะวิเคราะห์โดยคำถามที่ว่า

- นวัตกรรมสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาของพื้นที่หรือไม่?

4.2 ความง่ายในการขยายผล (Ease of Implementation) โดยพิจารณาถึงโอกาสและข้อจำกัด ในการนำไปขยายผล อุตลักษณ์ของพื้นที่ รวมถึงประเด็นในเรื่องของขอบข่ายของจังหวัด หรืออำเภอที่สามารถเข้ามาสนับสนุนได้ โดยจะเป็นแก่นนอน **ความยาก/ง่ายในการดำเนินการ** จะพิจารณาถึงระดับว่าสามารถทำได้ ยาก - ง่ายแค่ไหน ซึ่งมีมีกรอบประเด็นคำถามเพื่อการวิเคราะห์ดังนี้

(3) สามารถนำไปดำเนินการในพื้นที่อื่น ๆ ได้ง่าย

- ประชาชนทั่วไปจะสามารถนำไปขยายผล หรือดำเนินการในพื้นที่อื่น ได้ง่ายหรือไม่?
- มีข้อจำกัดอะไรในการขยายผลหรือไม่? เช่น ต้องมีองค์ความรู้เฉพาะ กฎหมาย GI เป็นต้น

(4) ความพร้อมในการขยายผลในพื้นที่

- อยู่ในขอบข่ายการทำงานของจังหวัด / อำเภอ หรือไม่?
- งบประมาณในการขยายผลเพียงพอหรือไม่?
- มีหน่วยงานสนับสนุนหรือไม่?
- ประชาชน เห็นด้วยหรือไม่? บทบาทของประชาชน ในพื้นที่ จะเป็นอย่างไร?

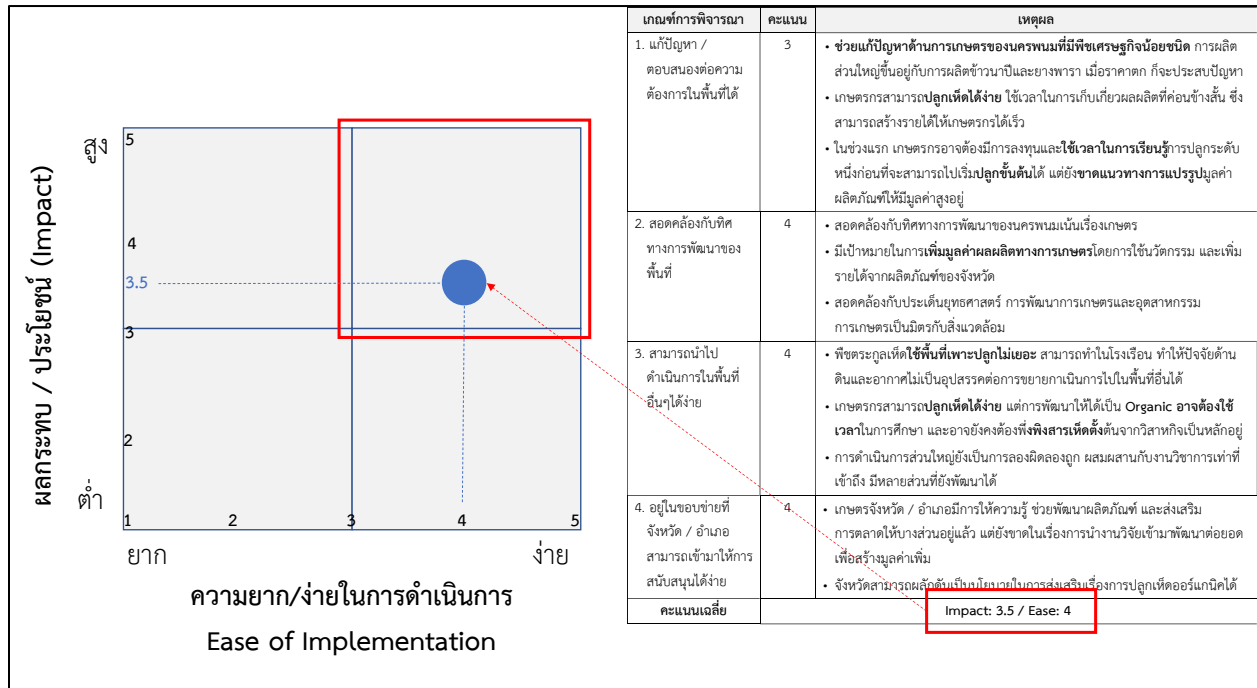
คู่มือ (ต้นแบบ) การขยายผลนวัตกรรมในพื้นที่

วิเคราะห์เปรียบเทียบ คัดเลือกนวัตกรรมที่จะขยายผลเชื่อมโยงแผนพัฒนาจังหวัด จะประเมินให้คะแนนทุกนวัตกรรม และวางลงบนกราฟ เพื่อเปรียบเทียบกัน โดยการประเมินให้คะแนนจะใช้ตารางช่วยในการใส่รายละเอียด และคำนวณคะแนนที่ได้ในเกณฑ์ และเกณฑ์อื่น เมื่อใส่คะแนนได้ในแต่ละประเด็นย่อยจะรวมค่าเฉลี่ยเพื่อกำหนดจุดในแผนภาพของแต่ละนวัตกรรม

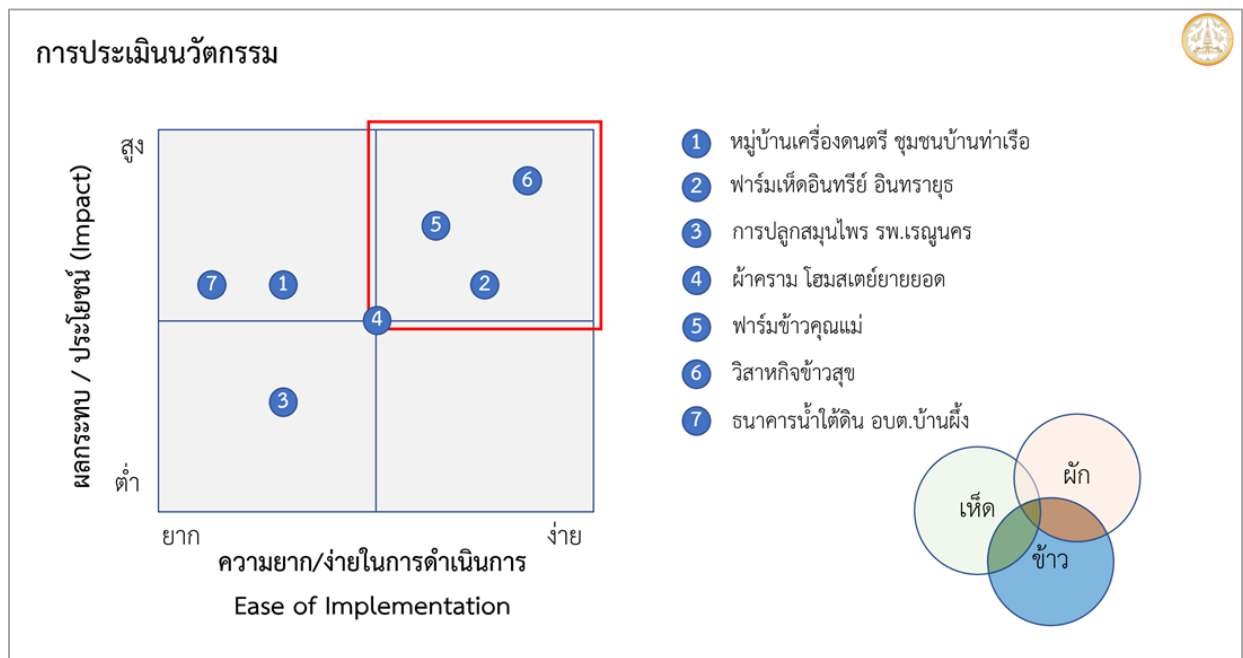
ตัวอย่างตารางประเมินสภาพแวดล้อม / บริบทของพื้นที่ (Evaluate) และการให้คะแนน

	เกณฑ์การพิจารณา	คะแนน	เหตุผล
เกณฑ์สูง : $(3+4)/2 = 3.5$	1. แก้ปัญหา / ตอบสนองต่อความต้องการในพื้นที่ได้	3	<ul style="list-style-type: none"> ช่วยแก้ปัญหาด้านการเกษตรของนครพนมที่มีพืชเศรษฐกิจน้อยชนิด การผลิตส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับการผลิตข้าวนาปีและยางพารา เมื่อราคาตก ก็จะประสบปัญหา เกษตรกรสามารถปลูกเห็ดได้ง่าย ใช้เวลาในการเก็บเกี่ยวผลผลิตที่ค่อนข้างสั้น ซึ่งสามารถสร้างรายได้ให้เกษตรกรได้เร็ว ในช่วงแรก เกษตรกรอาจต้องมีการลงทุนและใช้เวลาในการเรียนรู้ การปลูกระดับหนึ่งก่อนที่จะสามารถไปเริ่มปลูกขั้นต้นได้ แต่ยังคงขาดแนวทางการแปรรูปมูลค่าผลิตภัณฑ์ให้มีมูลค่าสูงอยู่
	2. สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาของพื้นที่	4	<ul style="list-style-type: none"> สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาของนครพนมเน้นเรื่องเกษตร มีเป้าหมายในการเพิ่มมูลค่าผลผลิตทางการเกษตรโดยการใช้นวัตกรรม และเพิ่มรายได้จากผลิตภัณฑ์ของจังหวัด สอดคล้องกับประเด็นยุทธศาสตร์ การพัฒนาการเกษตรและอุตสาหกรรมเกษตรเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
เกณฑ์อื่น : $(4+4)/2 = 4$	3. สามารถนำไปดำเนินการในพื้นที่อื่นๆได้ง่าย	4	<ul style="list-style-type: none"> พืชตระกูลเห็ดใช้พื้นที่เพาะปลูกไม่เยอะ สามารถทำในโรงเรือน ทำให้ปัจจัยด้านดินและอากาศไม่เป็นอุปสรรคต่อการขยายกาเนินการไปในพื้นที่อื่นได้ เกษตรกรสามารถปลูกเห็ดได้ง่าย แต่การพัฒนาให้ได้เป็น Organic อาจต้องใช้เวลาในการศึกษา และอาจยังคงต้องพึ่งพิงสารเคมีตั้งต้นจากวิสาหกิจเป็นหลักอยู่ การดำเนินการส่วนใหญ่ยังเป็นการลองผิดลองถูก ผสมผสานกับงานวิชาการเท่าที่เข้าถึง มีหลายส่วนที่ยังพัฒนาได้
	4. อยู่ในขอบข่ายที่จังหวัด / อำเภอสามารถเข้ามาให้การสนับสนุนได้ง่าย	4	<ul style="list-style-type: none"> เกษตรจังหวัด / อำเภอมีการให้ความรู้ ช่วยพัฒนาผลิตภัณฑ์ และส่งเสริมการตลาดให้บางส่วนอยู่แล้ว แต่ยังคงขาดในเรื่องการนำงานวิจัยเข้ามาพัฒนาต่อยอดเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม จังหวัดสามารถผลักดันเป็นนโยบายในการส่งเสริมเรื่องการปลูกเห็ดออร์แกนิกได้
	คะแนนเฉลี่ย		Impact: 3.5 / Ease: 4

คู่มือ (ต้นแบบ) การขยายผลนวัตกรรมในพื้นที่

นวัตกรรม/สิ่งริเริ่มแต่ละรายการจะแสดงด้วยสัญลักษณ์ลูกบอลกลม จะถูกวางตำแหน่งแสดงระดับที่วิเคราะห์ทั้งจากแกนตั้งและแกนนอนลงในแผนภาพ เพื่อดูระดับเปรียบเทียบกัน และจะพิจารณานำนวัตกรรมหรือสิ่งริเริ่มที่มีผลกระทบสูง และง่ายในการขยายผล หรืออยู่ในช่องบนขวามาวิเคราะห์เชิงลึก และร่วมหารือกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการขยายผลต่อไป

พัฒนาโครงการ (Implement)

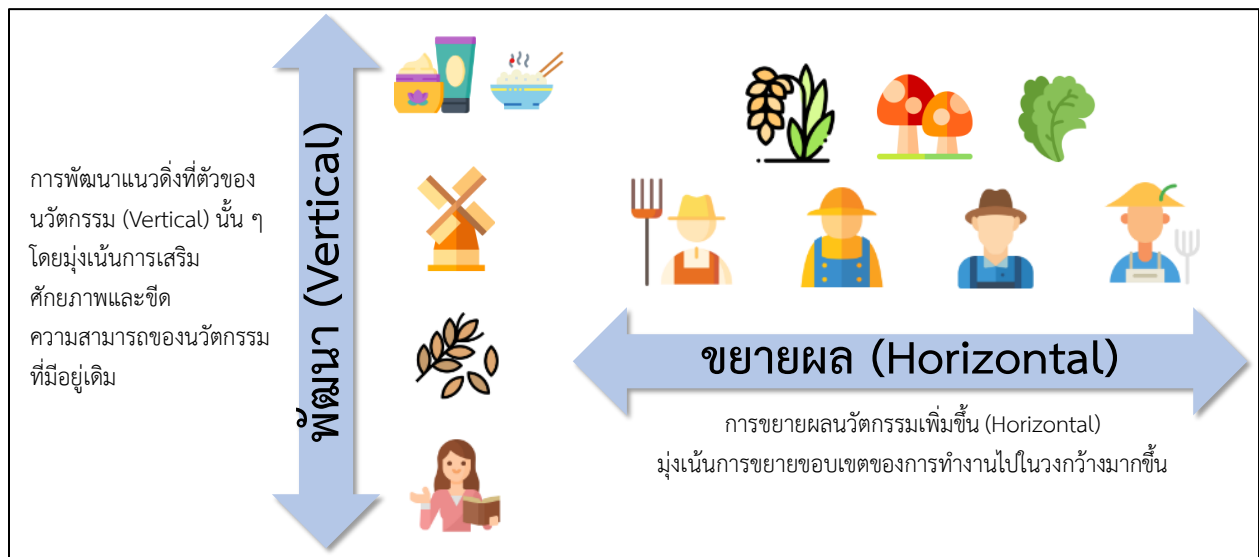
หลังการประเมิน และคัดเลือกนวัตกรรมหรือสิ่งริเริ่มศักยภาพแล้ว ในขั้นตอนสุดท้ายที่จะเชื่อมโยงไปสู่การปฏิบัติในพื้นที่ คือการร่วมพัฒนาโครงการเชื่อมโยงกับแผนพัฒนาจังหวัด พร้อมกับออกแบบเครื่องมือในการสื่อสารงานนวัตกรรมระหว่างกันขึ้นมา เพื่อใช้ในการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ระหว่างกัน โดยสามารถแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอนย่อย ดังนี้

5.1 วางแนวทางการพัฒนาโครงการที่เชื่อมโยงกับแผนจังหวัด

คณะทำงานและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่ร่วมประชุมระดมความคิดเห็น จะพิจารณาใน 2 มิติสำคัญ คือ

1) การพัฒนาแนวตั้งที่ตัวของนวัตกรรม (Vertical Development) นั้น ๆ โดยมุ่งเน้นการเสริมศักยภาพและขีดความสามารถของนวัตกรรมที่มีอยู่เดิมพัฒนาโอกาสและแนวทางในการพัฒนาตัวนวัตกรรมหรือสิ่งริเริ่มเพิ่มเติม

2) การขยายผลนวัตกรรมไปสู่กลุ่มอื่น ๆ (Horizontal Expansion) ต่อไป มุ่งเน้นการขยายขอบเขตของการทำงานไปในวงกว้างมากขึ้น โดยมุ่งเน้นการขับเคลื่อนงานในระดับพื้นที่ตั้งแต่ระดับอำเภอ ไปจนถึงระดับจังหวัดเป็นสำคัญ

คู่มือ (ต้นแบบ) การขยายผลนวัตกรรมในพื้นที่

ตัวอย่าง การวิเคราะห์แนวทางพัฒนาทั้งแนวดิ่ง และแนวนราบ

สำหรับกรณีของกระบวนการจัดการเครือข่าย และยกระดับมาตรฐานข้าวอินทรีย์ของกลุ่มวิสาหกิจข้าวสุขจังหวัดนครพนมนี้ คณะนักวิจัยสามารถสรุปแนวทางการพัฒนาและขยายผลได้ ดังต่อไปนี้

1) การขยายผล: มุ่งเน้นการขยายเครือข่ายกลุ่มเกษตรกรที่ปลูกข้าวอินทรีย์ในพื้นที่ให้มาเข้าร่วมกลุ่มเพื่อให้เกษตรกรในพื้นที่ได้มีโอกาสในการพัฒนาศักยภาพในด้านต่าง ๆ เพิ่มขึ้น พร้อมก็นำเอารูปแบบการจัดการเครือข่ายของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวนี้ ไปขยายผลยังเกษตรกรกลุ่มอื่น ๆ ที่มีศักยภาพในจังหวัด อาทิ กลุ่มเกษตรกรปลูกเห็ด หรือปลูกผักในพื้นที่

2) การพัฒนา: ส่งเสริมศักยภาพของกลุ่มวิสาหกิจข้าวสุขให้เป็นศูนย์กลางด้านการเกษตรอินทรีย์ของจังหวัดอย่างครบวงจร เพื่อให้เป็นผู้นำในการเข้ามาช่วยเหลือและยกระดับเกษตรกรในพื้นที่ในด้านต่าง ๆ ตั้งแต่การทำการตลาด การเป็นแหล่งพัฒนาผลิตภัณฑ์และนวัตกรรมด้านการเกษตร การเป็นแหล่งให้บริการร่วมของเกษตรกร เพื่อลดภาระค่าใช้จ่ายในการผลิตของเกษตรกร เป็นศูนย์กลางในการจัดการ Order อุปกรณ์ และวัตถุดิบ ไปจนถึงการเป็นแหล่งเรียนรู้ของเกษตรกรในระดับต่าง ๆ

หลังการวิเคราะห์ทั้งแนวดิ่ง แนวนราบ จนเห็นภาพรวมแล้ว คณะทำงาน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่ จะระดมสมองกับเพื่อร่วมกันคิดรูปแบบการดำเนินงานผ่านโครงการขับเคลื่อนดำเนินการได้เป็นอย่างดีเป็นรูปธรรมตามแนวคิดของห่วงโซ่มูลค่า (Value Chain) พร้อมกำหนดบทบาทของแต่ละภาคส่วนที่เกี่ยวข้องออกมา

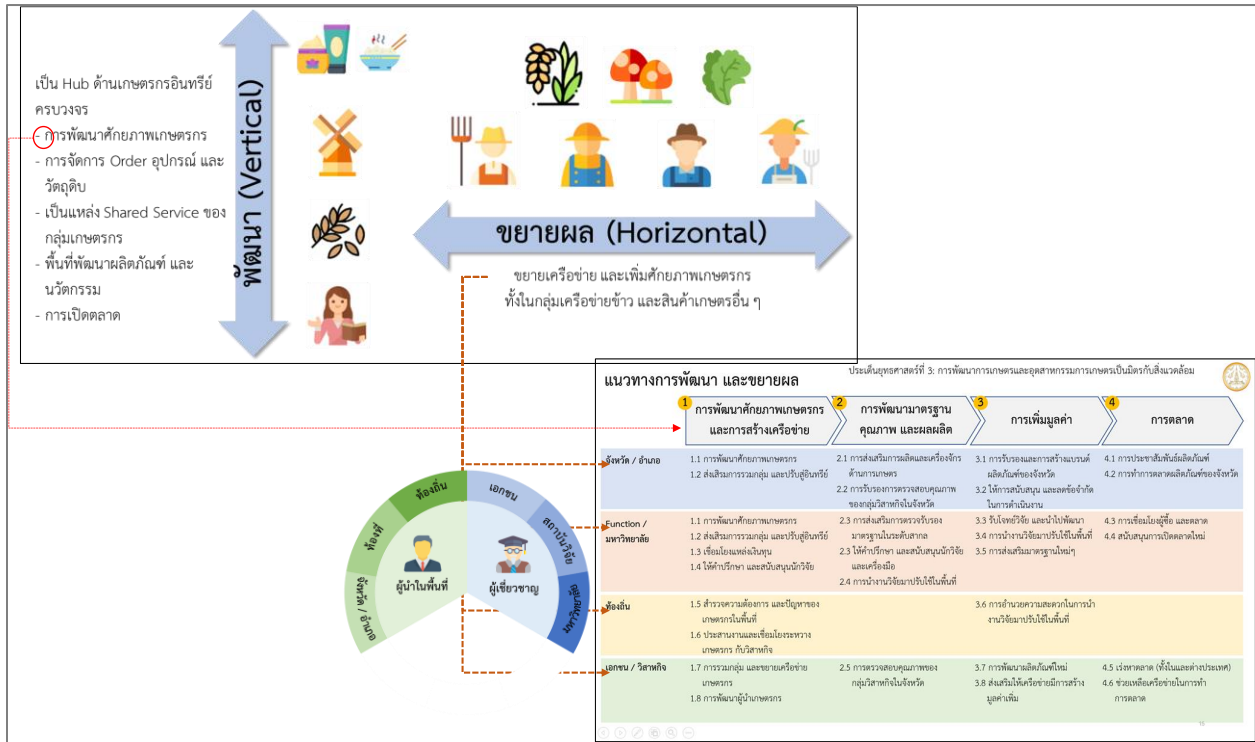
คู่มือ (ต้นแบบ) การขยายผลนวัตกรรมในพื้นที่

	1	2	3	4
	VC 1	VC 2	VC 3	VC 4
จังหวัด	1.1 xxx 1.2 xxx	2.1 xxx 2.2 xxx	3.1 xxx 3.2 xxx	4.1 xxx 4.2 xxx
อำเภอ	1.3 xxx 1.4 xxx	2.3 xxx 2.4 xxx		
Function / มหาวิทยาลัย	1.5 xxx 1.6 xxx	2.5 xxx 2.6 xxx	3.3 xxx 3.4 xxx 3.5 xxx	4.3 xxx 4.4 xxx
ท้องถิ่น	1.7 xxx 1.8 xxx		3.6 xxx	
เอกชน / วิสาหกิจ	1.๙ xxx	2.7 xxx	3.7 xxx 3.8 xxx	4.5 xxx 4.6 xxx 4.7 xxx

แนวคิดของห่วงโซ่มูลค่า (Value Chain) เป็นการร้อยเรียงกิจกรรมการดำเนินงานขององค์กรที่มีความสัมพันธ์กัน และมีความเกี่ยวเนื่องกับการสร้างคุณค่าเพิ่มให้กับวัตถุดิบ โดยเริ่มตั้งแต่การรับวัตถุดิบเข้า วัตถุดิบผ่านเข้าสู่กระบวนการแปลงสภาพจนกระทั่งกลายเป็นสินค้าสำเร็จรูป โดยขั้นตอนตั้งแต่การรับวัตถุดิบ จนกระทั่งแปลงวัตถุดิบเป็นสินค้าสำเร็จรูปจะต้องใช้ทรัพยากร ไม่ว่าจะเป็นเงิน แรงงาน วัตถุดิบ อุปกรณ์ และ Overhead ต่าง ๆ ตลอดจนการบริหารจัดการ โดยในการพัฒนานวัตกรรมไปสู่โครงการเพื่อพัฒนาพื้นที่นี้ จะนำประเด็นที่สรุปได้จากการวิเคราะห์แนวดิ่ง มาเชื่อมโยงว่าเกี่ยวข้องในระดับใด หรือหน่วยงานใด ของแนวนอน จัดวางลงตามกรอบของห่วงโซ่มูลค่า แสดงความชัดเจนของกิจกรรมว่าเกี่ยวข้องระดับไหน อยู่ในลำดับขั้นไหนของห่วงโซ่ เชื่อมโยงกับกิจกรรมใดต่อไป

คู่มือ (ต้นแบบ) การขยายผลนวัตกรรมในพื้นที่

ตัวอย่างการวางแผนทางการพัฒนาโครงการที่เชื่อมโยงกับแผนจังหวัด

แนวทางการพัฒนา และขยายผล

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3: การพัฒนาการเกษตรและอุตสาหกรรมเกษตรเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

	1 การพัฒนาศักยภาพเกษตรกร และการสร้างเครือข่าย	2 การพัฒนามาตรฐาน คุณภาพ และผลผลิต	3 การเพิ่มมูลค่า	4 การตลาด
จังหวัด / อำเภอ	1.1 การพัฒนาศักยภาพเกษตรกร 1.2 ส่งเสริมการรวมกลุ่ม และปรับสู่อินทรีย์	2.1 การส่งเสริมการผลิตและเครื่องจักร ด้านการเกษตร 2.2 การรับรองการตรวจสอบคุณภาพของกลุ่มวิสาหกิจในจังหวัด	3.1 การรับรองและการสร้างแบรนด์ ผลิตภัณฑ์ของจังหวัด 3.2 ให้อุปกรณ์สนับสนุน และลดข้อจำกัด ในการดำเนินงาน	4.1 การประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ 4.2 การทำการตลาดผลิตภัณฑ์ของจังหวัด
Function / มหาวิทยาลัย	1.1 การพัฒนาศักยภาพเกษตรกร 1.2 ส่งเสริมการรวมกลุ่ม และปรับสู่อินทรีย์ 1.3 เชื่อมโยงแหล่งเงินทุน 1.4 ให้ความปรึกษา และสนับสนุนนักวิจัย	2.3 การส่งเสริมการตรวจรับรองมาตรฐานในระดับสากล 2.3 ให้ความปรึกษา และสนับสนุนนักวิจัย และเครื่องมือ 2.4 การดำเนินงานวิจัยมาปรับใช้ในพื้นที่	3.3 รับโจทย์วิจัย และนำไปพัฒนา 3.4 การดำเนินงานวิจัยมาปรับใช้ในพื้นที่ 3.5 การส่งเสริมมาตรฐานใหม่ๆ	4.3 การเชื่อมโยงผู้ซื้อ และตลาด 4.4 สนับสนุนการเปิดตลาดใหม่
ท้องถิ่น	1.5 สำรวจความต้องการ และปัญหาของเกษตรกรในพื้นที่ 1.6 ประสานงานและเชื่อมโยงระหว่างเกษตรกร กับวิสาหกิจ		3.6 การอำนวยความสะดวกในการนำงานวิจัยมาปรับใช้ในพื้นที่	
เอกชน / วิสาหกิจ	1.7 การรวมกลุ่ม และขยายเครือข่ายเกษตรกร 1.8 การพัฒนาผู้นำเกษตรกร	2.5 การตรวจสอบคุณภาพของกลุ่มวิสาหกิจในจังหวัด	3.7 การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ 3.8 ส่งเสริมให้เครือข่ายมีการสร้างมูลค่าเพิ่ม	4.5 เร่งหาตลาด (ทั้งในและต่างประเทศ) 4.6 ช่วยเหลือเครือข่ายในการทำการตลาด

5.2 การขับเคลื่อนนวัตกรรมสู่การพัฒนาในพื้นที่

การผลักดันและขับเคลื่อนงานนวัตกรรมให้เกิดผลเป็นรูปธรรม โดยมุ่งเน้นให้มีการนำโครงการหรือการขยายผลที่ได้มีการออกแบบกันมานี้ได้รับการขับเคลื่อนผ่านแผนในระดับพื้นที่ไม่ว่าจะเป็นในระดับอำเภอหรือระดับจังหวัด โดยผลักดันโครงการความร่วมมือ เข้าสู่ แผนอำเภอ / แผนจังหวัด : คณะนักวิจัยจะนำประเด็นที่ได้จากการหารือกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องมาพัฒนาเป็นโครงการ หรือมาตรการต่าง ๆ พร้อมหารือร่วมกับผู้ว่าราชการจังหวัดเพื่อรับฟังความคิดเห็นและหารือถึงแนวทางการนำโครงการหรือมาตรการดังกล่าวไปขับเคลื่อนในแผนระดับพื้นที่อย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรม โดยมุ่งเน้นการพัฒนาเป็นโครงการที่อยู่ในแผนของอำเภอ หรือจังหวัด โดยมีแนวทางการพัฒนาตามแผนภาพ

แผนภาพกรอบแนวทางการพัฒนาโครงการ และมาตรการ

ประเด็นสำคัญ	ชื่อโครงการ / มาตรการ	แนวคิดโครงการ / กิจกรรม	ผู้รับผิดชอบ
1.1 xxx 1.5 xxx 1.6 xxx 1.7 xxx	โครงการ xxx	สรุปรายละเอียดเพิ่มเติมของโครงการ หรือมาตรการ	ระบุรายชื่อหน่วยงาน เจ้าภาพหลัก / เจ้าภาพ รองที่จะมาร่วมขับเคลื่อน งาน
1.3 xxx	มาตรการ xxx		
2.1 xxx	มาตรการ xxx		

ชื่อโครงการ	ชื่อโครงการอะไร
วัตถุประสงค์ ตัวชี้วัด และคำเป้าหมาย	อะไรคือวัตถุประสงค์ของโครงการ ตัวชี้วัดที่จะบ่งบอกถึงความสำเร็จของแผนงานได้
พื้นที่เป้าหมาย	จะดำเนินการในพื้นที่ใดบ้าง หรือกลุ่มใดบ้าง
กิจกรรมหลัก	อะไรคือกิจกรรมที่สำคัญของโครงการ และระยะเวลาที่ต้องใช้
หน่วยงานดำเนินการ	ใครคือผู้ที่ต้องรับผิดชอบในการดำเนินงานโครงการนี้
งบประมาณ	งบประมาณของโครงการนี้ เท่ากับเท่าไร
ผลที่คาดว่าจะได้รับ	ดำเนินโครงการนี้ไปเพื่ออะไร และจะได้อะไรออกมา (Outcomes)

การดำเนินงานในส่วนนี้จะเป็นการประชุมกับผู้ว่าราชการจังหวัดในพื้นที่เป้าหมาย โดยที่นอกจากจะเป็นการสรุปผล และรายละเอียดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องแล้ว ยังจะนำข้อคิดเห็นจากผู้ว่าราชการและส่วนงานที่เกี่ยวข้องมาปรับปรุงเพิ่มเติมอีกด้วย

คู่มือ (ต้นแบบ) การขยายผลนวัตกรรมในพื้นที่

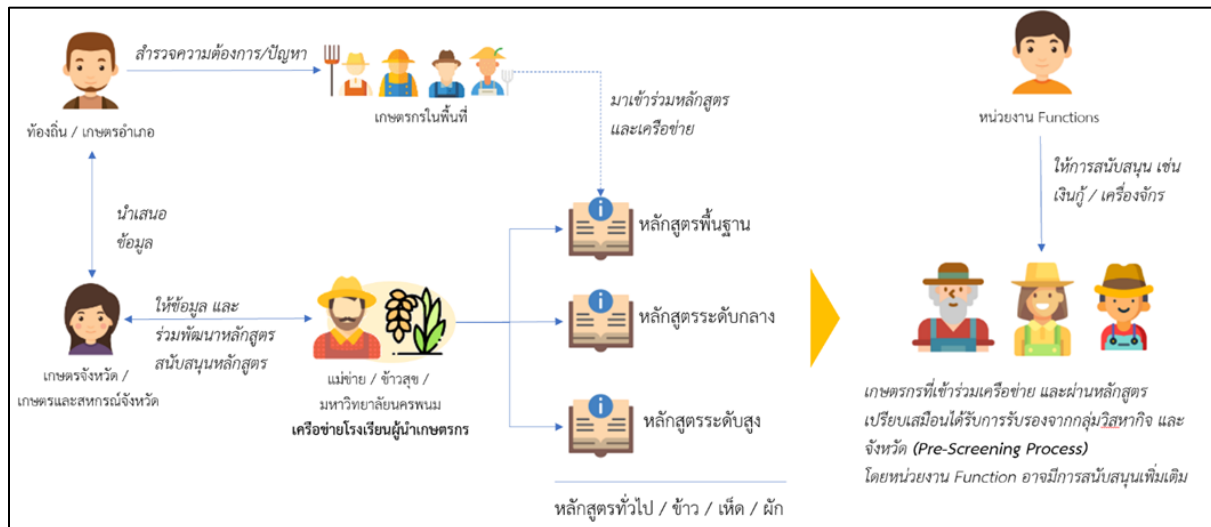
ตัวอย่างการพัฒนาโครงการ (Implement) ขยายผลนวัตกรรม

แนวทางการพัฒนา และขยายผล		ประเมินคุณลักษณะที่ 3: การพัฒนาเกษตรกรและอุตสาหกรรมเกษตรเป็นมิตรสิ่งแวดล้อม			
		1	2	3	4
		การพัฒนาศักยภาพเกษตรกร และสร้างเครือข่าย	การพัฒนามาตรฐาน คุณภาพ และผลผลิต	การเพิ่มมูลค่า	การตลาด
จังหวัด / อำเภอ	1.1 การพัฒนาศักยภาพเกษตรกร 1.2 ส่งเสริมการรวมกลุ่ม และปรับเชิงพื้นที่	2.1 การส่งเสริมการผลิตและเครือข่าย ด้านการผลิต 2.2 การปรับปรุงมาตรฐานของมาตรฐานของอยู่อาศัยเชิงพื้นที่	3.1 การรับรองและการสร้างแบรนด์ ผลิตภัณฑ์ของจังหวัด 3.2 ใช้เทคโนโลยี และลดข้อจำกัด ในการดำเนินงาน	4.1 การประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ 4.2 การทำการตลาดผลิตภัณฑ์ของจังหวัด	
Function / มหาวิทยาลัย	1.1 การพัฒนาศักยภาพเกษตรกร 1.2 ส่งเสริมการรวมกลุ่ม และปรับเชิงพื้นที่ 1.3 เชื่อมโยงแหล่งเงินทุน 1.4 ให้ความรู้ และสนับสนุนวิถี	2.3 การส่งเสริมการตรวจรับรองมาตรฐานของผลผลิต 2.3 ให้ความรู้ และสนับสนุนวิถี และเครือข่าย 2.4 การนำนวัตกรรมไปใช้ในพื้นที่	3.3 วิจัยเชิงลึก และนำไปพัฒนา 3.4 การนำงานวิจัยมาปรับใช้ในพื้นที่ 3.5 การส่งเสริมมาตรฐานใหม่ๆ	4.3 การเชื่อมโยง ผู้ซื้อ และตลาด 4.4 สนับสนุนการเปิดตลาดใหม่	
ท้องถิ่น	1.5 ส่งเสริมความรู้ และพัฒนาของเกษตรกรในพื้นที่ 1.6 ประสานงานและเชื่อมโยงระหว่างเกษตรกร กับ วิทยาลัย		3.6 การอำนวยความสะดวกในการนำงานวิจัยมาปรับใช้ในพื้นที่		
เอกชน / วิชาชีพ	1.7 อบรมกลุ่ม และขยายเครือข่ายเกษตรกร 1.8 การพัฒนาผู้นำเกษตรกร	2.5 การตรวจสอบคุณภาพของ กลุ่มวิสาหกิจในจังหวัด	3.7 การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ 3.8 ส่งเสริมให้เครือข่ายมีการสร้างมูลค่าเพิ่ม	4.5 เวทีตลาด (ทั้งในและต่างประเทศ) 4.6 ขยายผลเครือข่ายในการทำการตลาด	

ชื่อโครงการ	โครงการพัฒนาผู้นำเกษตรกรอินทรีย์ จังหวัดนครพนม
วัตถุประสงค์ วัตถุประสงค์ และคำเป้าหมาย	พัฒนาหลักสูตรอบรมเกษตรกรเครือข่ายในพื้นที่ โดยแบ่งตามระดับความพร้อม และศักยภาพของเกษตรกรแต่ละกลุ่ม โดยให้ความรู้ตั้งแต่ระดับพื้นฐาน ไปจนถึงการรวมกลุ่ม และการทำการเกษตรเพื่อส่งออก -พื้นฐาน (การทำเกษตรอินทรีย์ / การบริหารจัดการต้นทุน) -ระดับกลาง (การแปรรูปผลิตภัณฑ์ / การรวมกลุ่ม และการทำงานแบบเครือข่าย / การทำการตลาด) -ระดับสูง (การส่งออก / การต่อยอดผลิตภัณฑ์) โดยหลักสูตรจะต้องเน้นการปฏิบัติ มากกว่าการเรียนในห้องเรียน ซึ่งเกษตรกรที่มาเข้าร่วมจะต้องมีการนำไปปฏิบัติในพื้นที่ของตนเอง และมานำเสนอแนวทางดำเนินงานและผลลัพธ์ ตัวชี้วัด: เกษตรกรที่เข้าร่วมรับการพัฒนามีจำนวน 300 คน
พื้นที่เป้าหมาย	เกษตรกรในจังหวัดนครพนม
กิจกรรมหลัก	1. พัฒนาหลักสูตร (ร่วมกับกลุ่มเครือข่ายเกษตรกรแกนนำในพื้นที่) 2. ดำเนินการรับสมัคร และคัดเลือก 3. จัดการอบรม (เรียนในห้องเรียน และการลงมือปฏิบัติในพื้นที่ของตนเอง) 4. ประเมินผลผู้เข้าร่วม 5. เชื่อมโยงกับแหล่งเงินทุน
หน่วยงานดำเนินการ	เกษตรกรและสหกรณ์จังหวัด / อุตสาหกรรมจังหวัด
งบประมาณ	
ผลที่คาดว่าจะได้รับ	เกษตรกรจะได้รับการพัฒนาศักยภาพตามระดับที่เหมาะสมของแต่ละกลุ่ม โดยจะมีมีความรู้ความเข้าใจถึงแนวทางการปฏิบัติงานตามวิถีอินทรีย์ในรูปแบบที่เหมาะสม

โครงการพัฒนาผู้นำเกษตรกรอินทรีย์ จังหวัดนครพนม (กลุ่มจังหวัดสนุก)

ช่วยขยายเครือข่าย และสร้างผู้นำของในแต่ละกลุ่ม เพื่อสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มในภาพรวม

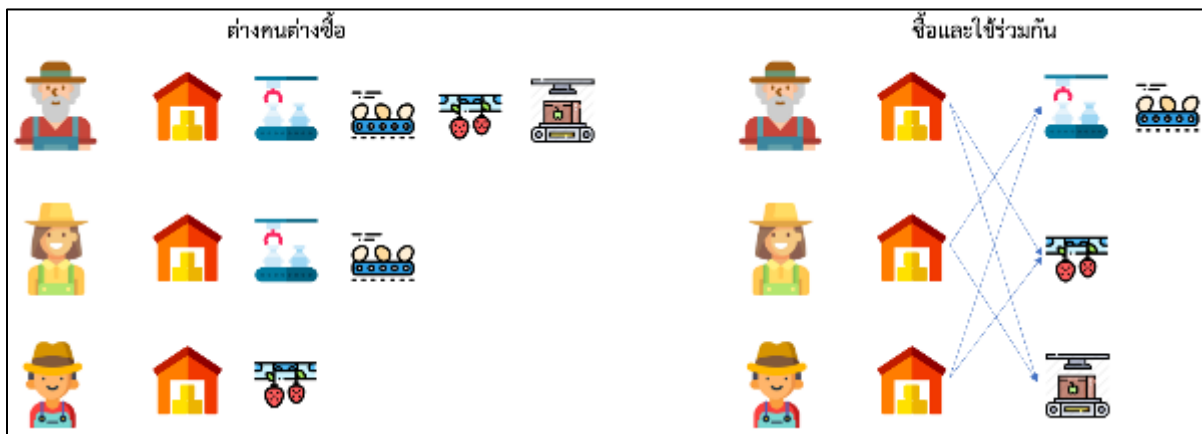

คู่มือ (ต้นแบบ) การขยายผลนวัตกรรมในพื้นที่

ชื่อโครงการ	โครงการพัฒนาผู้นำเกษตรกรอินทรีย์ จังหวัดนครพนม
วัตถุประสงค์ ตัวชี้วัด และค่าเป้าหมาย	<p>พัฒนาหลักสูตรอบรมเกษตรกรเครือข่ายในพื้นที่ โดยแบ่งตามระดับความพร้อม และศักยภาพของเกษตรกรแต่ละกลุ่ม โดยให้ความรู้ตั้งแต่ระดับพื้นฐาน ไปจนถึงการรวมกลุ่ม และการทำการเกษตรเพื่อส่งออก</p> <ul style="list-style-type: none"> - พื้นฐาน (การทำเกษตรอินทรีย์ / การบริหารจัดการต้นทุน) - ระดับกลาง (การแปรรูปผลิตภัณฑ์ / การรวมกลุ่ม และการทำงานแบบเครือข่าย / การทำการตลาด) - ระดับสูง (การส่งออก / การต่อยอดผลิตภัณฑ์) <p>โดยหลักสูตรควรจะต้องเน้นการปฏิบัติ มากกว่าการเรียนในห้องเรียน ซึ่งเกษตรกรที่มาเข้าร่วมจะต้องมีการนำไปปฏิบัติในพื้นที่ของตนเอง และมานำเสนอแนวทางการดำเนินงานและผลลัพธ์</p> <p>ตัวชี้วัด: เกษตรกรที่เข้าร่วมรับการพัฒนารวม 300 คน</p>
พื้นที่เป้าหมาย	เกษตรกรในจังหวัดนครพนม
กิจกรรมหลัก	<ol style="list-style-type: none"> 1. พัฒนาหลักสูตร (ร่วมกับกลุ่มเครือข่ายเกษตรกรแกนนำในพื้นที่) 2. ดำเนินการรับสมัคร และคัดเลือก 3. จัดการอบรม (เรียนในห้อง ดูงาน และการลงมือปฏิบัติในพื้นที่ของตนเอง) 4. ประเมินผลผู้เข้าร่วม 5. เชื่อมโยงกับแหล่งเงินทุน
หน่วยงานดำเนินการ	เกษตรและสหกรณ์จังหวัด / อุตสาหกรรมจังหวัด
งบประมาณ	
ผลที่คาดว่าจะได้รับ	เกษตรกรจะได้รับการพัฒนาศักยภาพตามระดับที่เหมาะสมของแต่ละกลุ่ม โดยจะมีมีความรู้ความเข้าใจถึงแนวทางการปฏิบัติงานตามวิถีอินทรีย์ในรูปแบบที่เหมาะสม

มาตรการสนับสนุนจัดหาเครื่องจักรกลที่สามารถให้ใช้ร่วมกันได้

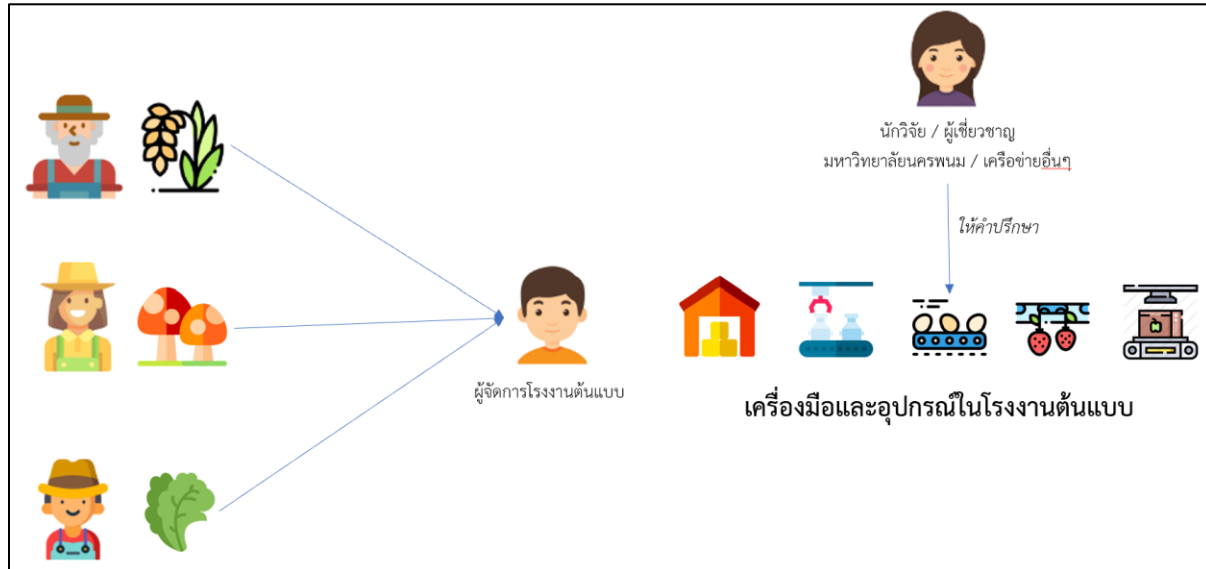
จากที่เกษตรกรแต่ละคนต้องซื้อเครื่องมือ อุปกรณ์กันทุกรายมาสู่การใช้บริการร่วมกัน (Shared Service)

คู่มือ (ต้นแบบ) การขยายผลนวัตกรรมในพื้นที่

โครงการพัฒนาโรงงานแปรรูปต้นแบบ

สร้างโรงงานต้นแบบที่มีอุปกรณ์ และเครื่องจักรที่ทันสมัย และสามารถตอบสนองต่อความต้องการในการพัฒนาแปรรูปผลิตภัณฑ์การเกษตรของเกษตรกรในพื้นที่ได้ โดยให้เกษตรกรในพื้นที่สามารถเข้ามาใช้ร่วมกันได้

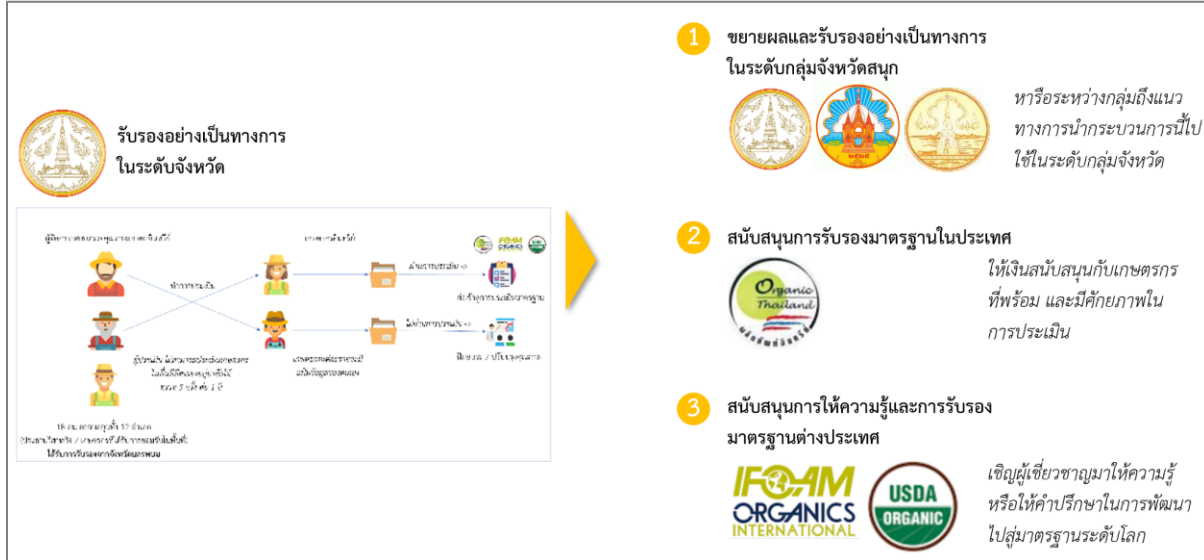

ชื่อโครงการ	โครงการพัฒนาโรงงานแปรรูปต้นแบบ
วัตถุประสงค์ ตัวชี้วัด และค่าเป้าหมาย	ก่อสร้างและพัฒนาโรงงานสำหรับการแปรรูปสินค้าเกษตรของจังหวัด โดยเป็นการจัดหาเครื่องมือและอุปกรณ์ระดับสูงมาให้เครือข่ายวิสาหกิจในพื้นที่มาใช้ ซึ่งเครื่องมือและอุปกรณ์ดังกล่าวจะต้องสามารถใช้กับสินค้าเกษตรที่หลากหลายได้ ตัวชี้วัด: ดำเนินการก่อสร้าง และติดตั้งอุปกรณ์ตามที่กำหนดแล้วเสร็จ
พื้นที่เป้าหมาย	เกษตรกรในจังหวัดนครพนม
กิจกรรมหลัก	<ol style="list-style-type: none"> 1. สำรวจความต้องการของเกษตรกร / ความต้องการของตลาด 2. สำรวจประเภทและรูปแบบของเครื่องจักรและอุปกรณ์ 3. ออกแบบโรงงาน 4. ดำเนินการจัดซื้อและติดตั้งเครื่องจักรและอุปกรณ์ 5. วางแผนและกำหนดแนวทางการบริหารจัดการ 6. ติดตั้ง ทดสอบ 7. เริ่มใช้งาน
หน่วยงานดำเนินการ	เกษตรและสหกรณ์จังหวัด / อุตสาหกรรมจังหวัด
งบประมาณ	
ผลที่คาดว่าจะได้รับ	เกษตรกรในพื้นที่ที่มีเครื่องมือในการแปรรูปผลิตภัณฑ์ขั้นสูงเพื่อเพิ่มมูลค่า ช่วยส่งเสริมศักยภาพในการพัฒนาผลิตภัณฑ์คุณภาพสูงของจังหวัด

คู่มือ (ต้นแบบ) การขยายผลนวัตกรรมในพื้นที่

มาตรการสนับสนุนมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของจังหวัด (หรือกลุ่มจังหวัดสนุก)

จังหวัดให้การรับรองในกระบวนการ ICS ของกลุ่มวิสาหกิจข้าวสุข พร้อมกับหารือร่วมกับจังหวัดในกลุ่มสนุก เพื่อขยายขอบเขตกระบวนการดังกล่าวให้ครอบคลุมกลุ่มเกษตรกรมากขึ้น รวมถึงต่อยอดไปสู่มาตรฐานที่สูงขึ้น

การติดตามผลการขยายผลนวัตกรรมในพื้นที่

- ประเด็นที่ต้องพิจารณาในการดำเนินการขยายผล

จากการดำเนินการหรือแนวทางการขยายผลนวัตกรรมศักยภาพ โดยการร่วมพัฒนาโครงการและมาตรการในแต่ละจังหวัดที่เชื่อมโยงสู่แผนพัฒนาเชิงพื้นที่ จากการศึกษาทั้งหมด คณะนักวิจัยจึงได้จัดทำแนวทางมุ่งเน้นไปที่การเชื่อมโยงนวัตกรรมกับระบบการพัฒนาเชิงพื้นที่ และมีประเด็นที่ต้องคำนึงในการลงมือปฏิบัติ ดังนี้

(1) การทำความเข้าใจกับคนในพื้นที่ : ความเข้าใจในเรื่องของนวัตกรรมหรือสิ่งริเริ่มของแต่ละผู้คนในพื้นที่ อาจมีความแตกต่างกัน สำหรับบางคนนวัตกรรมอาจเป็นเรื่องที่ล้าสมัย ในขณะที่บางคนอาจมองเป็นเพียงการปรับปรุงของเดิมที่มีอยู่ การสื่อสารและทำความเข้าใจที่ถูกต้อง จึงนับว่าเป็นปัจจัยสำคัญอันดับต้น ๆ ที่ต้องให้ความสำคัญ ดังนั้น ในการขับเคลื่อนขยายผลจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้อง “การทำความเข้าใจกับคนในพื้นที่” ให้เกิดการยอมรับ เห็นเป้าหมายร่วมกัน และสร้างการมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนไปด้วยกัน ซึ่งขั้นตอนการทำความเข้าใจกับคนในพื้นที่ เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลของกระบวนการเผยแพร่วัตกรรม ประเด็นสำคัญคือจะทำอย่างไรให้คนในพื้นที่ นอกจากที่จะไม่ค้ำแล้ว ยังสามารถเข้ามาร่วมกันขับเคลื่อนนวัตกรรมไปด้วยกันอีกได้ โดยการทำความเข้าใจกับคนในพื้นที่ จะเน้นที่การสื่อสาร สร้างความเข้าใจ โดยมีองค์ประกอบ ดังนี้

(1.1) สื่อสารองค์ประกอบภาพรวมของนวัตกรรมที่มี แนวทางการดำเนินการที่จะเกิดขึ้น ผลลัพธ์ที่จะได้รับข้อจำกัด หรืออุปสรรคที่อาจจะเกิดขึ้น เพื่อให้ทุกคนในพื้นที่เห็นภาพและเข้าใจตรงกัน

(1.2) เปิดรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับของแนะนำ ทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการจากที่เกี่ยวข้องนำไปประกอบการปรับปรุงแก้ไขการดำเนินการ

(1.3) เปิดเผยข้อมูลและโปร่งใสในการดำเนินงาน หน้าที่ความรับผิดชอบ ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการ พร้อมกับสื่อสารให้ข้อมูลข่าวสารสถานการณ์ความก้าวหน้าที่เกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ

(2) หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาช่วยขับเคลื่อน : การขับเคลื่อนนวัตกรรมต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วน ดังนั้นการหาพันธมิตรมาช่วยขับเคลื่อนจึงนับว่าเป็นอีกเรื่องที่มีความสำคัญมาก ซึ่งในแต่ละหน่วยงานก็อาจมีบทบาทในการมาร่วมขับเคลื่อนที่แตกต่างกัน ผู้ที่ขับเคลื่อนนวัตกรรมจะต้องทำความเข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ขอบเขตการดำเนินงานของหน่วยงานเหล่านั้น และหรือถึงแนวทางที่หน่วยงานทั้งหลายเหล่านั้นจะเข้ามาร่วมขับเคลื่อนได้ โดยหน่วยงานหรือภาคส่วนที่มีส่วนร่วมในการขยายผลที่จะทำให้กิจกรรมหรือการดำเนินงานนวัตกรรมในพื้นที่มี 4 ส่วน ได้แก่

(2.1) ผู้นำ ทั้งระดับจังหวัด อำเภอ หรือผู้นำระดับพื้นที่ เช่น อบต. เทศบาลตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือผู้นำที่ประชาชนให้ความเชื่อถือ

(2.2) ส่วนราชการที่เข้ามาสนับสนุนการทำงานนวัตกรรม แต่ละหน่วยควรเข้ามาช่วยสนับสนุน

คู่มือ (ต้นแบบ) การขยายผลนวัตกรรมในพื้นที่

(2.3) ภาคเอกชน สถาบันการศึกษา สถาบันวิจัย โครงการที่ประสบความสำเร็จมากมักมีสถาบันการศึกษาหรือภาคเอกชนเข้ามาสนับสนุน ภาคเอกชนที่เข้ามาคือเข้ามาช่วยในด้านองค์ความรู้และการแก้ปัญหา (ไม่ได้เข้ามาช่วยด้านการเงินสภาพคล่อง)

(2.4) ประชาชนในพื้นที่ต้องมีความร่วมมือกันเป็นหนึ่งเดียว

หน่วยงานในพื้นที่ทุกภาคส่วนมีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนนวัตกรรมเป็นอย่างมาก ตั้งแต่ระดับผู้นำจังหวัดที่ต้องเห็นถึงความสำคัญ ตั้งเป้า และกำหนดทิศทางการพัฒนาที่ชัดเจน ไปจนถึงส่วนราชการในพื้นที่ที่พร้อมให้การสนับสนุน ไปจนถึงภาคเอกชน ภาคสถาบันการศึกษา สถาบันวิจัย หรือแม้แต่ภาคประชาสังคมในพื้นที่ ต่างต้องเข้ามาร่วมขับเคลื่อนกันทั้งหมด พร้อมทั้งควรมีการปรับทัศนคติในเรื่องของนวัตกรรมก่อน โดยหน่วยงานทุกระดับในพื้นที่ต้องเปิดใจยอมรับให้มีการนำเอางานนวัตกรรมเข้ามาช่วยในการขับเคลื่อนงานต่าง ๆ ในพื้นที่ พร้อมทั้งจะทดลอง และทำงานร่วมกัน จากนั้นจึงต้องมีการพัฒนาความรู้ ความเข้าใจในเรื่องของการขับเคลื่อนนวัตกรรม ควบคู่กับการบริหารราชการในพื้นที่ เพื่อให้ทุกภาคส่วนสามารถเอานวัตกรรมมาปรับใช้ในงานได้

(3) ประเมินทรัพยากรที่จำเป็นในการดำเนินการ : ทรัพยากรและเครื่องมือจำเป็นว่ามีส่วนสำคัญเป็นอย่างมากในการขยายผลในพื้นที่ ดังนั้นผู้ดำเนินการจะต้องศึกษา ทำความเข้าใจถึงทรัพยากรที่มีอยู่ และทรัพยากรจำเป็นที่ต้องใช้อื่น ๆ ที่จะมาช่วยขยายผลนวัตกรรมในพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรที่จับต้องได้ อาทิ งบประมาณ เครื่องมือ อุปกรณ์ วัสดุดิบ หรือแม้แต่ทรัพยากรที่จับต้องไม่ได้ อาทิ องค์ความรู้ แผนงาน หรือ เครือข่าย เป็นต้น ซึ่งหากผู้ดำเนินการขยายผลนวัตกรรมสามารถวิเคราะห์ และวางแผนแนวทางการจัดหาทรัพยากรหรือเครื่องมือต่าง ๆ เหล่านี้ได้แล้ว ก็จะช่วยให้สามารถวางแผนในการขยายผลอย่างมีประสิทธิภาพต่อไปได้

(4) พิจารณาประเด็นกฎหมายที่เกี่ยวข้อง : งานนวัตกรรม หรือสิ่งริเริ่มที่จะมาขยายผลในพื้นที่หลากหลายชนิดนั้น นับว่าเป็นเรื่องที่ค่อนข้างใหม่ในพื้นที่ จึงอาจยังไม่มีแนวทางในการกำกับดูแลรองรับที่ชัดเจน หรือแม้แต่การที่มีกฎหมาย หรือระเบียบมารองรับ ดังนั้นผู้ที่ขับเคลื่อนนวัตกรรมจึงต้องให้ความสำคัญกับระเบียบพร้อมศึกษาเชิงลึกเพื่อกำหนดขอบเขตและแนวทางที่สามารถดำเนินการได้อย่างเหมาะสม ภายใต้ระเบียบหรือข้อจำกัดเหล่านั้นด้วย ทั้งนี้ หากพบว่าการขับเคลื่อนงานนวัตกรรมในบางกรณีนั้นขัดกับกรอบของระเบียบ หรือกฎหมาย อาจต้องปรึกษากับผู้ที่มีความเชี่ยวชาญเพิ่มเติม

ภาคผนวก ก

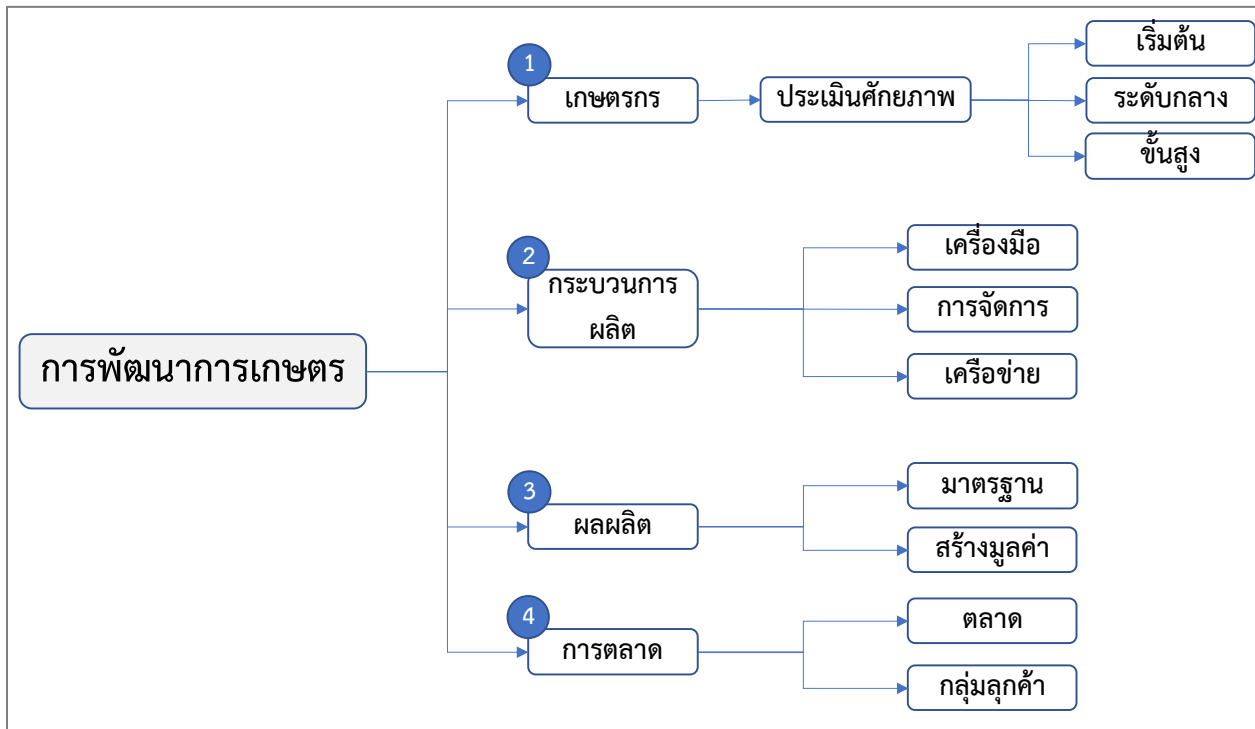
ปัจจัยสำคัญต่อการขับเคลื่อนและบริหารจัดการนวัตกรรมในพื้นที่ รายประเด็น

ปัจจัยสำคัญต่อการขับเคลื่อนและบริหารจัดการนวัตกรรมในพื้นที่ รายประเด็น

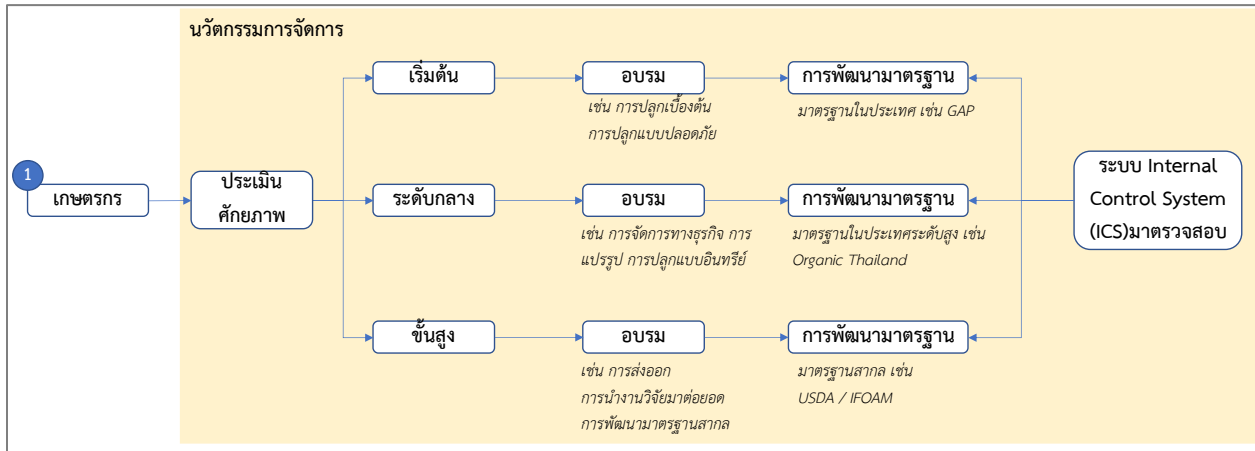
ในการขยายผลนวัตกรรมในแต่ละประเด็น นอกจากที่จะต้องมีการวิเคราะห์ศักยภาพของนวัตกรรม และประเมินบริบทและสภาพแวดล้อมของพื้นที่ตามขั้นตอนต่าง ๆ ตามคู่มือนี้แล้ว อาจต้องมีการพิจารณาปัจจัยสำคัญที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ ที่จะผลต่อการขับเคลื่อนและบริหารจัดการทั้งหมด โดยจากการศึกษาวิจัยในพื้นที่นำร่อง 6 จังหวัดในครั้งนี้ คณะนักวิจัยจึงได้รวบรวมและสรุปปัจจัยสำคัญที่ต้องพิจารณาในการขยายผลนวัตกรรม แยกตามประเด็นสำคัญ ดังนี้

ประเด็นด้านการพัฒนาการเกษตร

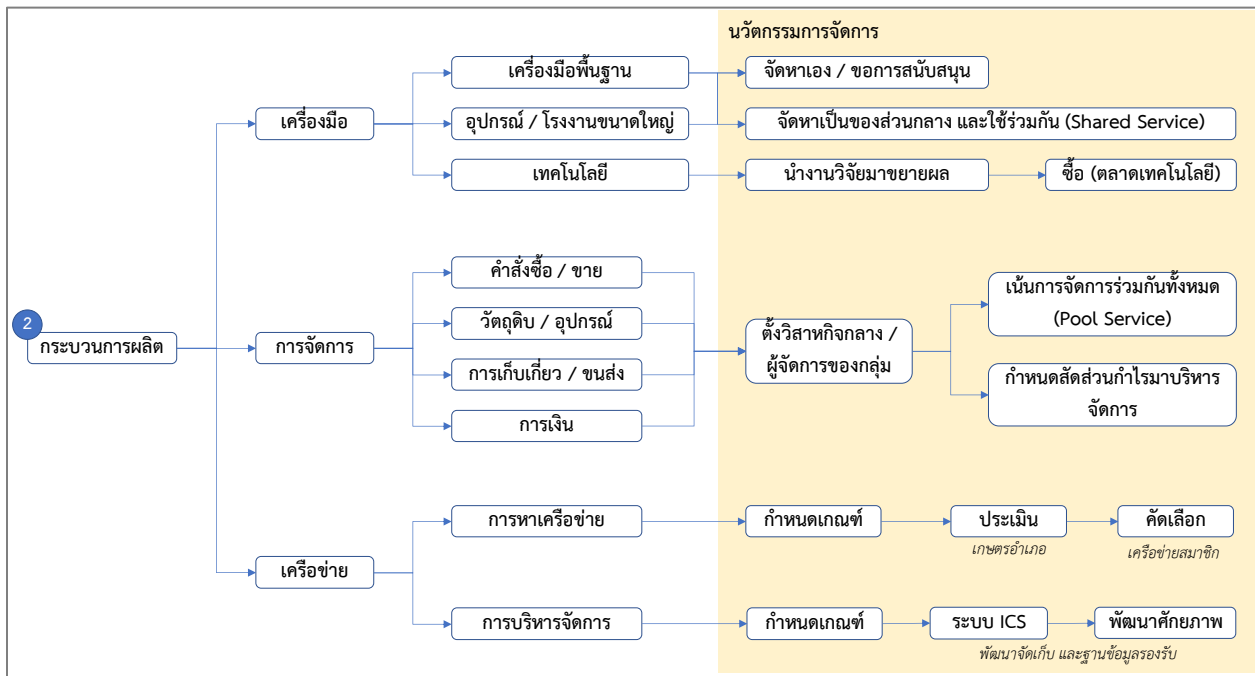
การพัฒนาการเกษตรนั้น หากอ้างอิงตามแนวคิดห่วงโซ่มูลค่า (Value Chain) จะประกอบด้วย 4 ข้อต่อหลัก ในการบริหารจัดการ เริ่มจากตัวเกษตรกรเอง มีกิจกรรมทำการเกษตรต่าง ๆ เป็นรูปแบบกระบวนการผลิต จนได้ผลผลิตออกมา และส่งเข้าสู่ตลาด ซึ่งในแต่ละข้อต่อมีปัจจัยเกี่ยวข้องแตกต่างกัน โดยมีรายละเอียดและภาพแสดง ดังนี้

ภาคผนวก คู่มือ (ต้นแบบ) การขยายผลนวัตกรรมในพื้นที่

ข้อต่อที่ 1 เกษตรกร มีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง คือ การประเมินศักยภาพอาจแบ่งได้เป็น 3 ระดับ ประกอบด้วยระดับเริ่มต้น ระดับกลาง และระดับสูง ที่จะมีรูปแบบการอบรมให้ความรู้พัฒนาศักยภาพที่เข้มข้นต่างกันไป ซึ่งการดำเนินงานอาจใช้ระบบการตรวจสอบภายในเข้ามาควบคุมการดำเนินงาน

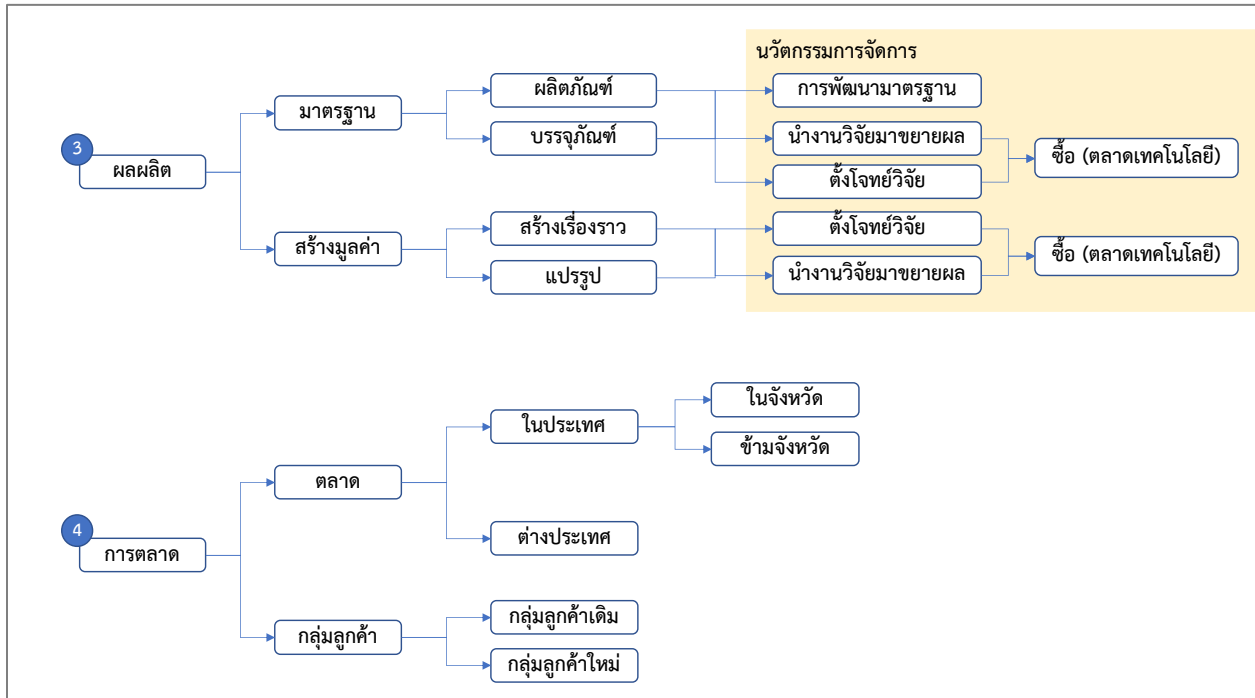

ข้อต่อที่ 2 กระบวนการผลิต มีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง 3 ประเด็นประกอบด้วย

- เครื่องมือ : พิจารณาครอบคลุมทั้งเครื่องมือพื้นฐาน อุปกรณ์ขนาดใหญ่ และเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ว่ามีรูปแบบการจัดการอย่างไร ทั้งการที่ได้เครื่องมืออุปกรณ์มา และการนำไปประยุกต์ใช้

ภาคผนวก คู่มือ (ต้นแบบ) การขยายผลนวัตกรรมในพื้นที่

- การจัดการ : รูปแบบการจัดการในกระบวนการเกษตรทั้งหมด การจัดหาปัจจัยการผลิต การขนส่ง การบริหารจัดการด้านการเงิน มีรูปแบบการดำเนินการอย่างไร เป็นการจัดการแบบเจ้าของคนเดียว หรือ นิติบุคคลรูปแบบไหน (วิสาหกิจชุมชน สหกรณ์ ห้างหุ้นส่วนจำกัด หรืออื่น ๆ)
- เครือข่าย : ความสัมพันธ์เชื่อมโยงของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่าง ๆ ที่ร่วมดำเนินงานด้วยกัน มีการร่วมตัวกันอย่างไร บริหารจัดการเป้าหมายร่วมกันอย่างไร

ข้อต่อที่ 3 ผลผลิต มีปัจจัยสำคัญประกอบด้วย

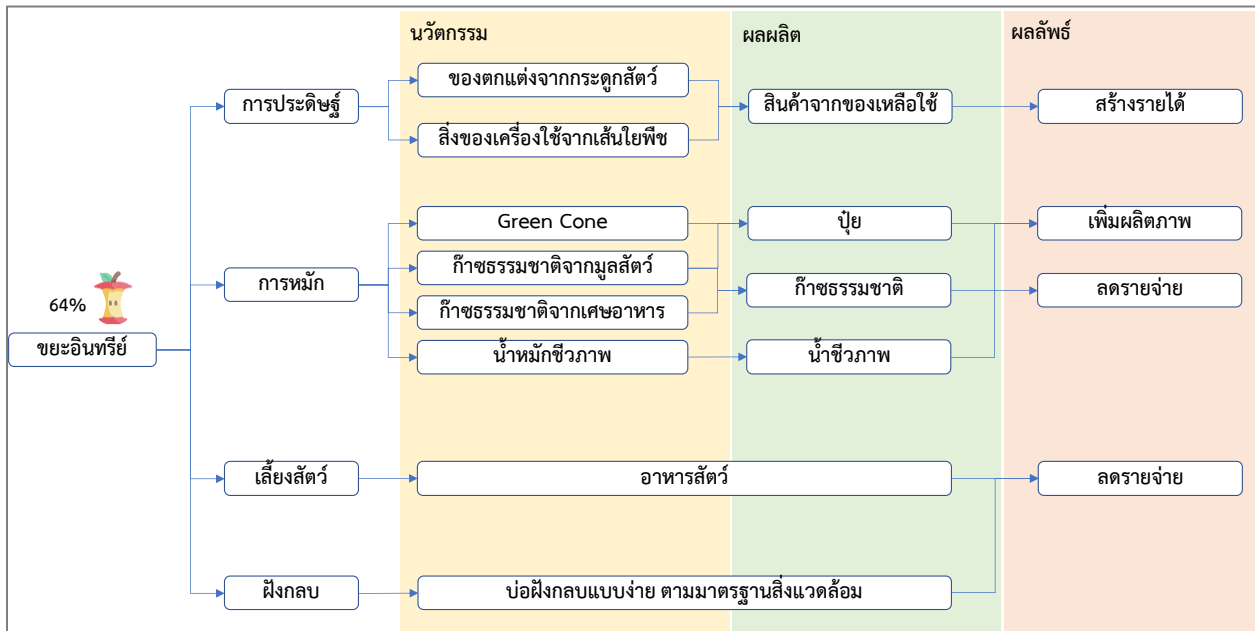
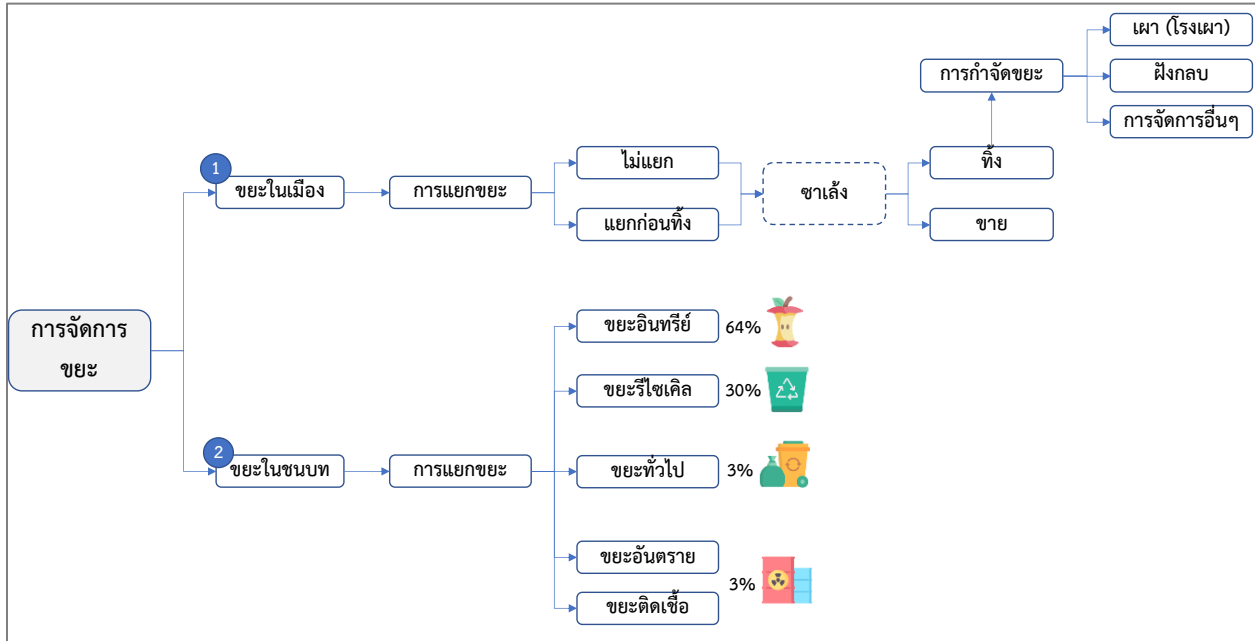
- มาตรฐาน : การมีมาตรฐานของผลผลิตรวมไปถึงมาตรฐานของบรรจุภัณฑ์ที่ใช้กับผลผลิต มีรูปแบบการพัฒนาอย่างไร มีการใช้ต่อยอดงานวิจัยหรือไม่
- สร้างมูลค่า : เป็นการพัฒนาผลผลิตให้มีมูลค่าสูงขึ้น ทั้งในส่วนของ การแปรรูป และการสร้างเรื่องราว (Story Telling) เป็นส่วนช่วยเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ได้

ข้อต่อที่ 4 การตลาด มีปัจจัยพื้นที่การตลาดของผลผลิต ว่าขายอยู่ที่ไหน ในประเทศ ต่างประเทศ ในพื้นที่ หรือต่างพื้นที่ และการกำหนดกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย ที่จะซื้อผลผลิต

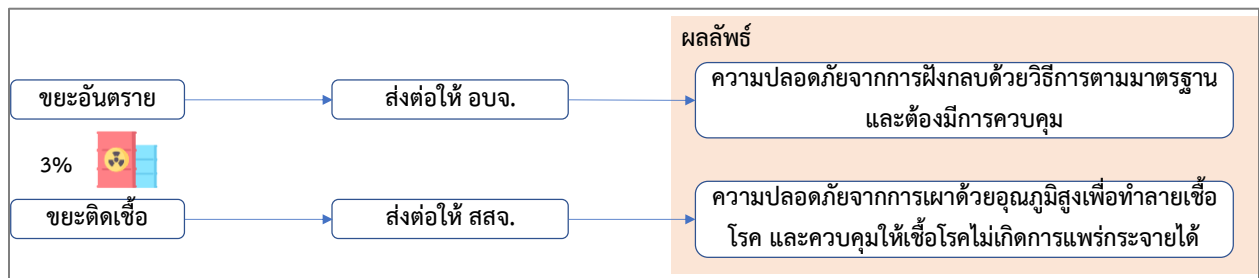
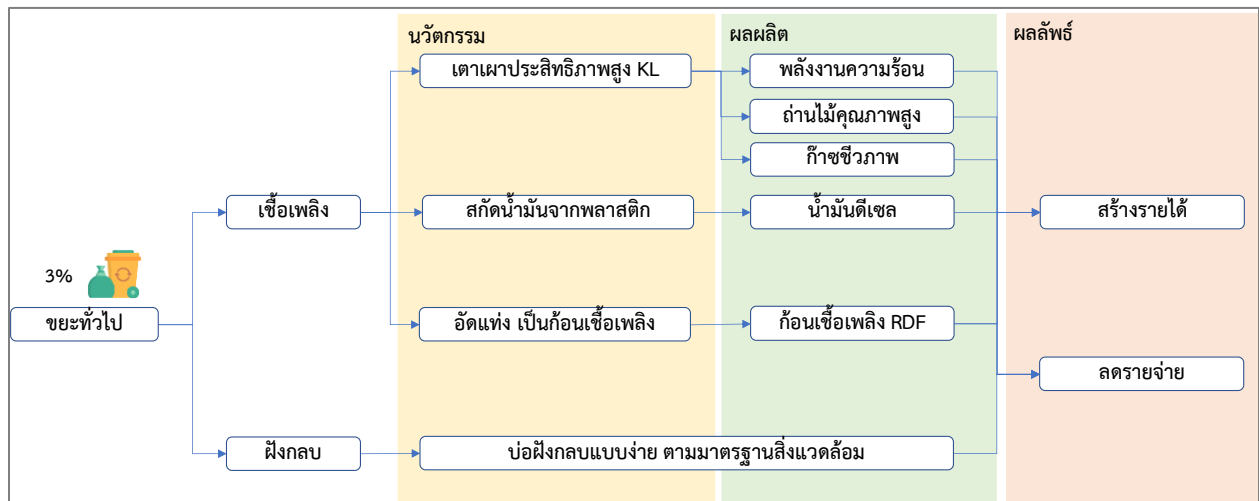
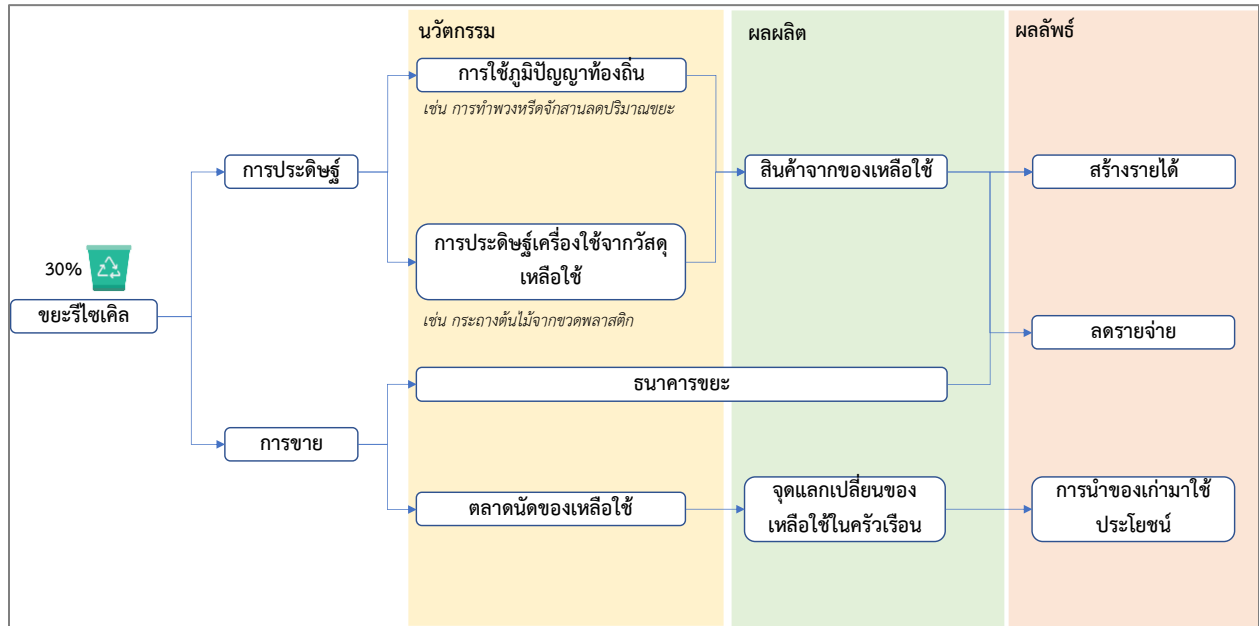
ภาคผนวก คู่มือ (ต้นแบบ) การขยายผลนวัตกรรมในพื้นที่

ประเด็นด้านการจัดการขยะ

การจัดการขยะ แบ่งรูปแบบการจัดการหลักเป็น 2 กลุ่ม คือ ขยะในเมือง โดยตามแนวคิดห่วงโซ่มูลค่า (Value Chain) จะประกอบสองข้อต่อหลัก เริ่มจากการแยกขยะ การกำจัดขยะ ส่วนอีกกลุ่มคือ ขยะในชนบท ซึ่งมีรูปแบบการบริหารจัดการต่างกันแยกตามรูปแบบขยะ (ขยะอินทรีย์ ขยะรีไซเคิล ขยะทั่วไป ขยะอันตราย และขยะติดเชื้อ) ซึ่งมีนวัตกรรมที่เกี่ยวข้อง ผลผลิต และผลลัพธ์ที่ต่างกัน ดังภาพแสดง

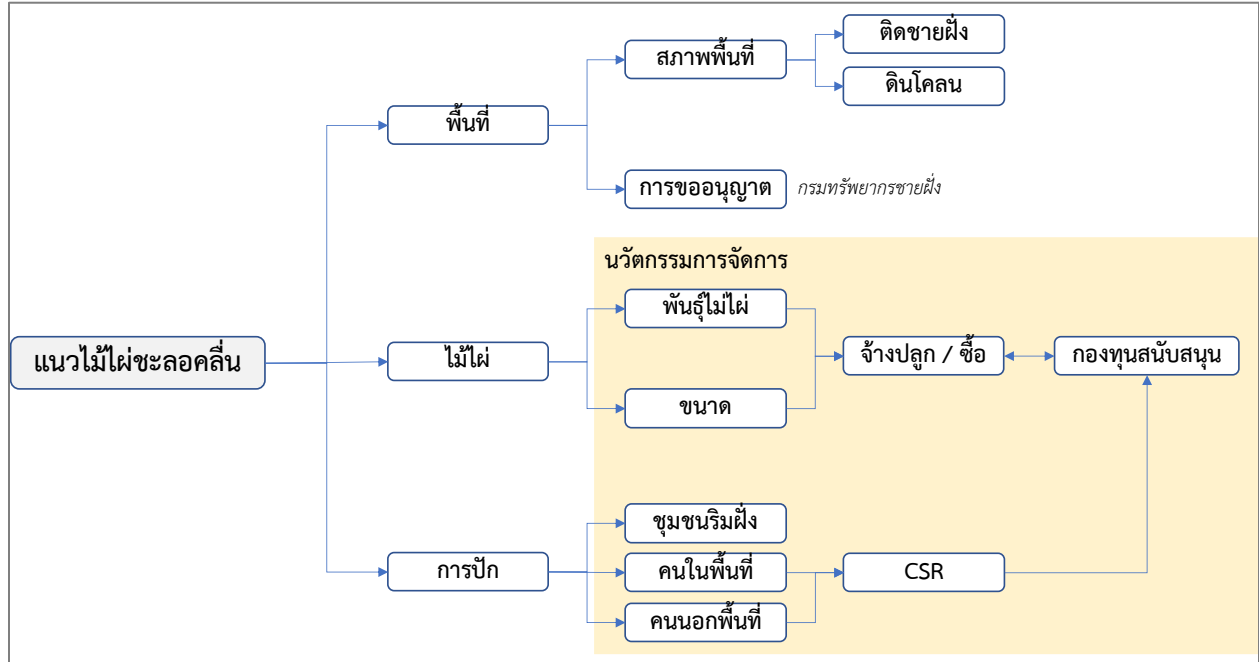

ภาคผนวก คู่มือ (ต้นแบบ) การขยายผลนวัตกรรมในพื้นที่

ประเด็นการจัดทำไม้ไผ่ชะลอกลิ้น

การจัดทำไม้ไผ่ชะลอกลิ้น ตามแนวคิดห่วงโซ่มูลค่า (Value Chain) จะประกอบด้วย 3 ข้อต่อหลักในการบริหารจัดการ เริ่มจากพื้นที่ที่จะดำเนินการ ไม้ไผ่ที่จะใช้ และการปักเพื่อสร้างแนวป้องกัน โดยมีรายละเอียดและภาพแสดง ดังนี้

ด้านพื้นที่ : ปัจจุบันต้องพิจารณาสภาพพื้นที่ และการขออนุญาต ที่จะดำเนินการจัดทำไม้ไผ่ชะลอกลิ้น

ด้านอุปกรณ์ไม้ไผ่ : จะต้องพิจารณาพันธุ์ที่จะใช้ และขนาดที่เลือกใช้ ต้องมีความเหมาะสม จะมาจากแหล่งไหน

ด้านการปักติดตั้ง : จะดำเนินการโดยความร่วมมือกับใครบ้าง ทำในรูปแบบ CSR โดยมีกองทุนสนับสนุนหรือไม่

ส่วนที่อธิบายข้างต้นเป็นเพียงตัวอย่างการขยายผลนวัตกรรมมีรูปแบบการคิดวิเคราะห์กิจกรรมภายใต้ห่วงโซ่มูลค่ามีปัจจัยที่เกี่ยวข้องอะไรบ้าง การวาดแผนภาพข้างต้นเป็นลักษณะ Mind map เป็นเทคนิคการคิด และวิธีการจัดบันทึกความคิดของเรา เปรียบเสมือนการจำลองความคิดที่แตกแขนงออกเหมือนกิ่งไม้และเชื่อมโยงกัน ซึ่งผู้อ่านสามารถนำไปปรับและวาดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกันนวัตกรรมที่เลือกมาได้

ภาคผนวก ข
การออกแบบช่องทางแลกเปลี่ยนองค์ความรู้

การออกแบบช่องทางแลกเปลี่ยนองค์ความรู้

ดำเนินการออกแบบและทดลองพัฒนาช่องทางสื่อสารงานนวัตกรรม ทั้งในส่วนของ Offline และ Online เพื่อให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่ สามารถเข้าถึงงานนวัตกรรมที่มีอยู่ในพื้นที่ได้ โดยคณะนักวิจัยจะมีการพัฒนาช่องทางการสื่อสารต้นแบบ ผ่านสื่อสังคมออนไลน์อย่าง Facebook ซึ่งเป็นสิ่งที่ได้รับความนิยมมากที่สุด เนื่องจาก

(1) สามารถรับรู้ความเคลื่อนไหวของคนอื่นได้ – เชื่อว่าสัก ๆ ในใจของมนุษย์ทุกคนย่อมเป็นคนที่ยากจะอยากเห็นในสิ่งที่คนอื่นเขาเป็น บางคนก็เอามาเปรียบเทียบกับตัวเองบ้าง บางคนก็ใช้เป็นแรงบันดาลใจในการทำสิ่งต่าง ๆ ได้ แต่การที่รับรู้ความเคลื่อนไหวเหล่านั้นมันทำให้กลายเป็นความบันเทิงมากขึ้น ซึ่ง Facebook สามารถทำได้ตรงประเด็นที่สุด

(2) ต้องการแสดงสิ่งต่าง ๆ ให้คนอื่นได้เห็น – หากจะบอกว่าเป็นการโชว์ก็ไม่ผิดนัก คนเราทุกคนต้องการเป็นจุดเด่น ต้องการให้คนหันมาสนใจในสิ่งที่ตัวเองคิด ตัวเองทำ การมี Facebook เราสามารถที่จะแสดงความคิดเห็น สร้างสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างอิสระเพื่อให้คนอื่นได้รู้ว่าเราเป็นแบบนี้ มันเลยตอบสนองความต้องการของผู้ใช้งานได้เป็นอย่างดี แถมยังสามารถรับรู้ผลตอบรับได้จากคอมเมนต์ด้วยว่าดีหรือไม่ดีกับสิ่งที่เราทำ

(3) จากความบันเทิงสู่แหล่งรายได้ชั้นดี – ทุกวันนี้ Facebook ไม่ใช่แค่เว็บไซต์สำหรับความบันเทิงอีกต่อไป แต่มันยังเต็มไปด้วยเหล่าพ่อค้าแม่ค้าออนไลน์ เน็ตไอดอล ที่ใช้ Facebook เป็นแหล่งสร้างรายได้ของพวกเขาอย่างเป็นกอบเป็นกำ เรียกว่าบางคนรวยกับการเล่น Facebook ไปเสียก็ว่าได้

(4) สร้างความบันเทิงได้อย่างหลากหลาย – การเล่น Facebook นอกจากเราได้รับรู้ความเคลื่อนไหวทั่วไปแล้วมันยังสร้างความบันเทิงที่หลากหลายให้กับผู้ใช้งานด้วย ไม่ว่าจะเป็นเพจต่าง ๆ ที่มีเรื่องราวมานำเสนอ การมี Facebook live เอาไว้สำหรับคุยเล่นกับเพื่อนฝูงและอื่น ๆ อีกมากมายที่สามารถสร้างความบันเทิงจนโดนใจผู้ใช้งานให้ชื่นชอบอย่างไม่รู้เบื่อ

(5) รับรู้ข่าวสารได้รวดเร็ว – ทุกวันนี้หากจะบอกว่าข่าวที่เราู้กันเร็วที่สุดมาจาก Facebook มันก็คงไม่ใช่เรื่องผิดแต่ประการใด เพราะแต่ละเพจหรือตัวบุคคลทุกวันนี้ให้ความสนใจกับสื่อสังคมออนไลน์ตรงนี้มาก การแชร์ข่าวต่าง ๆ ก็รวดเร็วตามไปด้วย

Facebook คือเว็บไซต์ที่ให้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ ผ่าน Internet หรือ เรียกได้ว่า เป็น Social Network สามารถสร้างพื้นที่ส่วนตัว สำหรับแนะนำตัวเอง ติดต่อกับเพื่อน ทั้งแบบ ข้อความ ภาพ เสียง และ วิดีโอ นอกจากนี้ยังสามารถใช้ Facebook เพื่อร่วมทำกิจกรรมกับผู้ใช้งานท่านอื่นได้เช่น การเขียนข้อความเล่าเรื่อง ความรู้สึก แสดงความคิดเห็นเรื่องที่สนใจ โปสเตอร์รูปภาพ โพสต์คลิปวิดีโอ แชนทูปคุย รวมไปถึงทำกิจกรรมอื่น ๆ ผ่านแอปพลิเคชันเสริม (Applications) ที่มีอยู่อย่างมากมาย ด้วยเหตุนี้ Facebook จึงได้รับความนิยมไปทั่วโลก ซึ่งแอปพลิเคชันดังกล่าวได้ถูกพัฒนาเข้ามาเพิ่มเติมอยู่เรื่อย ๆ แอปพลิเคชันยังแบ่งออกเป็นหลายหมวดหมู่ เช่น เพื่อความบันเทิง หรือไม่ว่าจะเป็นเชิงธุรกิจ เช่น

1. Facebook Group

Facebook Group คือกลุ่มที่ถูกสร้างขึ้นสำหรับติดต่อสื่อสารกันเป็นกลุ่มเหมาะสำหรับการสนทนาในวงจำกัด เช่น เพื่อนร่วมชั้น เพื่อนทำงาน กลุ่มนักพัฒนา กลุ่มที่มีความสนใจเรื่องเดียวกัน กลุ่มชุมชนในพื้นที่ ข้อดี

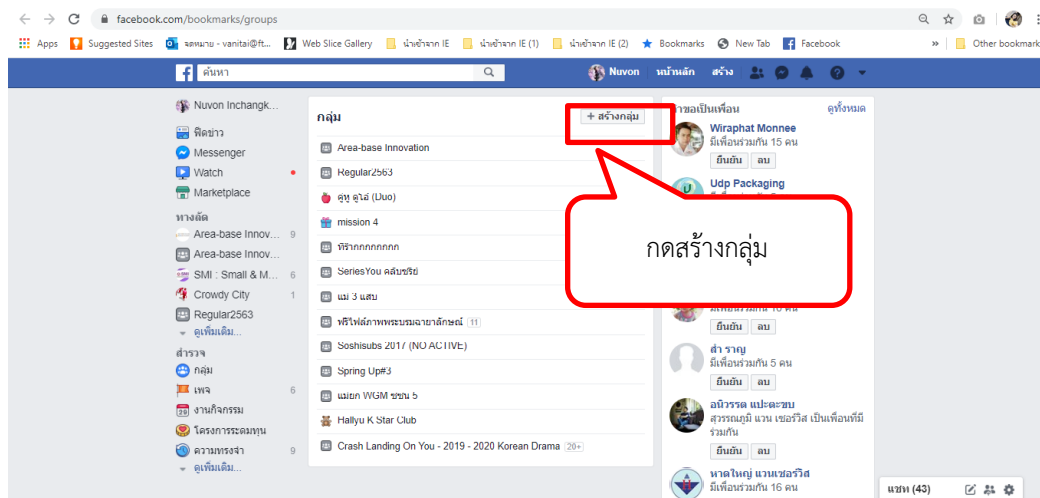
1. สมาชิกทุกคนในกลุ่มจะมีสิทธิ์ในการโพสต์ สามารถการตั้งหัวข้อเรื่องใหม่ ๆ โดยจะมีการบริหารจัดการโดยกลุ่ม Admin ทำให้การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารจึงเป็นเกิดขึ้นได้จากสมาชิกทุกคน ไม่ใช่เป็นการรอโพสต์จากตัวเจ้าของ Page ฝ่ายเดียว

ข้อเสีย

1. จำกัดสมาชิกเพียง 5,000 คนต่อ 1 กลุ่มเท่านั้น
2. การค้นหา Group สามารถค้นหาได้เฉพาะใน Facebook เท่านั้น
3. ไม่สามารถโปรโมท Group ได้

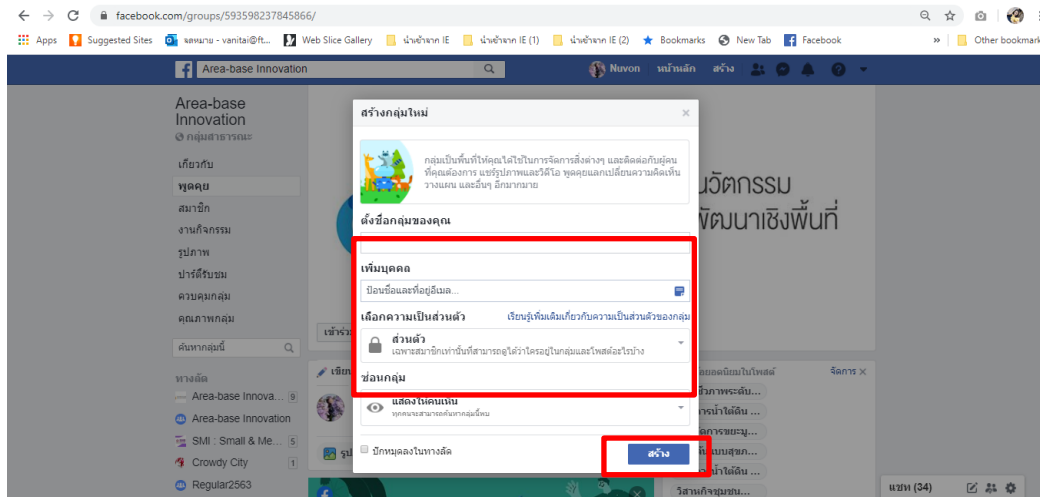
วิธีการสร้าง Facebook Group

1. คลิก "สร้าง" ที่ด้านขวาบนของ Facebook และเลือก "กลุ่ม"

ภาคผนวก คู่มือ (ต้นแบบ) การขยายผลนวัตกรรมในพื้นที่

- ใส่ชื่อกลุ่มและกำหนดผู้ดูแลกลุ่ม เพิ่มสมาชิกกลุ่ม แล้วเลือกตัวเลือกความเป็นส่วนตัวสำหรับกลุ่มและกด “สร้าง”

2. Facebook Fan Page

Facebook Fan Page เปรียบเสมือนการสร้างเว็บไซต์ 1 หน้า ไว้บน Facebook ในนามของแบรนด์, ผลิตภัณฑ์, กลุ่มองค์กร หรือ ผู้มีชื่อเสียง เพื่อใช้ในการโปรโมท พูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับกลุ่มผู้ใช้งานบน Facebook เมื่อมีคนกดถูกใจหรือติดตามเพจบน Facebook บุคคลเหล่านั้นจะเริ่มเห็นอัปเดตจากเพจนั้นในฟีดข่าว

ข้อดี

1. ไม่จำกัดจำนวนแฟนเพจ
2. สามารถโพสต์ข้อความไปยัง Feeds ของผู้รับได้ทั้งหมดโดยไม่จำกัดว่าแฟนมีทั้งหมดกี่คนแถมยังรวดเร็วเป็นแบบ Real time
3. สามารถค้นหาด้วย search engine
4. สามารถโปรโมทเพื่อเพิ่มจำนวนผู้ติดตาม และส่งข้อมูลไปถึงกลุ่มเป้าหมายได้ตรงตามความต้องการ อาทิ กำหนดพื้นที่ กลุ่มอายุ อาชีพ ของผู้ใช้ Facebook

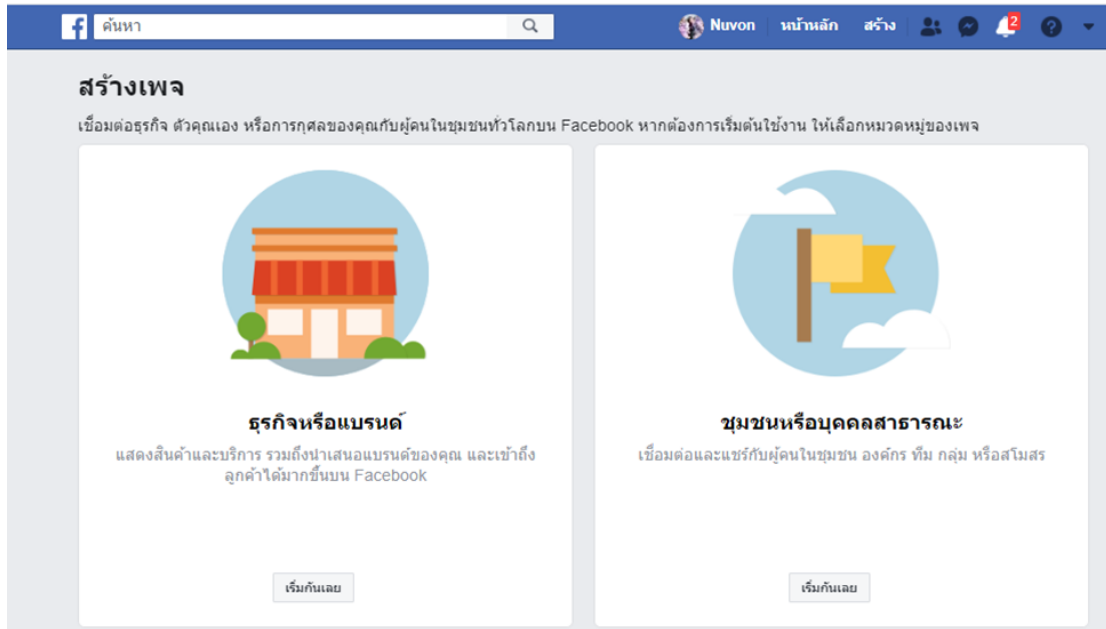
ข้อเสีย

1. การแชร์ข้อมูลสามารถทำได้แต่แอดมินผู้ดูแลเพจเท่านั้น
2. มีค่าใช้จ่ายในการโปรโมทเพจ
3. หลังจากมีคนกดไลค์เกิน 300 คนไปแล้ว ก็จะทำให้ไม่สามารถเปลี่ยนชื่อเพจนี้อีก

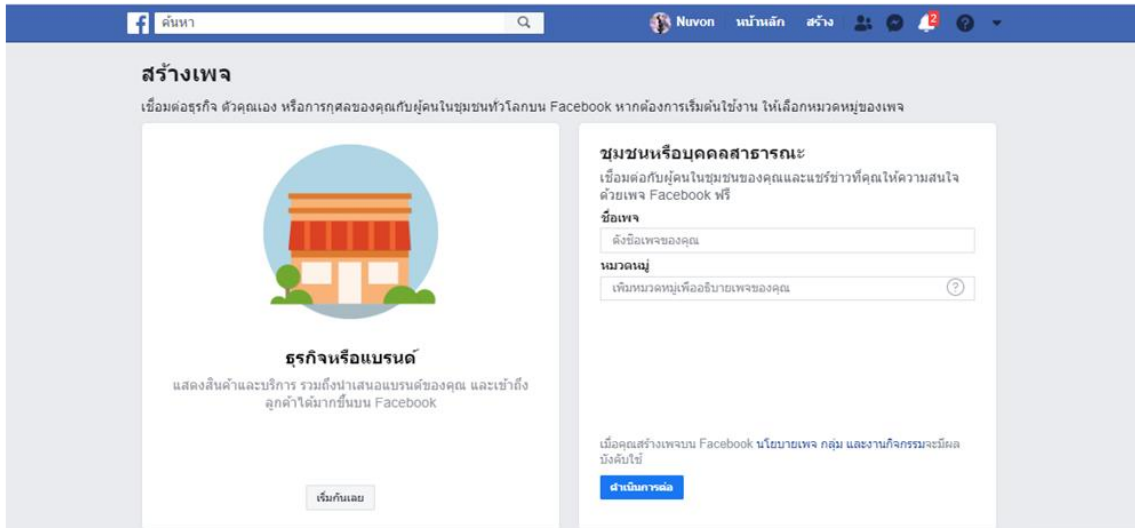
ภาคผนวก คู่มือ (ต้นแบบ) การขยายผลนวัตกรรมในพื้นที่

วิธีการสร้าง Facebook Fan page

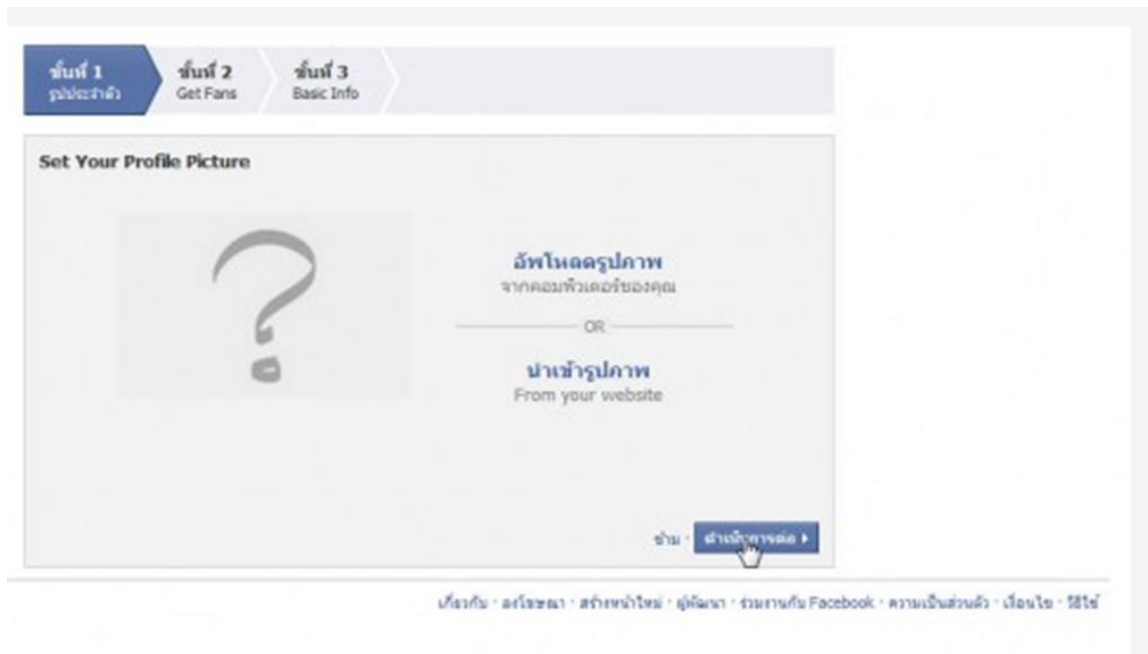
1. ไปที่ facebook.com/pages/create.

2. คลิกเพื่อเลือกประเภทของเพจ

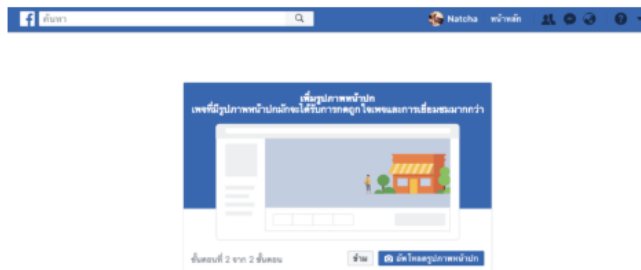
3. กรอกข้อมูลที่จำเป็น

4. คลิก "ดำเนินการต่อ" แล้วทำตามคำแนะนำบนหน้าจอ "เลือกรูปโปรไฟล์และภาพปก"

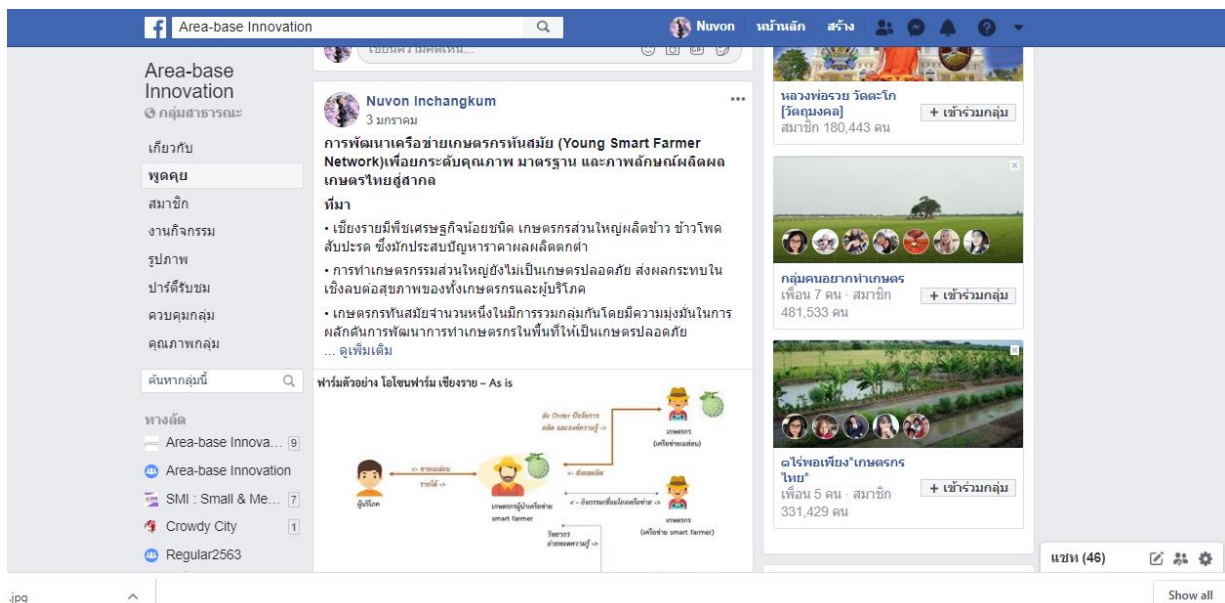
- เลือกภาพโปรไฟล์ (ขนาด 170 x 170 px)
- กด 'อัปโหลดรูปโปรไฟล์'

- เลือกภาพปก (Cover Image) (ขนาด 820 x 312 px)

ภาคผนวก คู่มือ (ต้นแบบ) การขยายผลนวัตกรรมในพื้นที่

ปัจจุบันโครงการพัฒนาระบบนวัตกรรมเชื่อมโยงสู่การทำแผนพัฒนาเชิงพื้นที่ ได้จัดทำ Facebook Group เพื่อเผยแพร่และแลกเปลี่ยนองค์ความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการ โดยเริ่มเปิดกลุ่มเมื่อวันที่ 14 กันยายน 2562 มีสมาชิกในกลุ่ม 49 คน แอดมินทำหน้าที่นำข้อมูลโครงการของแต่ละพื้นที่ที่ทุกสัปดาห์หลังจากได้ข้อมูลสรุปความเป็นมาและกลไกการทำงานของแต่ชุมชน ได้ลงข้อมูลไปแล้วกว่า 25 โครงการ

โดยในปี 2563 ทีมงาน ได้เลือกนำเสนอโครงการผ่านช่องทาง Facebook Fan Page เพื่อให้ข้อมูลต่าง ๆ ของโครงการเข้าถึงบุคคลภายนอกมากขึ้น โดยจะนำกลุ่ม Area – Base Innovation ที่ได้จัดทำไว้แล้วเข้าไปอยู่ในเพจด้วย

เทคนิคการนำเสนอข้อมูลใน Facebook Fan Page ให้มีประสิทธิภาพและถูกใจแฟนเพจมากยิ่งขึ้น

1. มีการระบุข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับธุรกิจที่เพียงพอต่อความต้องการของผู้บริโภค เช่น คำบรรยายเกี่ยวกับการทำธุรกิจ อีเมล เบอร์โทรศัพท์ เว็บไซต์ ที่อยู่สำหรับติดต่อ รวมถึงช่วงเวลาในการทำงาน
2. เลือกภาพ Cover ให้มีความเหมาะสม ซึ่งภาพที่ใช้ควรมีสีสันสดใสและหากเป็นภาพที่มีใบหน้าคนอยู่ในภาพจะยิ่งช่วยดึงดูดความสนใจจากผู้พบเห็นมากขึ้น และสิ่งสำคัญก็คือภาพ Cover จะต้องมีความเกี่ยวข้องกับธุรกิจ
3. เลือกภาพโปรไฟล์ (Profile Picture) ที่มีความโดดเด่นสะดุดตา เพื่อเพิ่มการจดจำแบรนด์ของผู้พบเห็นได้ดียิ่งขึ้น
4. หมั่นพูดคุยและตอบคำถามกับแฟนเพจรวมถึงผู้ติดตาม (Follow) ผ่านการคอมเมนต์ เพื่อเป็นการเพิ่มความสัมพันธ์และสร้างทัศนคติด้านบวกของแฟนเพจที่มีต่อแบรนด์
5. กระตุ้นการมีส่วนร่วมของผู้บริโภค (Engagement) เช่น การกด Like คอมเมนต์และแชร์โดยใช้การตั้งคำถาม รวมถึงนำเสนอเนื้อหาที่เป็นประโยชน์มาใช้ในการดึงดูดความสนใจ
6. ใช้รูปภาพมาช่วยในการนำเสนอบนเพจ โดยผลการสำรวจพบว่า การโพสต์โดยใช้รูปภาพนั้นเป็นรูปแบบที่ผู้บริโภคส่วนใหญ่ชื่นชอบมากที่สุด ซึ่งส่งผลทำให้มีแนวโน้มในการ Like และแชร์ต่อเพิ่มขึ้น
7. มีการโพสต์และนำเสนอบทความที่มีเนื้อหาหลากหลายและน่าสนใจ เพื่อสร้างความแปลกใหม่ให้ผู้อ่านรู้สึกไม่เบื่อหน่ายและจำเจ
8. โปสต์ข้อความและเนื้อหาให้มีความสั้น กระชับ ชัดเจนและถูกต้อง หลีกเลี่ยงการโพสต์ที่มีความยาวมากเกินไป หรือมีแต่น้ำไม่มีเนื้อนั่นเอง
9. โปสต์ข้อความหรืออัปเดตบน Facebook Page ในปริมาณที่เหมาะสมหรือเฉลี่ยไม่เกิน 2-4 ครั้งต่อวัน ซึ่งหากโพสมากเกินไปอาจทำให้แฟนเพจเกิดความรำคาญและอาจกด Unlike เพจได้
10. สร้างเพจให้มีความน่าสนใจอยู่เสมอ เช่น มีการแสดงหรือนำเสนอโชว์ที่น่าสนใจหรือเรียกเสียงหัวเราะจากผู้ชมได้
11. มีความซื่อสัตย์และความจริงใจต่อผู้บริโภค ซึ่งหมายถึง หากมีคอมเมนต์หรือแสดงความคิดเห็นในด้านลบจากผู้บริโภค แบรนด์ควรมีการนำเสนออย่างตรงไปตรงมา รวมถึงยอมรับถึงสิ่งที่เกิดขึ้นและนำข้อผิดพลาดนั้นไปแก้ไข
12. มีการอัปเดตข้อมูลเกี่ยวกับแบรนด์อย่างสม่ำเสมอ โดยข้อมูลนำเสนอต้องมีความสัมพันธ์กับแบรนด์ และต้องเป็นข้อมูลผู้ชมต้องการติดตาม

13. มีการดูแลเพจที่เหมาะสม เช่น การลบสแปมหรือสิ่งรบกวน แต่ไม่ควรลบคอมเมนต์ที่มีการแสดงความคิดเห็นในด้านลบออก เพื่อแสดงความจริงใจในการนำเสนอข้อเท็จจริงต่อผู้บริโภค
14. มีการอัปเดต Facebook Page ให้มีความทันสมัยอยู่เสมอ
15. ไม่ควรมีการอัปเดตข้อมูลบนเพจแบบอัตโนมัติโดยใช้ RSS Feed (Really Simple Syndication) หรือการอัปเดตผ่าน Twitter เพราะแฟนเพจที่มาติดตามแบรนด์บน Facebook เพราะต้องการติดตามข่าวสารผ่าน Facebook เท่านั้น ซึ่งแบรนด์ควรแยกช่องทางในการอัปเดตข้อมูลอย่างชัดเจน
16. เขียนไวกรณ์และสะกดคำให้ถูกต้องทุกครั้ง เพื่อหลีกเลี่ยงการเกิดทัศนคติในด้านลบของผู้อ่าน
17. มีการสำรวจถึงรูปแบบของเนื้อหาที่ได้รับความนิยมจากกลุ่มเป้าหมาย รวมถึงสำรวจช่วงเวลาที่เหมาะสมในการโพสต์ข้อความผ่านการติดตามข้อมูลจาก Facebook Insight
18. ให้ความสำคัญกับการ Like จากผู้ชม ซึ่งจำนวน Like ไม่เพียงแสดงถึงความนิยมของเนื้อหาที่นำเสนอเท่านั้น แต่ยังมีผลต่อการแสดงผลบนเสิร์ชเอนจินด้วยเช่นกัน
19. ใช้ Facebook Ads มาช่วยในการทำโฆษณา
20. โพรโมทหน้าเพจโดยการใช้ Promote Post ซึ่งจะช่วยให้เข้าถึงกลุ่มผู้ใช้งานและผู้บริโภคที่หลากหลายยิ่งขึ้น

ภาคผนวก ค

รายการคำถามและคำตอบ (Frequently Asked Questions :FAQs)

1) จะรู้ได้อย่างไร ว่ามีนวัตกรรมอะไรบ้างในพื้นที่ ?

ตอบ การค้นหา รวบรวมข้อมูลสำคัญ จากเอกสาร รายงาน และการสืบค้นจากสื่อต่าง ๆ ซึ่งข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญของพื้นที่ ประกอบด้วย แผนพัฒนาจังหวัด แผนพัฒนาท้องถิ่น แผนนโยบายการบริหารงานของผู้นำจังหวัด ข้อมูลศักยภาพ (สถิติพื้นฐาน) จะแสดงถึงศักยภาพความพร้อมของจังหวัด รวมถึงในแผนพัฒนาระดับต่าง ๆ จะมีรายการกิจกรรม แผนงานโครงการที่จะดำเนินการด้วย ซึ่งการค้นหารวบรวมข้อมูลสำคัญนี้ควรจะรวบรวมข้อมูลปัจจุบัน และการศึกษาข้อมูลย้อนหลังอย่างน้อย 1 - 3 ปี เพื่อดูแผนงานโครงการของพื้นที่เคยได้ดำเนินการผ่านมาแล้ว และ/หรือดำเนินการต่อเนื่องเป็นข้อมูลประกอบเพิ่มความชัดเจนในการระบุความต้องการหรือปัญหาของพื้นที่

- แผนพัฒนาจังหวัด : ศึกษาวิเคราะห์ประเด็นยุทธศาสตร์ซึ่งเป็นทิศทางการพัฒนาของพื้นที่ว่ามีความชัดเจนว่าเกี่ยวข้องกับประเด็นด้านใด (เกษตร อุตสาหกรรม การท่องเที่ยว สังคม วัฒนธรรม) และมีความสอดคล้องกับศักยภาพหรือโครงสร้างของพื้นที่หรือไม่

- ข้อมูลศักยภาพ (สถิติพื้นฐาน) ของจังหวัด : ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณในด้านต่าง ๆ ของพื้นที่ (เกษตร อุตสาหกรรม การท่องเที่ยว สังคม วัฒนธรรม) ซึ่งจะช่วยให้แสดงถึงระดับของประเด็นว่ามีความสอดคล้องกันหรือไม่ มีช่องว่างการพัฒนามากน้อยแค่ไหน หรือศักยภาพนั้น ๆ มีความพร้อมสนับสนุนความต้องการหรือระดับปัญหานั้นรุนแรงมาก - น้อยแค่ไหน

- ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ / สัมภาษณ์ : วิเคราะห์ข้อมูลปัจจุบันที่ได้รับจากกลุ่มประชาชน หรือกลุ่มผู้แทนที่ได้ ประกอบกับการวิเคราะห์ในส่วนแรกว่าถึงระดับความต้องการของพื้นที่ว่ามากน้อยเพียงใด

จากประเด็นสำคัญ ปัญหา หรือความต้องการ เพื่อกำหนดขอบเขตในการค้นหาให้ตรงจุด โดยการค้นหานวัตกรรมอะไรบ้างในพื้นที่ จะกำหนดคำสำคัญ (Key word) จะต้องมีความสอดคล้องเกี่ยวเนื่องกับประเด็นปัญหา/ความต้องการ ของพื้นที่ หรือสอดคล้องกับประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนาของพื้นที่จังหวัด หรือ อำเภอ เช่น เกษตร-อุตสาหกรรม-การท่องเที่ยว-สังคม-วัฒนธรรม ไปค้นหาผลงานนวัตกรรมต่าง ๆ ที่มี ซึ่งมีแนะนำเว็บไซต์ต่าง ๆ ดังนี้

- ฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ไทย WWW.THAITHESIS.ORG
- โครงการเครือข่ายห้องสมุดในประเทศไทย THAILIS [HTTP://TDC.THAILIS.OR.TH/](http://TDC.THAILIS.OR.TH/)
- ฐานข้อมูลงานวิจัยทางการศึกษา <http://www.thaiedresearch.org/>
- ระบบสืบค้นข้อมูลงานวิจัย สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) <https://elibrary.trf.or.th/default2019.asp>
- ระบบสืบค้นบัญชีนวัตกรรมไทย <http://164.115.33.180/innovation/>

ภาคผนวก คู่มือ (ต้นแบบ) การขยายผลนวัตกรรมในพื้นที่

และจากรายชื่อนวัตกรรมที่มีข้อมูลเบื้องต้น ทีมทำงานจะนัดหมายลงพื้นที่ เข้าเยี่ยมชม และเก็บข้อมูลเพิ่มเติมจากแหล่งนวัตกรรมนั้น ๆ เพื่ออัปเดตข้อมูลที่เป็ปัจจุบัน และได้รูปแบบกระบวนการทำงานความสัมพันธ์ของผู้เกี่ยวข้องทั้งหมดอย่างชัดเจน โดยการลงพื้นที่เก็บข้อมูลในแต่ละชุมชน / กลุ่มเจ้าของนวัตกรรม มีกรอบการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ดังนี้

- ภาพรวมนวัตกรรมเริ่มขึ้นเมื่อไร มีใครเกี่ยวข้องบ้าง
- ดำเนินการอย่างไร เริ่มจากที่ไหน มีขั้นตอนอย่างไรบ้าง ผลการดำเนินงานสุดท้ายได้ทำอะไร
- ประโยชน์ที่ได้รับ (มูลค่าตัวเงิน คุณค่าทางสังคม)
- มีปัญหาอะไรบ้าง แก้ไขได้อย่างไร อะไรที่ยังแก้ไขไม่ได้ ต้องการพัฒนาอะไร
- มีแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืน หรือไม่ อย่างไร

2) จะมีแนวทางอย่างไร ให้จังหวัดหยิบนวัตกรรมอันใดอันหนึ่งมาขยายผล ?

ตอบ จากแนวทางค้นหานวัตกรรมในพื้นที่ทำให้เราพบว่ามีหลากหลายนวัตกรรมที่อยู่ในพื้นที่ แต่การที่จะเลือกนวัตกรรมที่มีศักยภาพมาขยายผล การวิเคราะห์ประเมิน เราใช้เครื่องมือ วิเคราะห์ 2 ปัจจัย ในตาราง 4 ช่อง และมีคำถามที่ต้องวิเคราะห์ ปัจจัยดังนี้

2.1) ผลกระทบหรือผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น (Impact) ในพื้นที่ ที่จะให้ความสำคัญในเรื่องของการแก้ปัญหา การตอบสนองต่อความต้องการหรือการสร้างรายได้ในพื้นที่ และความสอดคล้องกับแผนพัฒนา โดยเป็นแกนตั้งผลกระทบ / ประโยชน์ แสดงระดับผลสูง-ต่ำ แคไหน ซึ่งมีมีกรอบประเด็นคำถามเพื่อการวิเคราะห์ดังนี้

(1) แก้ปัญหา / ตอบสนองต่อความต้องการในพื้นที่ได้ : คณะนักวิจัย จะวิเคราะห์โดยคำถามที่ว่า

- นวัตกรรมที่มีสามารถช่วยแก้ปัญหาในพื้นที่ได้ด้านต่าง ๆ ได้มากน้อยเพียงใด?
- ช่วยส่งเสริมการสร้างรายได้ สร้างอาชีพในพื้นที่ได้หรือไม่?
- ประชาชนในพื้นที่จะได้รับประโยชน์มากน้อยเพียงใด?

(2) สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาของพื้นที่ : คณะผู้วิจัย จะวิเคราะห์โดยคำถามที่ว่า

- นวัตกรรมสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาของพื้นที่หรือไม่?

2.2) ความยากง่ายในการขยายผล (Ease of Implementation) โดยพิจารณาถึงโอกาสและข้อจำกัดในการนำไปขยายผล อัตลักษณ์ของพื้นที่ รวมถึงประเด็นในเรื่องของขอบข่ายของจังหวัด หรืออำเภอที่สามารถเข้ามาสนับสนุนได้ โดยจะเป็นแกนนอน ความยาก/ง่ายในการดำเนินการ จะพิจารณาถึงระดับว่าสามารถทำได้ยาก -ง่าย แคไหน ซึ่งมีมีกรอบประเด็นคำถามเพื่อการวิเคราะห์ดังนี้

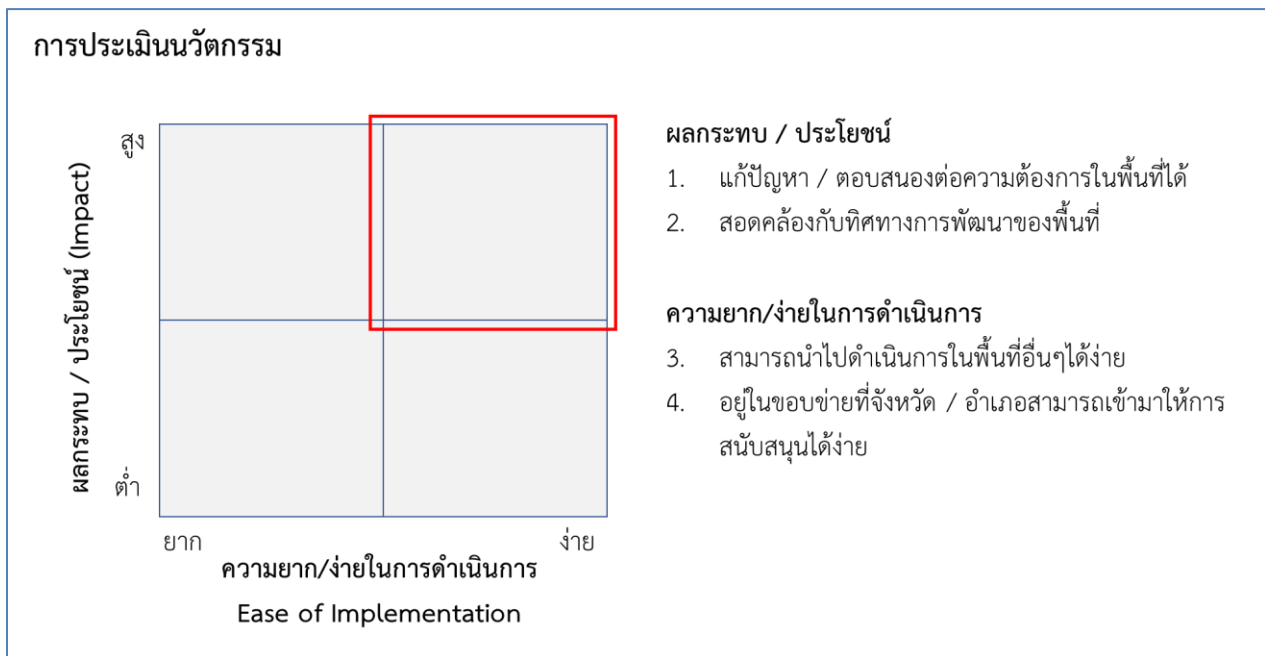
(3) สามารถนำไปดำเนินการในพื้นที่อื่น ๆ ได้ง่าย

- ประชาชนทั่วไปจะสามารถนำไปขยายผล หรือดำเนินการในพื้นที่อื่น ได้ง่ายหรือไม่?

ภาคผนวก คู่มือ (ต้นแบบ) การขยายผลนวัตกรรมในพื้นที่

- มีข้อจำกัดอะไรในการขยายผลหรือไม่? เช่น ต้องมีองค์ความรู้เฉพาะ กฎหมาย GI เป็นต้น
- (4) ความพร้อมในการขยายผลในพื้นที่
- อยู่ในขอบข่ายการทำงานของจังหวัด / อำเภอ หรือไม่?
 - งบประมาณในการขยายผลเพียงพอหรือไม่?
 - มีหน่วยงานสนับสนุนหรือไม่?
 - ประชาชน เห็นด้วยหรือไม่? บทบาทของประชาชน ในพื้นที่ จะเป็นอย่างไร?

วิเคราะห์เปรียบเทียบ คัดเลือกนวัตกรรมที่จะขยายผลเชื่อมโยงแผนพัฒนาจังหวัด จะประเมินให้คะแนนทุกนวัตกรรม และวางลงบนกราฟ เพื่อเปรียบเทียบกัน โดยการประเมินให้คะแนนจะใช้ตารางช่วยในการใส่รายละเอียด และคำนวณคะแนนที่ได้ในแกนตั้ง และแกนนอน เมื่อใส่คะแนนได้ในแต่ละประเด็นย่อยจะรวมค่าเฉลี่ยเพื่อกำหนดจุดในแผนภาพของแต่ละนวัตกรรม

3) บัญชีนวัตกรรม ใครเป็นคนทำ และจะอย่างไร?

ตอบ ช่องว่างสำคัญอย่างหนึ่งของงานนวัตกรรม และอีกหลายๆ งานคือการจัดเก็บและการบริหารองค์ความรู้ อย่างเป็นระบบ ยกตัวอย่างการลงพื้นที่ในช่วงที่ผ่านมา คนที่รู้จักงานนวัตกรรมหรือสิ่งที่เกิดขึ้นในพื้นที่มักจะเป็น คนที่อยู่ในพื้นที่มานานแล้ว เวลาถามอะไรก็จะตอบได้ ซึ่งถ้าคนนี้ย้ายออกไป ก็มักจะไม่มีใครรู้เรื่องอีก และคนคนนี้ก็ไม่ได้เอาสิ่งที่ตัวเองรู้มาถ่ายทอด หรือมาจดบันทึกอะไรให้คนอื่นได้รับรู้ด้วย สิ่งดี ๆ บางอย่างเกิดขึ้นมาแล้ว ก็หายไป เพราะขาดความต่อเนื่อง ไม่มีใครมาสานต่อ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการจัดทำ “บัญชีนวัตกรรม” โดยหน่วยงานส่วนกลางที่มีความพร้อม ทั้งเทคโนโลยี บุคลากร และงบประมาณ ที่สำคัญจะต้องมีการปรับข้อมูล ให้ทันสมัยอย่างต่อเนื่องด้วย ซึ่งบัญชีนวัตกรรมต้องเป็นของจังหวัด ทุกภาคส่วนในจังหวัดจึงควรมีส่วนช่วย รวบรวมนวัตกรรม สำนักงานจังหวัดเชื่อมโยงส่วนกลาง สถาบันการศึกษาจัดทำขึ้นมา สำนักงานจังหวัดน่าจะเป็น ตัวประสานกลางในการรวบรวม แต่ทุกภาคส่วนควรมีบทบาทในการค้นหานวัตกรรม

ทั้งนี้ ปัจจุบันตามที่รัฐบาลได้จัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาระบบนวัตกรรมของประเทศ (คพน.) มีหน้าที่ในการ สนับสนุนและส่งเสริมการนำผลงานวิจัย พัฒนา และนวัตกรรมไทยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาระบบ เศรษฐกิจของประเทศและส่งเสริมให้เกิดการผลิตเชิงพาณิชย์ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยสำนักงาน พัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) มีหน้าที่ตรวจสอบคุณสมบัติของผลิตภัณฑ์และบริการ นวัตกรรมที่ขอขึ้นทะเบียนบัญชีนวัตกรรมไทย และมอบหมายสำนักงานงบประมาณเป็นหน่วยตรวจสอบราคาของ ผลิตภัณฑ์และบริการนวัตกรรมที่ผ่านการตรวจสอบคุณสมบัติแล้ว พร้อมจัดทำและประกาศบัญชีนวัตกรรมไทยนั้น

ทางสำนักงานงบประมาณ ได้เปิดเผยบัญชีนวัตกรรมเพื่อจูงใจให้ส่วนราชการสามารถซื้อผลิตภัณฑ์ของไทย ที่ขึ้นบัญชีนวัตกรรม ทั้งนี้ ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หน่วยงานตามกฎหมายว่าด้วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น หน่วยงานอื่นซึ่งมีกฎหมายบัญญัติให้มีฐานะเป็นราชการบริหารส่วนท้องถิ่น หรือหน่วยงานอื่น สามารถนำบัญชี นวัตกรรมไทย ไปใช้ประกอบการพิจารณาจัดหาสินค้า หรือบริการนวัตกรรมไทยได้ และสามารถดาวน์โหลดได้บน เว็บไซต์สำนักงานงบประมาณ www.bb.go.th

4) หากมีนวัตกรรมหนึ่งขึ้นมา จะมีแนวทางการเชื่อมโยงกับแผนจังหวัดได้อย่างไร?

ตอบ แผนพัฒนาเชิงพื้นที่ที่สามารถเข้ามาช่วยในการขยายผลนวัตกรรมได้จริง แต่ไม่ใช่คำตอบทั้งหมด การผลักดันงานนวัตกรรมเข้ามาสู่แผนจังหวัด อาจช่วยในเรื่องของงบประมาณ และการขับเคลื่อนหลาย ๆ อย่างในวงกว้างได้ แต่ก็ต้องแลกมากับระเบียบ ข้อบังคับของโครงการส่วนราชการหลายอย่าง ซึ่งอาจทำให้กลายเป็นการขัดขวางการขยายผลนวัตกรรมไปเลยก็เป็นได้ และการที่จะเข้ามาอยู่ในแผนจังหวัด ก็จะต้องดูว่านวัตกรรมเหล่านั้นสอดคล้องกับทิศทางของจังหวัดหรือไม่? ตอบสนองต่อปัญหาหรือความต้องการในพื้นที่ได้มากน้อยเพียงใด? เป็นต้นด้วย

ในทางกลับกัน การขยายผลนวัตกรรมอาจไม่ต้องผ่านระบบแผนจังหวัด แต่เจ้าของนวัตกรรม หรือชุมชนสามารถขยายกันเองเลยก็ได้ เพราะแม้ว่าอาจไม่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณโดยตรง แต่ยังสามารถขอรับการสนับสนุนจากท่านผู้ว่าราชการจังหวัด หรือส่วนงานในจังหวัดในเรื่องอื่น ๆ ได้อยู่ดี โดยไม่ต้องมาติดกับระเบียบของโครงการส่วนราชการด้วย แต่การขยายผลก็อาจจะทำได้แบบค่อยเป็นค่อยไป

ดังนั้น การพิจารณาถึงประเด็นการขยายผลผ่านระบบแผนจังหวัดหรือไม่นั้น อาจต้องมีการมาพิจารณาถึงข้อดี ข้อเสียทั้งหมดก่อน รวมไปถึงศักยภาพของตัวนวัตกรรมเองว่ามีศักยภาพเพียงพอในการขยายผลในวงกว้างได้ระดับใดด้วย

ตารางเปรียบเทียบจุดเด่น-จุดด้อย ของการขยายผลผ่าน/ไม่ผ่านระบบแผนพัฒนาเชิงพื้นที่

การขยายผลผ่านระบบแผนพัฒนาเชิงพื้นที่	การขยายผลโดยไม่ผ่านระบบแผนพัฒนาเชิงพื้นที่
<p>จุดเด่น</p> <ul style="list-style-type: none"> - มีงบประมาณเป็นก้อนมารองรับ (ผ่านโครงการของจังหวัดมาสนับสนุน) - การขยายผลได้รับการรับรอง และสนับสนุนอย่างเป็นทางการ (เนื่องจากภาครัฐนำมาพัฒนาเป็นโครงการของภาครัฐ) - สามารถบูรณาการ หรือเชื่อมโยงกับโครงการภาครัฐอื่น ๆ ได้ง่ายมากขึ้น <p>ข้อจำกัด</p> <ul style="list-style-type: none"> - ต้องดำเนินการตามระเบียบ และวิธีการของภาครัฐอย่างเคร่งครัด - การดำเนินโครงการจะขึ้นอยู่กับส่วนราชการที่รับผิดชอบโครงการนั้น ๆ เป็นหลัก (มีความเสี่ยงที่เป้าหมาย และแนวทางการดำเนินการอาจจะแตกต่างจากเจ้าของนวัตกรรม) 	<p>จุดเด่น</p> <ul style="list-style-type: none"> - เจ้าของนวัตกรรมมีอิสระในการดำเนินงานมากขึ้น มีความยืดหยุ่นมากกว่า และไม่ต้องยึดติดกับระเบียบการดำเนินโครงการของราชการ - สามารถเชื่อมโยงโครงการ หรือหาแหล่งเงินทุนมาจากหลายแหล่งได้ <p>ข้อจำกัด</p> <ul style="list-style-type: none"> - เจ้าของนวัตกรรมต้องหาแหล่งเงินทุนมาเอง และอาจไม่ได้มาเป็นก้อน - การขยายผลนวัตกรรมที่เกิดขึ้น จะไม่ได้เกิดขึ้นจากภาครัฐ (แต่ก็ยังสามารถให้ภาครัฐเข้ามาช่วยสนับสนุนเป็นเรื่อง ๆ ได้)

5) จังหวัดจะช่วยสนับสนุนในการขยายผลนวัตกรรมอย่างไรได้บ้าง?

ตอบ หน่วยงานในพื้นที่ทุกภาคส่วนมีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนนวัตกรรมเป็นอย่างมาก ตั้งแต่ระดับผู้นำจังหวัดที่ต้องเห็นถึงความสำคัญ ตั้งเป้า และกำหนดทิศทางการพัฒนาที่ชัดเจน ไปจนถึงส่วนราชการในพื้นที่ที่พร้อมให้การสนับสนุน ไปจนถึงภาคเอกชน ภาคสถาบันการศึกษา สถาบันวิจัย หรือแม้แต่ภาคประชาสังคมในพื้นที่ต่างต้องเข้ามาร่วมขับเคลื่อนกันทั้งหมด

ดังนั้น ในการปรับตัวต้องเริ่มจากการปรับทัศนคติในเรื่องของนวัตกรรมก่อน หน่วยงานทุกระดับในพื้นที่ต้องเปิดใจยอมรับให้มีการนำผลงานนวัตกรรมเข้ามาช่วยในการขับเคลื่อนงานต่าง ๆ ในพื้นที่ พร้อมที่จะทดลองและทำงานร่วมกัน จากนั้นจึงต้องมีการพัฒนาความรู้ ความเข้าใจในเรื่องของการขับเคลื่อนนวัตกรรม ควบคู่กับการบริหารราชการในพื้นที่ เพื่อให้ทุกภาคส่วนสามารถเอานวัตกรรมมาปรับใช้ในงานได้

ในส่วนของเครื่องมือที่จะมาช่วยขยายผล ผมมองว่าควรจะต้องมี 2 - 3 เครื่องมือที่มาช่วยในส่วนนี้

1) เครื่องมือที่จะช่วยระบุปัญหาของพื้นที่ ซึ่งตอนนี้ทางกระทรวงมหาดไทยก็มีเครื่องมือวัดระดับการพัฒนาของจังหวัดขึ้นมา ที่แสดงตัวชี้วัดในมิติต่าง ๆ ตรงนี้ก็มาช่วยให้เห็นถึงสถานภาพของแต่ละจังหวัดได้

2) เครื่องมือที่จะช่วยในการค้นหาหรือนวัตกรรม หรืองานวิจัย ที่ตอบสนองต่อปัญหาในพื้นที่ เมื่อเราค้นพบว่าปัญหาคืออะไร เราก็อาจจะต้องมีเครื่องมือมาช่วยค้นหาว่าจะมีนวัตกรรม หรืองานวิจัยอะไรมาแก้ปัญหาเหล่านี้ได้บ้าง และ

3) เครื่องมือที่มาช่วยในการประเมินศักยภาพหรือความพร้อมของนวัตกรรมในการนำไปปรับใช้ เราจะรู้ได้อย่างไรว่านวัตกรรมหรืองานวิจัยที่เราเจอ มีศักยภาพจริงหรือไม่? และมันช่วยแก้ปัญหาได้จริงรึเปล่า? หรือในบางกรณี งานวิจัยหรือนวัตกรรมที่ทำพัฒนาออกมา ยังเป็นเพียงแนวคิด หรือต้นแบบเบื้องต้นเท่านั้น ยังไม่สามารถนำไปทดลองใช้ได้เลย งานประเภทนี้ อาจยังต้องใช้เวลาในการพัฒนาต่อไปอีกสักระยะ แต่ยังไม่เหมาะกับการนำไปขยายผล

โครงการพัฒนาระบบนวัตกรรมเชื่อมโยงสู่การทำแผนพัฒนาเชิงพื้นที่ ระดับจังหวัดและอำเภอ (นำร่อง 6จังหวัด)
The Development of Innovation System for Area-based Planning

